

Nr 53.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1936 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändringar i lagen om utlännings rätt att här i riket vistas m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft sju inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 32 och nr 33, båda av herr *Bagge m. fl.*, samt nr 284 av herrar *Branting* och *Fredrik Ström* ävensom motionerna i andra kammaren nr 114 och nr 115, båda av herr *Skoglund m. fl.*, nr 603 av herr *Jacobsson m. fl.* samt nr 604 av fru *Gustafson*.

I motionerna I: 32 och II: 114, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsammaste åtgärder i syfte att skärpa kontrollen över främlingsinvasionen i främsta rummet avseende: 1) en centralisering av kontrollväsendet; 2) införande av ökat passviseringstväång; samt 3) skärpning av straffbestämmelserna för underlåtenhet att fullgöra den i kungörelsen den 11 november 1927 (S. F. S. 333) stadgade anmälningsplikten.

Motionerna I: 33 och II: 115, vilka äro likalydande, utmynna i en hemställan, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning om genomgående revision i viss i motionerna antydd riktning av alla gällande bestämmelser angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring ävensom angående kontrollen över här arbetande utländska handelsresande, ävensom att Kungl. Maj:t vid prövning av ansökningar om svenskt medborgarskap måtte beakta vissa anmärkningar, som framställts i motionerna.

I motionerna I: 284 och II: 604, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen, med beaktande av vissa i motionerna angivna önskemål och riktlinjer, avseende lagbestämmelser rörande politiska flyktingar, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om revision av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas jämte därmed sammanhängande författningar.

Beträffande innehållet i den svenska lagstiftning, som borde tillskapas i ämnet, har i dessa motioner anförts, bland annat:

1) I lagen om utlännings rätt att här i riket vistas borde först och främst begreppet »politisk flykting» erkännas och fixeras och i samband härmed asylrättens princip bliva klart fastslagen. Till närmare klargörande av ifrågavarande önskemål formuleras antydningssvis följande paragraftext:

»Utlänning, som är politisk flykting, varmed förstås person, som på grund av politiska, konfessionella eller raspolitiska skäl tvingats till emigration från sitt hemland, skall icke hindras inkomma i riket, även om han saknar pass eller annan legitimationshandling. Sådan utlänning skall genom polismyn-

dighets försorg beredas tillfälle erhålla uppehållstillstånd och särskild legitimationshandling.»

2) I utlänningslagens 2:a kapitel, som handlar »om utlännings uppehåll i riket» borde finnas en bestämmelse av följande ungefärliga lydelse:

»Politisk flykting må beviljas uppehållstillstånd så länge emigrationsgrunden består, eller till dess han av egen fri vilja vill avresa till annat land. Meddelösa politiska flyktingar skola beviljas sådant uppehållstillstånd kostnadsfritt.»

3) Beträffande utlänningslagens 3:e kapitel, som avhandlar utlännings rätt till arbetsanställning här i riket, hävdas, att politiska emigranter från diktaturens länder icke såsom nu vanligen sker skola hindras och motas att söka livnära sig genom eget hederligt och produktivt arbete, blott därför att inom ifrågavarande arbetsområde eventuellt någon arbetslöshet råder. Ej heller böra dylåka utlånnångar förhindras, om de så önska, att vid härvarande högskolor fortsätta sina avbrutna universitetsstudier.

4) I utlänningslagens sjätte kapitel, »Om utlännings utvisning från riket», stadgas bland annat att K. B. må förordna om utvisning av främmande lösdrivare. Det synes önskvårt, att någon bestämmelse med följande innehåll inflyter:

»Vad som i 31 § första stycket sägs om lösdriveri eller bettlande må icke äga tillämpning på politisk flykting, som nödgas vända sig till enskilda eller organisationer för erhållande av hjälp till försörjning.»

5) I utlänningslagens 24, 30 och 36 §§ stadgas, att utlånnång, som skall avvisas eller utvisas, icke må befordras till sitt hemland, där han gör sannolikt, att han »skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott». En adekvatare och mera verklighetsbetonad bestämmelse skulle vara den, att utlånnång icke må återsändas till sitt hemland i de fall, där »han sannolikt skulle tilltalas, straffas eller på annat sätt förföljas av politiska skåll».

6) Slutligen fästes uppmärksamheten på nuvarande lagens bestämmelser angående polismyndighets »förelåggande» för flykting att inom viss tid lämna landet. Någon möjlighet att överklaga sådant förelåggande hos högre myndighet föreligger icke. I stället har vederbörande utlånnång, om han icke kan resa, blott att avvakta Konungens befallningshavandes utvisningsbeslut, vilket följer automatiskt, för det fall att förelåggandet icke efterkommes. Den sålunda tillkomna utvisningen kan gå i verkställighet, oavsett att den icke vunnit laga kraft, varför råtten att överklaga beslutet uppenbarligen kan bli illusorisk. Råtten att hos Konungen överklaga K. B:s utvisningsbeslut är förvisso värdefull, men å andra sidan synes den rättegångsordning knappast idealisk, där den egentliga utredningen i saken i praktiken kan förebringas och beaktas först i högsta instans, och där denna högsta instans icke kan bringa rättelse i saken utan att upphåva K. B:s redan fattade beslut. I ett icke ringa antal fall ha ju under dessa förhållanden de andragna synpunkterna kunnat beaktas allenast på så sätt, att utvisningsbeslutet fått stå fast, men att vederbörande utlånnång icke desto mindre tillåtits kvarstanna.

Slutligen har i motionen II:603 föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begåra skyndsamt utredning om behovet av en reviderad svensk invandringslag, vilken bland annat borde upptaga vissa skårpningar av nu gällande kontrollbeståmmelser för avhålpande av brister i nu gällande system, vilka i motionen påpekats, åvensom biologisk invandringskontroll, varjåmte statsmakterna skulle övervaka, att invandringskontrollen så handhades, att endast med oss i nationalitetshånseende närstående invandrare tillåtes inkomma i riket.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av socialstyrelsen, kommerskollegium, länsstyrelsen i Malmöhus län och statspolisintendenten. Utskottet har därjämte lämnat Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare och Sveriges köpmannaförbund tillfälle att yttra sig över motionerna. Yttranden hava inkommit från nämnda myndigheter och sammanslutningar. Vid länsstyrelsens i Malmöhus län yttrande hava bilagts yttranden av poliskammaren i Malmö, kriminalpolisen i samma stad samt poliskammaren i Hälsingborg. Samtliga yttranden finnas såsom bilagor A—G fogade vid detta utlåtande.

Gällande bestämmelser.

Utlännings rätt att vistas i riket och här innehava arbetsanställning.

Lag om utlännings rätt att här i riket vistas, den s. k. invandringslagen, antogs av 1927 års riksdag och utfärdades den 2 augusti 1927 (S. F. S. 333/1927) att gälla från och med den 1 januari 1928 till och med den 31 december 1932. Enligt lag den 13 maj 1932 (S. F. S. 134/1932) skall 1927 års lag äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1937.

Med stöd av vissa i invandringslagen givna bestämmelser har Kungl. Maj:t den 11 november 1927 utfärdat en kungl. kungörelse med vissa föreskrifter i anledning av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas (S. F. S. 411/1927, ändr. genom kungörelserna 53/1928, 107/1929, 379/1929, 72/1930, 140/1930, 193/1931, 299/1931, 551/1932 och 623/1934). Enligt kungörelse den 9 december 1932 skall 1927 års kungörelse äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1937.

Utlännings inresa.

Beträffande utlännings inresa stadgas i lagen (1 § första stycket), att utlänning, som ankommer till riket, skall vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som enligt Konungens förordnande må gälla såsom pass. Enligt 10 § 1 mom. i kungörelsen är befrielse från skyldigheten att innehava pass medgiven för, bl. a., norsk medborgare, tillhörande befolkningen å norskt område nära gränsen till Sverige, under förutsättning av ömsesidighet, för vistelse i motsvarande svenskt gränsområde under högst tre dagar, därvid dock skall företes av vederbörande norsk myndighet utfärdat intyg om nationalitet och hemvist, ävensom dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som innehar nordiskt resekort, jämte hans hustru och barn under femton år, därest de åtfölja honom och äro namngivna å kortet, för vistelse här i riket under högst sex månader från dagen för kortets utfärdande och med förbehåll av vederbörligt uppehållstillstånd, där sådant erfordras. Från skyldigheten att vara försedda med pass eller annan legitimationshandling

äro enligt 10 § 2 mom. i kungörelsen befriade dels kvinna, som på grund av födseln varit svensk medborgare men genom äktenskap med utländsk man förlorat sitt svenska medborgarskap utan att bliva medborgare i annat land, för vistelse här i riket under högst sex månader, där hon ej dessförinnan återvunnit svenskt medborgarskap, dels ock dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som ankommit till riket från Köpenhamn eller Helsingör över hamn eller flyghamn vid Öresund (sträckan Malmö—Kullen och Ven) eller från Bornholm över Ystad eller Simrishamn eller ock från Köpenhamn eller Fredrikshamn över Göteborg, för vistelse här i riket under högst tre månader, där ej vistelsen avser arbetsanställning.

Enligt 1 § andra stycket i lagen skall legitimationshandling vara försedd med påteckning av svensk myndighet (visering), där Konungen det förordnar. Härom stadgas i 12 § 1 mom. i kungörelsen, att hemlandspass skall vara viserat, där ej innehavaren är dansk, norsk, isländsk, belgisk, brittisk, finsk, fransk, italiensk, japansk, liechtensteinsk, luxemburgsk, nederländsk, portugisisk, schweizisk, spansk, tjeckoslovakisk, tysk eller österrikisk undersåte eller undersåte i Amerikas förenta stater. Visering skall meddelas för viss tid (19 § i kungörelsen). Över beslut i ärende rörande visering får klagan icke föras (25 § i kungörelsen).

I lagens 2 § gives den allmänna bestämmelsen, att, om utlänning här i riket ämnar utöva verksamhet, varför jämlikt särskilda regler i lagen (13 och 14 §§) arbetstillstånd erfordras, bevis om sådant tillstånd skall finnas å legitimationshandlingen, såframt denna icke är försedd med visering, som innefattar sådant tillstånd.

Utlänning skall enligt lagens 3 § omedelbart vid sin ankomst till riket uppvisa sin legitimationshandling för polismyndighet i den ort, dit han först anländer från utlandet. Han skall jämväl meddela de upplysningar, som polismyndigheten begär, och är vidare skyldig att på anfordran personligen inställa sig hos polismyndigheten.

Enligt 36 § i kungörelsen skall utlänning vid ankomsten till riket för polismyndigheten i ankomstorten meddela skriftlig uppgift enligt formulär, som fastställles av chefen för justitiedepartementet. Denna föreskrift äger emellertid icke tillämpning i fråga om den, som ej är skyldig att vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som skall gälla såsom pass, samt ej heller beträffande dansk, finsk, isländsk eller norsk undersåte. — Enligt det av chefen för justitiedepartementet senast (den 17 december 1934) fastställda formuläret jämlikt 36 § i kungörelsen skall uppgift av utlänning lämnas om fullständigt namn (skrivet med stora bokstäver och tryckstil), yrke, nationalitet, födelsetid och födelseort, tiden för vistelsen i Sverige samt huruvida avsikten är att taga arbetsanställning i Sverige. Uppgiften skall vidare förses med utlänningens egenhändiga namnteckning.

Då utlänning för polismyndighet i ankomstorten uppvisar sin legitimationshandling, skall polismyndigheten jämlikt 37 § i kungörelsen förse handlingen med anteckning om dagen för ankomsten samt om numret å den i 36 § omnämnda skriftliga uppgiften. Vid avresa till utlandet skall utlänning upp-

visa sin legitimationshandling för polismyndighet i den ort, där han lämnar riket (12 § i lagen). Då utlänning lämnar riket, skall polismyndighet (42 § i kungörelsen) förse hans legitimationshandling med anteckning om dagen för avresan, samt, där handlingen enligt 37 § försetts med nummer, göra anteckning om numret och dagen för avresan ävensom om utlänningens namn och födelsetid. Av utlänningar jämlikt 36 § lämnade skriftliga uppgifter samt uppgift om anteckning, varom 42 § stadgar, skola av polismyndigheten varje onsdag och lördag insändas till polismästaren i Stockholm (45 och 47 §§). — Uppgifterna samlas för verkställande av kontroll å den s. k. polisbyrån för övervakande av utlänningar i riket.

Utlännings uppehåll i riket.

Om utlännings uppehåll i riket stadgas i lagens 4—12 §§. Enligt 7 § äger utlänning icke uppehålla sig här i riket över tre månader utan särskilt tillstånd (uppehållstillstånd), med mindre visering för honom fortfarande gäller. Undantag härifrån är stadgat beträffande utlänning, som på grund av födseln varit svensk medborgare, ävensom dennes make och ogifta barn i äktenskap under tjuguet år, vilka utan sådant tillstånd få vistas härstädes intill sex månader från ankomsten. Upphållstillstånd meddelas av socialstyrelsen (8 §). I ärende angående sådant tillstånd skall yttrande avgivas av K. B. i det län, där utlänningen vistas, eller, om han befinner sig utom riket, av svensk beskickning eller konsul, vilken är behörig meddela visering. Upphållstillstånd skall meddelas för viss tid. Vad i 8 § stadgas skall enligt 9 § äga motsvarande tillämpning i fråga om beslut rörande förlängning av tiden för uppehållstillstånd. Enligt 10 § skall vid bedömande såväl huruvida uppehållstillstånd skall meddelas eller tiden därför förlängas som ock vilken tid tillståndet eller förlängningen skall avse skälig hänsyn tagas, förutom till omständigheterna i övrigt, särskilt till längden av den tid utlänningen utan längre avbrott vistas i riket. — Över beslut i ärende rörande uppehållstillstånd får klagan icke föras (11 §). Det åligger socialstyrelsen att omedelbart underätta polismästaren i Stockholm och polismyndighet å andra orter om meddelade eller vägrade uppehållstillstånd (46 § i kungörelsen).

I förevarande sammanhang må omnämnas, att enligt 27 § i lagen i beslut om utlännings förpassning ur riket må förordnas, att utlänningen icke äger återvända, med mindre han, där visering ej erfordras, före ankomsten till riket erhållit uppehållstillstånd. — De bestämmelser angående anmälningskyldighet, som kunna finnas nödiga för utlänningars övervakande, äger enligt 5 § i lagen Konungen meddela.

Beträffande ansökan om uppehållstillstånd stadgas i den av Kungl. Maj:t utfärdade 1927 års kungörelse (26 §) att sådan skall ingivas, om utlänningen befinner sig utom riket, till svensk beskickning eller viseringsberättigat svenskt konsulat och i annat fall till länsstyrelsen i det län eller polismyndigheten i den ort, där utlänningen vistas. Ansökan får jämväl ingivas till socialstyrelsen. — Har ansökan om uppehållstillstånd inkommit till polismyndighet, åligger det polismyndigheten att med eget yttrande översända

densamma till länsstyrelsen (27 §). Länsstyrelse skall översända till densamma inkomna ansökningar — de direkt till länsstyrelsen ingivna sedan polismyndighetens yttrande inforrats — till socialstyrelsen. Beträffande ansökningar, som inkommit direkt till socialstyrelsen, skola länsstyrelses och polismyndighets yttranden inforas (29 §). — Beträffande förlängning av uppehållstillstånd skola samma regler gälla.

I fråga om anmälningsskyldighet beträffande utlännings vistelse i riket stadgas i 1927 års kungörelse bl. a. (38 §), att en var som, utan att driva gästgiverirörelse eller sådan rörelse, varom förmåles i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse, mot eller utan vederlag i sin bostad eller annan lägenhet mottager utlännning till härbärgerande, är pliktig att omedelbart avfordra honom uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelseort, födelsetid, nationalitet och hemort ävensom om den ort inom eller utom riket, varest han senast uppehållit sig. Innan utlännning lämnar lägenheten, skall tillika avfordras honom uppgift, huruvida han ämnar kvarstanna å vistelseorten, ävensom, därest så ej är fallet, om den ort, till vilken han närmast ämnar begiva sig. Inom tolv timmar efter utlännings ankomst till sådan lägenhet, som i 38 § omnämnts, skall den, som mottagit honom till härbärgerande, därom till polismyndigheten i orten ingiva skriftlig anmälan, upptagande de av utlännningen lämnade uppgifterna. Skriftlig anmälan om utlännings avresa jämte uppgift om utlännings kvarstannande å vistelseorten eller den ort, dit han förklarat sig ämna närmast avresa, skall av vederbörande ingivas till polismyndigheten om möjligt så tidigt, att nämnda anmälan kommer denna myndighet tillhanda inom tolv timmar efter det utlännningen lämnat lägenheten (40 §). Anmälningarna skola göras å formulär (registerkort), som utan avgift tillhandahållas av polismyndighet (41 §).

Uraktlåter någon att fullgöra anmälningsskyldighet, som i 1927 års lag eller med stöd därav är föreskriven, straffes han med böter (38 § i lagen). Detsamma gäller (enligt 39 §) om utlännning i annat avseende (med visst undantag) uraktlåter att ställa sig givna föreskrifter till efterrättelse samt om någon mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift vid fullgörande av anmälningsskyldighet eller i ansökningsärende.

I kungl. stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse föreskrives i avd. III en anmälningsskyldighet beträffande utlännningar, som motsvarar den här ovan omförmälda för härbärgerare av utlännningar gällande. Jämväl här stadgas bötesstraff för underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldighet.

Anmälningar av ovan angivet slag, som inkommit till polismyndigheten, skola varje onsdag och lördag av polismyndigheten i avskrift insändas till polismästaren i Stockholm (45 §).

Enligt övergångsbestämmelserna till 1927 års lag skall beträffande utlännning, som inkommit hit före utgången av februari månad 1927 och för vars rätt att vistas härstädes enligt äldre författning icke erfordrades visering eller uppehållsbok, vad i 1927 års lag stadgas om skyldighet att vara försedd med uppehållstillstånd icke äga tillämpning.

I ett den 21 december 1934 utfärdat cirkulär till länsstyrelserna angående vissa åtgärder avseende kontrollen över utlänningars vistelse i riket (S. F. S. 625/1934) har Kungl. Maj:t i ändamål att erhålla bättre kontroll över utlänningars vistelse i riket anbefallt *dels* överståthållarämbetet att genom särskilda polisbyråer i Stockholm för övervakande av utlänningar noggrant övervaka att tiden för den utlänning i 7 § invandringslagen medgivna tillståndsfria vistelse i riket icke överskrides utan att ansökning om uppehållstillstånd dessförinnan gjorts, därvid vid bedömande av skyldigheten att utverka dylikt tillstånd beaktas, att, där ej särskilda förhållanden annat föranleda, såsom avbrott i vistelsen icke bör anses uppehåll i utlandet av kortare varaktighet än sex månader i följd, *dels ock* länsstyrelserna att förstärkta underlydande polismyndigheter att noggrant tillse, att gällande bestämmelser om anmälan till polismyndighet beträffande utlännings ankomst och avresa iakttagas av dem som härbärgera utlänningar. I samma cirkulär fäste Kungl. Maj:t vidare länsstyrelsernas uppmärksamhet på den ovan återgivna bestämmelsen i 27 § invandringslagen.

Beträffande spörsmålet om den s. k. asylrätten kommer redogörelse att lämnas under särskild rubrik här nedan (sid. 12—15).

Utlännings rätt till arbetsanställning.

13—18 §§ i 1927 års lag innehålla bestämmelser om utlännings rätt till arbetsanställning. Utlänning äger icke utan särskilt tillstånd — arbetstillstånd — här i riket antaga eller innehava anställning i annans tjänst — arbetsanställning — med mindre för honom gäller visering, som innefattar tillstånd därtill (13 §). Utlänning äger ej heller att utan arbetstillstånd här i riket utöva verksamhet, som föranledes av tjänsteanställning utomlands i annan egenskap än såsom handelsresande, med mindre för honom gäller visering, som i 13 § sägs (14 §). Vad i lagen stadgas om arbetsanställning gäller även nyss nämnd verksamhet. Enligt 15 § första stycket meddelas arbetstillstånd av socialstyrelsen. I ärende angående sådant tillstånd skall socialstyrelsen (enligt 15 § andra stycket), där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller andra särskilda omständigheter föreligga, inhämta utlåtande från offentlig arbetsförmedlingsanstalt för den ort, där arbetsanställningen skall innehavas, ävensom bereda sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet i fråga tillfälle att uttala sig. Arbetstillstånd skall meddelas för viss tid och skall avse visst slag av arbete. Bevis om arbetstillstånd skall tecknas å legitimationshandlingen. Nu omförmälda bestämmelser äga motsvarande tillämpning i fråga om beslut rörande förlängning av tiden för arbetstillstånd (16 §). Socialstyrelsen äger återkalla arbetstillstånd, när särskilda skäl därtill föreligga (17 §). Klagan får icke föras över socialstyrelsens beslut i ärende rörande arbetstillstånd (18 §). Om utlänning överträder bestämmelserna i 13 och 14 §§ straffes han med böter (38 §). Detsamma gäller i fråga om den, som anställer utlänning i sin tjänst, utan att denne jämlikt 13 § är berättigad att antaga anställningen.

Ifall ansökan om visering jämväl avser rätt till arbetsanställning, som avses i 13 och 14 §§ i lagen, skall viseringsmyndigheten enligt 17 § i 1927 års kungörelse inhämta yttrande från socialstyrelsen. Bestämmelserna i 15 § andra stycket i lagen skola äga tillämpning även i fråga om dylikt yttrande. Visering medför ej rätt till arbetsanställning, med mindre viseringen innefattar uttryckligt tillstånd därtill (20 § i kungörelsen).

Ansökan om arbetstillstånd skall (33 § i kungörelsen) ingivas till polismyndigheten i den ort, där anställningen skall ske. Om utlänningen befinner sig utom riket, får ansökan jämväl ingivas till svensk beskickning eller viseringsberättigat svenskt konsulat. Ansökan skall av den myndighet, till vilken den ingivits, översändas till socialstyrelsen. Ansökan får jämväl insändas direkt till socialstyrelsen. I ansökan om arbetstillstånd skola angivas de grunder, varå ansökningen stödes, och den tid utlänningen uppehållit sig här i riket. Vidare skola, där så kan ske, uppgifter lämnas om anställningen eller dess art, om arbetsgivaren, huruvida och på vilka skäl ansökan stödes av arbetsgivare, samt om erbjudna arbets- och lönevillkor. Utlänningens legitimationshandling skall i allmänhet fogas vid ansökan (33 §). Samma regler, som nu omnämnts, gälla även beträffande förlängning av tiden för arbetstillstånd (35 §).

Då fråga är om arbetsanställning för utlänning skall den, som anställer honom i sin tjänst, inom tolv timmar lämna skriftlig uppgift till polismyndigheten i orten om anställningen eller dess art och tiden för anställningens början. Även beträffande upphörande av utlännings anställning skall skriftlig uppgift lämnas (40 §). Uppgifterna skola lämnas å formulär (registerkort), som tillhandahållas av polismyndigheten. Uppgifter enligt 40 § skola ingivas till polismyndigheten om möjligt inom tolv timmar efter det utlänningen lämnat arbetsanställningen. Inkomna uppgifter skola i avskrift översändas till polismästaren i Stockholm (45 §). Även dessa uppgifter samlas å polisbyrån. Enligt 46 § åligger det socialstyrelsen att omedelbart underrätta polismästaren i Stockholm och polismyndighet i andra orter om meddelade eller vägrade arbetstillstånd samt om återkallelser av arbetstillstånd. Underrättelse om viseringar eller återkallelser därav skola också från utrikesdepartementet varje onsdag och lördag insändas till polismästaren i Stockholm samt, där viseringen jämväl innefattar rätt till arbetsanställning, till socialstyrelsen.

Slutligen må omnämnas, att i övergångsbestämmelserna till 1927 års lag föreskrives, att, om utlänning vid lagens ikraftträdande (den 1 januari 1928) innehade arbetsanställning utan att enligt äldre författning visering eller arbetstillstånd erfordrades, utlänningen skulle anses hava erhållit arbetstillstånd gällande tills vidare.

I förevarande sammanhang må omnämnas, att Konungen enligt 51 § i 1927 års lag i visst fall eller mera stadigvarande äger medgiva undantag från stadgandena i 1—4, 7, 13 och 14 §§ för vissa grupper av utlänningar. Rätten att i visst fall medgiva undantag från stadgandena i 2, 13 och 14 §§ kan efter Konungens bemyndigande få utövas av socialstyrelsen. Med stöd av denna

bestämmelse i 51 § hava föreskrifter om vissa mindre omfattande undantag för utläningar från skyldigheten att vara försedda med arbetstillstånd av Kungl. Maj:t meddelats i ett cirkulär till socialstyrelsen och länsstyrelserna av den 30 augusti 1935. Sådant undantag gäller bl. a. för montör eller teknisk instruktör, som styrker att han har att utföra brådskaande arbete i samband med uppsättning eller reparation av maskiner eller dylikt. Samma cirkulär innehåller även bemyndigande för socialstyrelsen att i två olika fall befria utläningar från skyldighet att vara försedda med arbetstillstånd, nämligen dels för en tid av högst en månad i fråga om konstnärlig yrkesutövare ävensom professionell idrottsutövare, inkallade för gästspel eller idrottsutövning, och dels för en tid av högst 14 dagar beträffande person, som inreser i riket i och för arbetsanställning, där av annan anledning än den, som föreligger i fråga om montörer m. fl., synnerlig brådska är för handen.

Avvisning av utläning, som ankommer till riket.

I fjärde kapitlet av 1927 års lag (19—24 §§) givas regler om att utläning under vissa förhållanden kan avvisas av polismyndighet. Detta kan ske bl. a. beträffande utländska zigenare, bettlare samt för vissa brott dömda personer, men vidare även i fråga om utläning, som ankommer till riket för att söka sitt uppehälle, där det skäligen bör antagas, att han saknar möjlighet att här ärligen vinna sin försörjning (19 §). Vidare må utläning vid ankomsten till riket eller omedelbart därefter avvisas av polismyndighet, bl. a. om han ej är försedd med vederbörlig legitimationshandling (21 §). Klagan över avvisningsbeslut får föras hos K. B. (22 §). Klagotiden är trettio dagar efter det att besked angående avvisningen tillställts den avvisade. Över K. B:s beslut rörande avvisning får klagan icke föras (23 §). Avvisning skall emellertid gå i verkställighet utan hinder av anförda besvär (24 §). Avvisad person skall, så snart ske kan, genom polismyndighetens försorg föras ur riket. Den avvisade bör befordras till det land, varifrån han ankommit hit, om ej annat föränledes av särskilda skäl, såsom att landet är avlägset eller att han utvisats därifrån eller att han där sannolikt skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott.

Utlännings förpassning ur riket.

Om utlännings förpassning ur riket stadgas i femte kapitlet i lagen (25—30 §§). Förpassning kan äga rum, om utläning (vilken saknar vederbörlig legitimationshandling), som kvarbliver efter utgången av den tid, han äger rätt att vistas här i riket, utan att hava sökt förlängning av nämnda tid eller som ej lämnar riket, sedan sådan ansökning avslagits, underlåter att efterkomma polismyndighets föreläggande att inom viss kortare tid avresa från riket (25 §). Vidare kan förpassning ur riket ske i fråga om utläning, som i annat avseende uraktlåter att ställa sig till efterrättelse vad i 1927 års lag eller med stöd därav är föreskrivet, eller som vid fullgörande av anmälnings-skyldighet eller eljest i ansökningsärende av hithörande slag mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift (26 §). Såsom ovan nämnts kan i beslut om utlännings förpassning ur riket förordnas, att utläningen icke äger åter-

vända, med mindre han, där visering ej erfordras, före ankomsten till riket erhållit uppehållstillstånd (27 §).

K. B:s beslut om förpassning får överklagas hos Kungl. Maj:t (i justitie-departementet) (29 §).

Ifall omständighet, varå beslut om utlännings förpassning ur riket grundas, inträffat inom en månad efter det utläningen ankom till riket, skall beslutet gå i verkställighet utan hinder av anförda besvär (30 §). Utlänning bör befordras till sitt hemland, om ej annat föranledes av särskilda skäl, såsom att landet är avlägset eller att han där sannolikt skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott. Kan utläningen ej befordras till sitt hemland eller kan detta ej utrönas, bör han befordras till det land, varifrån han inkommit i riket, såvitt ej sådana skäl föreligga däremot, som nyss nämnts, eller han utvisats från det landet. I tveklaktiga fall eller där svårigheter möta för beslutets verkställande, skall K. B. i ärendet göra anmälan hos Konungen.

Angående verkställighet av utvisning och förpassning ur riket m. m. hava närmare bestämmelser meddelats i kungörelse den 11 november 1927.

Utlännings utvisning från riket.

I sjätte kapitlet (31—37 §§) givas bestämmelser om utlännings utvisning från riket. K. B. äger (31 §) meddela förordnande om utvisning från riket av zigenare, lösdrivare och bettlare ävensom personer, som gjort sig skyldiga till vissa brott eller förseelser. Klagan över K. B:s beslut om utvisning får föras hos högsta domstolen (35 §). Beträffande verkställighet av K. B:s beslut om utvisning gälla samma regler som i fråga om förpassning. — Där sådant av hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse finnes påkallat, äger Konungen förordna om utvisning av utläning, som vistas i riket (36 §). Beträffande verkställighet av sådant utvisningsbeslut äger Konungen förordna efter omständigheterna. Utläningen får dock icke befordras till land, varest han sannolikt skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott.

Utlännings rätt att här i riket idka handel eller annat näringsyrke m. m.

Om den rätt till idkande av handel eller annat näringsyrke, som kan förvärfvas av utläning, innehåller *kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet* bestämmelser i 25—31 §§. Huvudregeln är den, att det skall bero på särskild prövning av Kungl. Maj:t, om utländsk man eller kvinna i riket skall få idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering (26 § 1 mom.). Utlänning, som under kringresande eller kringvandrande vill idka hantverk eller annan hantering, skall (enligt 26 § 3 mom.) söka tillstånd därtill i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övriga orter hos Konungens befallningshavande i det län, där hanteringen är avsedd att utövas. Den ämbetsmyndighet, hos vilken ansökningen göres, skall pröva bl. a., huruvida behov av dylik hantering föreligger för den eller de orter, som ansökningen avser. Meddelat tillstånd kan återkallas när helst skälig an-

ledning därtill förekommer. Besvär över överståthållarämbetets eller K. B:s beslut i ärende av detta slag kan föras hos kommerskollegium. Över kommerskollegii beslut får klagan icke föras. Även om utlänning erhållit tillstånd att här i riket utöva handel eller annan näring, får han emellertid icke idka gårdfarihandel eller verkställa realisation eller användas som biträde vid dylik handel eller realisation, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning (26 § 2 mom.). Med gårdfarihandel förstås det förfarande att en person, själv eller genom annan, utom den ort, där han är bosatt, kringför varor till salu annorledes än å marknad. Den, som söker tillstånd enligt 26 §, skall ställa vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och kommunen under tre år (28 §). Idkar utlänning handel eller annat näringsyrke utan i vederbörlig ordning erhållit tillstånd, överskrider han tillstånd, som meddelats honom, eller bryter han eljest mot näringsfrihetsförordningens bestämmelser, straffes han med böter (31 §). Böterna skola ådömas i dagsböter.

Enligt *lag den 30 maj 1916 innefattande tillägg till lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag* äger utlänning, även om han erhållit Konungens medgivande att i riket idka näring, dock icke här sluta handelsbolag eller ingå i handelsbolag, utan att han erhållit Konungens tillstånd.

I 57 § *lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag* stadgas, att utlänning icke utan särskilt tillstånd av Konungen får vara medlem i aktiebolags styrelse.

Jämlikt *lag den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag* får utländsk medborgare ej utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd här i riket förvärva fast egendom eller förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift, ej heller i något fall härstädes inmuta mineralfyndighet. Samma regel gäller i fråga om svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller svensk ekonomisk förening. Detsamma gäller också i fråga om svenskt aktiebolag, vars aktiebrev skola vara ställda till viss man, om icke i bolagsordningen intagits visst förbehåll (avseende i huvudsak att garantera att högst en femtedel av aktierna komma i utländska intressenters ägo).

Bestämmelser angående utlännings rätt att idka handel finnas även i *kungl. förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter*. Där i stadgas under avdelningen B om bevillningsavgifter av vissa handlande och handelsexpediter. Utlänning eller sådan i utlandet bosatt svensk undersåte, som icke för det år, varför uppbörd av kommunal inkomstskatt senast ägt rum, erlagt dylik skatt, skall, då han reser omkring i landet och för egen eller, såsom utskickad, för annans räkning till inledande av handel, med eller utan varuprov, bjuder ut eller slutar handel om utländska varor att framdeles från utlandet levereras, vid ankomsten till riket till närmaste kronouppbördsman i stad avlämna skriftlig uppgift, huru länge han ämnar här kvarstanna. För rättigheten att idka dylik handel skall han därvid förskottsvis erlägga en avgift av etthundra kronor för den första

tidrymden av trettio på varandra följande dagar, räknade från och med den dag avgiften erlägges, evad han vill under hela denna tidrymd eller blott en del därav begagna sig av rättigheten. Om verksamheten utan avbrott fortsättes utöver de första trettio dagarna, skall han erlägga femtio kronor för varje i omedelbar anslutning därtill kommande tidrymd av femton dagar. Avgifterna skola inbetalas till kronans uppbördsman i stad inom det län, där utlännningen vid betalningstiden uppehåller sig. Beträdes någon, som antingen ej erlagt avgift eller ock underlåtit att på visst föreskrivet sätt förete bevis om avgiftens erläggande, med att idka sådan handel, varom i förordningen talas, straffas han med böter (dagsböter). Där i fråga om nu nämnd avgift andra grunder än de ovan omnämnda finnas böra gälla i förhållande till viss främmande stat, ankommer det på Kungl. Maj:t att utfärda i anledning därav erforderliga föreskrifter. Sådana föreskrifter — avseende ett flertal stater — hava utfärdats i kungörelse den 15 juni 1935.

Under avdelningen C i 1908 års förordning givas bestämmelser om bevillningsavgift beträffande utlännning för vissa offentliga föreställningar. Angående utlännings rätt att giva offentlig föreställning finnas stadganden i *kungl. kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlännning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.*

Förvärvandet av svenskt medborgarskap.

Bestämmelser om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap återfinnas i *lag av den 23 maj 1924*. Enligt 5 § i denna lag äger Konungen, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlännning, som 1. fyllt tjuuguett år; 2. sedan fem år har hemvist här i riket; 3. gjort sig känd för hederlig vandel; samt 4. har möjlighet att försörja sig och sin familj. I vissa särskilda fall kan svenskt medborgarskap beviljas utan hinder av de under punkterna 1 och 2 stadgade villkor. Om utländsk man, på ansökan enligt 5 §, upptages till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida detta skall medföra svenskt medborgarskap även för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuuguett år (6 §). Enligt 12 § äger Konungen utfärda närmare bestämmelser angående ansökan, som i 5 § sägs, och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, så ock de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Sådana bestämmelser och föreskrifter hava utfärdats i, bland annat, *kungl. kungörelsen den 19 december 1924 om vad iakttagas skall vid ansökning om svenskt medborgarskap.*

Asylrätten.

Med anledning av vad som anförts i de nu föreliggande motionerna får utskottet lämna en kort redogörelse för den s. k. asylrätten.

Asylrätt betecknar särskilt rätten för en politisk flykting att inom annat lands område vinna en fristad undan förföljelse. Det tillkommer varje sär-

skild stat att avgöra i vilken utsträckning den vill medgiva asylrätt och alltså bland annat vägra utlämning av politisk flykting, som dömts till straff i sitt hemland. En sådan vägran kan icke tolkas såsom ovänlig handling mot den stat, vilken begärt utlämningen, såvida icke utlämningskravet har stöd i en gällande traktat. Även vid verkställande av avvisning, förpassning eller utvisning av utlämning tages särskild hänsyn till politiska flyktingar, i det att utlämning icke sändes till land, där han »sannolikt skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott» (1927 års lag 24, 30 och 36 §§).

I fråga om de bestämmelser och den praxis, som i vissa främmande länder gälla i fråga om asylrätt för utlämningar, får utskottet i förevarande sammanhang lämna följande uppgifter.

S c h w e i z.

»Asyl» är enligt schweizisk uppfattning en staten i förhållande till främmande stater tillkommande rätt att lämna fristad åt politiska flyktingar. Asylrätten innebär sålunda ej konstituerandet av någon förpliktelse vare sig i förhållande till en annan stat eller i förhållande till flyktingen.

Den schweiziska förbundsorfattningen innehåller i artiklarna 69 och 70 vissa bestämmelser av intresse i förevarande hänseende. I artikeln 69 stadgas, bland annat, att det tillkommer kantonerna att besluta om utlämningars uppehåll och bosättning. De federala myndigheterna hava emellertid i sista hand avgöranderätten i frågor om, bland annat, beslutad vägran av asyl. Jämlikt denna artikel är det således möjligt för de federala myndigheterna att erbjuda politiska flyktingar fristad i Schweiz i strid mot redan av kanton meddelad vägran — vilken möjlighet däremot ej står nämnda myndigheter till buds i fråga om en främling, som icke är politisk flykting.

Jämlikt förbundsorfattningens artikel 70 hava de federala myndigheterna befogenhet att från schweiziskt territorium utvisa utlämning, som sätter förbundets inre eller yttre säkerhet i fara.

Av det ovanstående framgår att det är de federala myndigheterna, som praktiskt taget avgöra spörsmålen om asylrättens tillämpning i Schweiz.

Rörande den praxis, som utbildat sig i fråga om fristad i Schweiz åt politiska flyktingar — i synnerhet sedan judeutvandringen från Tyskland begynt — uppgives, att myndigheterna »i normala fall» pläga lämna ett kortfristigt uppehållstillstånd (några månader). Statistik angående ifrågavarande uppehållstillstånds antal och längd finnes icke tillgänglig.

Förbundsrådet har den 7 april 1933 utfärdat en förordning om behandlingen av politiska flyktingar i Schweiz. Däri föreskrives, bland annat, att en utlämning, som vill göra gällande, att han är politisk flykting, har att inom 48 timmar efter det att han överskridit gränsen anmäla sig hos polismyndigheten på den ort, där han uppehåller sig, samt därvid uttryckligen giva tillkänna att han är politisk flykting. Underlåter han detta, förverkar han möjligheten att få åberopa nämnda egenskap. Utlämningen skall vidare uppgiva, om han tänker kvarstanna å anmälningsorten eller varest han eljest har för avsikt att uppehålla sig. Flyktingar äro förbjudna att utöva politisk

verksamhet i Schweiz. Föreskrift kan meddelas, att de få uppehålla sig endast i viss bestämd del av landet. Politiska flyktingar, som icke ställa sig meddelade föreskrifter till efterrättelse, ådömas straff samt utvisas.

England.

I Storbritannien finnas inga särskilda föreskrifter om rätt att invandra för flyktingar, som av politisk eller annan grund lämnat sitt hemland. I detta avseende gälla samma regler, som äro tillämpliga å invandrare i allmänhet.

Ur en inom det engelska utrikesdepartementet utarbetad promemoria angående asylrätten, vilken lämnar närmare upplysningar om politiska flyktingars ställning i Storbritannien, har emellertid inhämtats bl. a. följande:

Det nuvarande begreppet asylrätt för politiska flyktingar innebär icke en rätt för främlingen att kräva tillträde till ett land av den anledningen, att han är flykting av politiska eller religiösa grunder, utan asylrätten innebär i stället en rätt för den stat, till vilken flyktingen söker sig, att med stöd av sin suveränitet mottaga flyende främningar och att visa dem den gästfrihet, staten anser önskvärd.

Storbritannien har gamla traditioner som tillflyktsort för flyktingar, vilka måst lämna sitt hemland på grund av politiska eller religiösa förföljelser, och landet har vid åtskilliga tillfällen utövat sin rätt, trots att detta medfört spánt förhållande till andra länder. Storbritannien har emellertid utan svårighet kunnat möta kritik från främmande regeringar, enär landet visat gästfrihet mot flyktingar, oberoende av från vilket land de kommit och av deras politiska åsikter.

Det första ingripandet mot främningar skedde år 1861 genom utfärdandet av en lag, som riktade sig mot sådana flyktingar som voro farliga för andras personliga säkerhet.

I den lagstiftning om utlämning av förbrytare, som tillkom år 1870 (»The Extradition Act of 1870»), angavs uttryckligen, att utlämning icke kunde komma i fråga för politiska brott.

Först i början av detta århundrade erhöilo myndigheterna genom »The Aliens Act» av år 1905 befogenhet att kontrollera främlingsinvandringen och att utvisa icke önskvärda främningar. Under förarbetena angavs, att främlingslagen vore föranledd av (a) de svårigheter, som föranleddes av främlingarnas tendens att samlas på ett fåtal centrala platser i landet (brist på arbete, överbefolkning etc.); (b) den stora ökningen av antalet invandrare, av vilka ett stort antal icke kunde anses utgöra ett gott folkmaterial; och (c) stegringen av antalet brott begångna av främningar. Den föreslagna lagstiftningen mötte starkt motstånd av den anledningen, att förslaget icke hade tagit tillräcklig hänsyn till betydelsen av att vidmakthålla principen om asylrätt för främningar, som fallit offer för förföljelser. »The Aliens Act» kom till följd härav att innehålla uttryckliga bestämmelser till skydd för politiska flyktingar både i fråga om invandring och utvisning.

En särskild krislagstiftning, »The Aliens Restriction Act», infördes 1914.

Denna lagstiftning innehöll dock icke några särskilda bestämmelser om politiska flyktingar.

Efter kriget infördes, efter stora debatter i parlamentet, »The Aliens Restriction (Amendment) Act» år 1919. Frågan om politiska flyktingars asylrätt blev föremål för diskussion i underhuset, ehuru icke i samma utsträckning som vid genomförandet av 1905 års främlingslag. Lagen innehöll icke några särskilda bestämmelser om politiska flyktingar, men den förutsatte, att »The Aliens Act» av 1905 skulle upphävas vid den tidpunkt, som skulle bestämmas i särskild kungörelse. Denna kungörelse skulle innehålla i oförändrat skick eller med vissa förändringar en del av bestämmelserna i »The Aliens Act» av 1905.

»The Aliens Order» (främlingskungörelsen) av år 1920 innehåller nu gällande bestämmelser om främlingars rätt att inkomma till eller uppehålla sig i riket. Kungörelsen, i vilken dagen för upphävandet av »The Aliens Act», 1905, anges, innehåller icke några särskilda föreskrifter om politiska flyktingar. Enligt denna kungörelse har emellertid »The Secretary of State» rätt att utvisa en främling, som blivit dömd i ett främmande land för brott, som avses i »The Extradition Acts», 1870 till 1906. »The Secretary of State» har vidare rätt att förordna om utvisning av främmande undersåte, då han anser detta vara påkallat av allmänna hänsyn.

N e d e r l ä n d e r n a .

Nederländsk lagstiftning innehåller icke några särskilda regler beträffande asylrätt för utlänningar. I praxis hava de nederländska myndigheterna brukat visa stor välvilja i fråga om medgivandet av fristad åt politiska flyktingar. Föreliggande fall avgöras emellertid med hänsyn till de konkreta omständigheterna. Ingångna utlämningstraktater innehålla i allmänhet klausulen att utlämning icke medges för brott av politisk natur. Utvisning av en utlämning verkställes icke heller på sådant sätt, att den faktiskt får karaktär av en utlämning.

I Nederländerna medges emellertid asyl icke åt personer, vilka utgöra en fara för allmän ordning eller säkerhet. Detta uttryck torde böra fattas så, att den nederländska regeringen icke vill medgiva sådana politiska flyktingar, som anses farliga, att fritt och obehindrat uppehålla sig å dess territorium. Några dylika flyktingar hava, sedan de underlåtit att inom förelagd frist lämna landet, blivit internerade i ett för sådant ändamål särskilt inrättat läger.

Yrkanden angående lagändringar år 1934.

Vid 1934 års riksdag väcktes sex motioner rörande ändringar i lagstiftningen om utlämnings rätt att här i riket vistas och innehava arbetsanställning med mera (I: 63, I: 249, I: 250, II: 22, II: 129 och II: 459).

Motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i utlåtande nr 12 anförde, bland annat:

Danska, finska, isländska och norska medborgare behöva som bekant icke vara försedda med legitimationshandling, då de ankomma till vissa orter i Skåne, i första hand Malmö och Hälsingborg, samt till Göteborg. I viss mån har detta medfört, att de nordiska rikena — särskilt Sverige och Danmark — ur inresesympunkt erhållit gemensam gräns mot andra länder. Då antalet inresande under helgdagar i Malmö kunna räknas i tiotusental, torde det vara uppenbart, att polismyndigheten icke utan stor tidsutdräkt för de resande skulle ha möjlighet att kontrollera, huruvida bland dem, som ha rätt att inkomma i riket utan legitimationshandling, även förekomma personer, som på otillåtet sätt vilja komma över svenska gränsen. Det är emellertid ur åtskilliga, särskilt ekonomiska synpunkter, önskvärdt, att de bestämmelser, som avse att underlätta samfärdseln mellan medborgare i de nordiska rikena, ej utan tvingande skäl underkastas ändringar, som äro ägnade att försvåra densamma. Uppmärksamheten synes därför böra inriktas därpå, att man under hänsyntagande till detta intresse åstadkommer en så vitt möjligt verksam kontroll över utlänningar, som inresa på detta sätt.

Vissa mindre jämkningar i nu gällande administrativa författningar och praxis rörande utlänningar av annan nationalitet torde vara gagneliga. Sålunda skulle vissa ändringar i formuläret för de skriftliga uppgifter (inresekort), som enligt 36 § i 1927 års kungörelse skola avlämnas till polismyndigheten i ankomstorten, underlätta arbetet med främlingskontrollen. Enligt nu använda formulär, fastställt av chefen för justitiedepartementet den 28 maj 1930, skall den inresande lämna uppgift om fullständigt namn, nationalitet och födelsetid. Det formulär för inresekort, som dessförinnan användes, var mera utförligt. Enligt detsamma skulle den inresande å kortet lämna uppgift om fullständigt namn, skrivet med stora bokstäver och med tryckstil, yrke, nationalitet, födelsetid och födelseort; han skulle vidare meddela, om det vore hans avsikt att taga arbetsanställning i Sverige, varjämte han skulle förse kortet med sin namnteckning. Den förenkling av formuläret till inresekort, som vidtogs 1930, motiverades endast därmed, att det befunnits onödigt ålägga utlänning att vid ankomsten till riket lämna uppgift i samtliga de hänseenden, som då i bruk varande blanketter angävo. Så som förhållandena utvecklats sig, har emellertid erfarenheten givit vid handen, att en återgång till användning av inresekort i huvudsak liknande dem, som användes före 1930, skulle medföra ökade möjligheter att kontrollera inresande utlänningar och bespara arbete för kontrollmyndigheten utan att ålägga den inresande främlingen nämnvärt större besvär och utan att de svenska inresekorterna skulle bli utförligare än i våra dagar i andra länder är vanligt.

Under alla förhållanden bör tillses, att de blanketter, som komma till användning, ifyllas i vederbörlig ordning. Så är för närvarande icke fallet. Mången gång skrivas utlänningarnas namn så otydligt, att de icke kunna utläsas. Det förekommer till och med fall, då den avlämnade och mottagna blanketten icke innehåller något namn alls utan blott en uppgift å den inresandes nationalitet, t. ex. »deutsche» eller »finsk dam».

En ändring av bestämmelsen i 42 § i 1927 års kungörelse skulle även vara till gagn för kontrollmyndigheternas arbete. Enligt detta stadgande skall, då utlänning lämnar riket, anteckning göras om numret å inresekortet, vilket nummer enligt bestämmelse i 37 § vid inresan tecknats å utlänningens legitimationshandling. Denna anteckning skall sedan översändas till polisbyrån. Det har emellertid visat sig, särskilt vid utresa över Malmö och Hälsingborg, då nämnda nummer efter överenskommelse med de danska myndigheterna antecknas i Köpenhamn och Helsingör, att anteckningarna bli otydligt verkställda, varigenom identifiering å polisbyrån av den utresande försvåras och ibland rent av omöjliggöres. Av detta skäl skulle det vara

till nytta, att även den utresandes namn och födelsetid antecknades och meddelades polismästaren i Stockholm.

Inresekortet samlas, såsom förut nämnts, å polisbyrån i Stockholm, där de utgöra underlag för polismyndighetens kontroll av att utlänning icke kvarstannar längre tid i riket än som utan uppehållstillstånd är tillåtet, d. v. s. i allmänhet tre månader. Försök hava i vissa fall gjorts att genom tillfälliga, korta besök i utlandet undgå skyldighet att här söka uppehållstillstånd. Man förmenar därvid, att för varje gång man reser in i landet ny tremånadersperiod skulle börja löpa. Sådana försök att kringgå lagens bestämmelser om uppehållstillstånd avvisas emellertid, enligt vad utskottet inhämtat, i praxis.

Ett ytterligare hjälpmedel för kontrollen över utlänningars vistelse i riket utgöres av de uppgifter om utlänningars ankomst och avresa, som skola avlämnas till polismyndighet av dem, som härbärgera utlänningar. Dessa uppgifter skola vid ansvarspåföljd avlämnas i allmänhet inom tolv timmar efter det att utlänningen ankommit eller avrest. För att kontrollen skall bliva effektivt erfordras, att samtliga polismyndigheter låta sig angeläget vara att tillse, att gällande bestämmelser härutinnan noggrant iakttagas.

Vad frågan om utlänningars arbetsanställning här i riket beträffar framgår av den statistik, som lämnats i detta utlåtande, att socialstyrelsen själv bifaller och beträffande viseringar tillstyrker ansökningar om arbetstillstånd med tämligen få undantag. Med hänsyn till det nuvarande läget på arbetsmarknaden riktas från skilda håll anmärkningar mot, att ansökningar om arbetstillstånd icke avslås i större utsträckning än som för närvarande är fallet. Ehuru dessa anmärkningar i vissa fall synas vara värda beaktande, må emellertid erinras om, att anställande av utländsk arbetskraft stundom medfört, att även svenska yrkesutövare erhållit anställning, t. ex. då utländska arbetare kommit hit för att lära svenska arbetare skötseln av nya maskiner. Vidare må ihågkommas, att Sverige icke kan helt stänga sina gränser för utlänningar, enär det, om så sker, kunde befaras, att andra länder skulle genomföra motsvarande hinder för svenskar. Vårt land har i åtskilliga fall intresse av att svenska medborgare, särskilt i unga år, hava möjlighet att t. ex. i utbildningssyfte resa ut och vistas i främmande länder.

Emellertid kan icke förnekas, att på senare tid en invandring till vårt land förekommit, som icke kan tänkas komma att motsvaras av någon nämnvärd utvandring. Utskottet avser närmast det antal tyska medborgare, som med hänsyn till börd eller åskådning icke anse sig ha möjlighet att kvarbliva i sitt hemland utan söka sig utomlands, bland annat till vårt land. Sådana personer torde ha för avsikt att för framtiden slå sig ned här, och de komma givetvis att konkurrera med den inhemska arbetskraften på skilda områden. I sinom tid torde de komma att ingiva ansökningar om att bliva svenska medborgare. Så torde de med säkerhet vara fallet bland annat beträffande studerande, vanligen av judisk börd, vilka ingiva ansökningar om tillstånd att få erlägga examina vid svenska universitet och högskolor. Hava de erhållit tillstånd härtill samt avlagt examen, torde de med visst fog kunna räkna med att få kvarstanna här i landet och arbeta i sitt yrke. Huru de svenska myndigheterna skola ställa sig till det spörsmål, som senast berörts, torde tarva ett allvarligt övervägande.

Enligt bestämmelse i 46 § i 1927 års kungörelse skall socialstyrelsen lämna underrättelse till polismyndigheterna om meddelade eller vägrade uppehålls- och arbetstillstånd. Meddelandena härom översändas å blanketter, innefattande jämväl åtskilliga andra uppgifter om vederbörande utlänning. Samtliga uppgifter delgivas emellertid polismyndigheten allenast »till kännedom». Ur kontrolleringssynpunkt skulle det vara lämpligt, att blanketterna så änd-

rades, att polismyndigheterna genom dem erhöle en anmaning att verkställa en granskning i anledning av de uppgifter, som därå förekomma, t. ex. om den uppgivne arbetsgivaren verkligen existerade, om utlännningen påbörjat det uppgivna arbetet o. s. v. Det har kommit till utskottets kännedom, att sådan kontroll i vissa fall icke utövas.

I vissa förevarande motioner beröras spörsmålen, huruvida de bestämmelser, som meddelas i näringsfrihetsförordningen om utlännings rätt att i riket idka handel i olika avseenden och driva rörelse, efterlevas, samt om nämnda bestämmelser kunna anses tillräckligt effektivt skydda svenska medborgare i deras yrkesutövning. Enligt vad utskottet inhämtat torde fall förekomma, då gällande författningar kringgås. Vissa ändringar i bestämmelserna torde förtjäna att övervägas. Utskottet finner därför anledning föreligga att föreslå riksdagen, att hos Kungl. Maj:t begära utredning i dessa avseenden.

Utskottet hemställde *dels*, [under B) i utskottets utlåtande], att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning på vad sätt de bestämmelser, som i 1927 års kungörelse samt andra administrativt utfärdade förordnanden meddelats angående uppgiftsskyldighet för utlännning och kontroll över utlännningar, som vistades i riket, och deras verksamhet samt beträffande myndigheternas samverkan vid utövandet av denna kontroll borde ändras i syfte att åstadkomma ökad effektivitet och arbetsbesparing vid övervakningen, *dels ock* [under C) i utskottets utlåtande] att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån näringsfrihetsförordningens bestämmelser om utlännings rätt att här i riket idka handel eller annat näringsyrke kringginges, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan (skrivelse nr 102/1934).

1934 års riksdag beslöt vidare (i anledning av en motion, II: 378, andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, skrivelse nr 357/1934) hemställa hos Kungl. Maj:t, att vid den utredning, varom riksdagen i skrivelsen nr 102 hemställt, i motionen II: 378 avsedda förhållanden och önskemål angående främlingskontrollens rationella ordnande måtte erhålla vederbörligt beaktande.

Riksdagens skrivelser nr 102/1934, såvitt angick yrkandet under B) i utskottets utlåtande, samt nr 357/1934 behandlades inom *justitiedepartementet*. Yttranden i anledning av skrivelserna infordrades från socialstyrelsen (intaget i sociala meddelanden nr 10 år 1934, sid. 656—670), överståthållarämbetet och elva länsstyrelser. I samband härmed behandlades en skrivelse den 15 mars 1934 från överståthållarämbetet, vari uppmärksamheten fäst på vissa med främlingskontrollen sammanhängande frågor, vilka syntes ämbetet påkalla vidtagandet av åtgärder. Över denna skrivelse infordrades yttranden av socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser.

I anledning av vad som förekommit i ärendet utfärdades den 21 december 1934 *dels* kungörelse, nr 623, om ändrad lydelse av 36, 40 och 42 §§ kungörelsen den 11 november 1927 (nr 411) med vissa föreskrifter i anledning av

lagen om utlännings rätt att här i riket vistas — däri föreskrevs, bland annat, att polismyndigheten vid utlännings avresa från riket skall göra anteckning om numret å den skriftliga uppgift (inresekortet), som enligt 36 § i 1927 års kungörelse avgivits vid inresan, och om dagen för avresan ävensom om utlännings namn och födelsetid — *dels* kungörelse, nr 624, om ändrad lydelse av 7 § kungörelsen den 11 november 1927 (nr 412) angående verkställighet av utvisning och förpassning ur riket m. m., vari föreskrivits att underrättelse angående laga kraft ägande utslag, varigenom dömts till utvisning eller till förpassning med förbud att återvända till riket med mindre uppehållstillstånd före ankomsten erhållits, skall införas i polisunderrättelserna, *dels ock* cirkulär, nr 625, till länsstyrelserna angående vissa åtgärder avseende kontrollen över utlännings vistelse i riket (se ovan sid. 7). Vidare fastställde chefen för justitiedepartementet nytt formulär till blankett för inresekort (se ovan sid. 4).

Riksdagens skrivelse nr 102/1934 överlämnades i vad den avsåg yrkandet under C) i utskottets utlåtande, d. v. s. beträffande spörsmålet huruvida och i vad mån näringsfrihetsförordningens bestämmelser om utlännings rätt att här i riket idka handel eller annat näringsyrke kringgås, till *handelsdepartementet*. Yttranden över riksdagens skrivelse hava inforrats från socialstyrelsen, överståthållarämbetet och tio länsstyrelser. Ärendet är, enligt vad utskottet inhämtat, fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Motionen II: 28 år 1936.

I en vid *årets riksdag* väckt motion, II: 28, har herr von Seth m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att strängare restriktioner införas vid vederbörande myndigheters behandling av ärenden rörande vissa utländska studenters rätt att få studera och avlägga examina vid svenska universitet och högskolor samt strängare praxis vid beviljande av medborgarskap åt sådana även tillämpas.

Motionen har behandlats av andra kammarens första tillfälliga utskott, som i utlåtande nr 8 anför, bland annat:

Föreliggande motion innefattar två skilda yrkanden. Dels önska motionärerna strängare restriktioner i fråga om utländska studenters rätt att studera och avlägga examina vid svenska universitet och högskolor, dels yrka de på en åtstramning av möjligheterna för sådana studenter att erhålla svensk medborgarrätt. Ehuru dessa båda yrkanden nära sammanhånga med varandra, synes det utskottet riktigast att vid ställningstagandet till motionen i dess helhet hålla dem åtskilda och behandla dem var för sig.

Vad då först angår frågan om strängare restriktioner beträffande utländska studenters rätt att studera och avlägga examina vid svenska universitet och högskolor vill utskottet principiellt ansluta sig till och understryka vad styrelsen för Sveriges förenade studentkårer givit uttryck åt, nämligen att den vetenskapliga forskningens frihet och dess oberoende av nationella skrankor icke bör få beskäras genom restriktioner av något slag. Utskottet ställer sig därför avvisande mot varje åtgärd, som skulle kunna leda till ett äventyrande av de kulturella värden, vilka äro frukten av en fri och obunden forskning.

Såväl av de yttranden, som avgivits av de akademiska myndigheterna, som av den av Sveriges förenade studentkårer verkställda utredningen framgår med all tydlighet, att antalet utländska studerande vid svenska universitet och högskolor för närvarande är jämförelsevis obetydligt. Enligt nämnda utredning uppgick antalet utländska studerande år 1935 till endast 65, därav omkring $\frac{2}{3}$ från våra nordiska grannländer. Även antalet examina, avlagda av utlänningar, är obetydligt och visar knappast någon tendens att ökas. Det i motionen framförda yrkandet på strängare restriktioner i fråga om utlänningars rätt att studera och avlägga examina i Sverige synes således ej nu ha någon större aktualitet.

Beträffande därefter motionens yrkande på strängare praxis vid beviljande av svensk medborgarrätt åt utlänningar, vilka här i landet bedrivit studier och avlagt akademiska examina, vill utskottet erinra om, att motionärerna därvid närmast avse, att den tid, varunder en utlänning vistats här i landet för studier, icke bör få räknas honom till godo vid bedömandet av hans ansökan om medborgarrätt. Styrelsen för Sveriges förenade studentkårer har i sitt yttrande anslutit sig till denna tanke. Utskottet finner önskemålet behjärtansvärt och vill uttala sin anslutning till detsamma. Emellertid anser utskottet, att förevarande problem lämpligast bör diskuteras som ett led i det större sammanhang, som främlingslagstiftningen i sin helhet utgör. Utskottet vill därvid erinra om, att vid årets riksdag ett flertal motioner väckts, berörande olika sidor av denna lagstiftning. Dessa motioner hava remitterats till andra lagutskottet. Riksdagen får vid behandlingen av dessa motioner tillfälle att ur olika synpunkter och på bredare front taga ställning till hithörande spörsmål.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon åtgärd. Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

Statistiska uppgifter.

I fråga om utlänningsklienteletets storlek och sammansättning samt uppehålls- och arbetstillståndsärenden hänvisas till de uppgifter, som lämnats i socialstyrelsens till utskottet avgivna yttrande (sid. 25—31).

Beträffande antalet naturaliserade utlänningar må nämnas följande uppgifter.

År	Danskar	Norr- män	Finnar	Balter	Polacker	Ryssar	Tyskar	Andra	Summa
1924	33	36	93	16	9	13	107	67	374
1925	28	28	88	15	9	21	65	53	307
1926	34	40	63	18	18	10	93	67	343
1927	29	31	88	10	13	22	87	79	359
1928	24	26	65	10	13	28	55	89	310
1929	18	27	48	9	8	19	63	65	257
1930	26	24	59	13	11	181	81	79	474
1931	20	32	62	14	11	49	120	101	409
1932	29	33	55	17	4	39	99	103	379
1933	29	29	56	15	13	33	158	129	462
1934	47	32	77	18	19	31	113	111	448
1935	46	53	85	20	9	41	156	107	517

Beträffande frågan om ändringar i gällande invandringslag av år 1927 samt i anslutning till densamma utfärdade bestämmelser vill utskottet till en början erinra därom, att denna lag äger giltighet endast till och med den 31 december 1937. Då det enligt utskottets mening icke torde kunna ifrågakomma, att författningsbestämmelser på det rättsområde, som nyssnämnda lag med därtill hörande stadganden reglerat, för närvarande skulle kunna undvaras i vårt land, måste statsmakterna senast under nästa år närmare överväga omfattningen av och innehållet i de rättsregler, som på förevarande område skola antagas.

I de nu föreliggande motionerna hava förslag framställts till ändringar i olika hänseenden av gällande rätt. Utskottet har vid övervägande av de i motionerna gjorda yrkandena, på sätt nedan närmare angives, i vissa hänseenden funnit åtgärder från riksdagens sida icke böra vidtagas men däremot i andra hänseenden kommit till den slutsatsen, att riksdagen bör göra framställning i ämnet till Kungl. Maj:t. Denna framställning synes lämpligen böra beaktas vid det övervägande av invandringslagstiftningen, som på sätt ovan anförts torde förestå.

Beträffande *kontrollen vid gränserna* av de utlänningar, som önska inkomma i riket, hava i motionerna berörts frågorna om ändrade bestämmelser angående skyldigheten att innehava legitimationshandling, om beskaffenheten av sådan handling samt rörande kontrollen vid in- och utresan.

Med anledning av vad riksdagen anført år 1934 hava, såsom framgår av den redogörelse, som lämnats ovan i utskottets utlåtande, vissa åtgärder vidtagits i syfte att skärpa kontrollen över inresande utlänningar. Enligt utskottets åsikt äro emellertid hittills vidtagna åtgärder icke tillfyllest, i det att kontrollen fortfarande icke synes hava tillräcklig verkan. Utskottet anser dock skäl icke föreligga att i ökad utsträckning tillgripa viseringstvång med hänsyn till de olägenheter för svenska intressen, som en sådan åtgärd med säkerhet skulle medföra. Kravet å införandet av sådant tvång synes hava samband med ett framställt yrkande om kontroll över att endast utlänningar, som i nationalitetshänseende stå oss nära, skola tillåtas inkomma i riket. Sådana omständigheter föreligga emellertid icke enligt utskottets mening, att vårt land för närvarande har anledning föreskriva en sådan anordning. Ett i sammanhang härmed framställt förslag om biologisk invandringskontroll anser utskottet förenat med sådana vanskligheter, att det icke kan tillstyrkas. För att ändra bestämmelserna rörande skyldighet överhuvud att innehava legitimationshandlingar finner utskottet icke tillräckliga skäl anförda. Så länge de särskilda regler, som innefatta vissa lättnader för medborgare i de nordiska länderna, icke medföra alltför allvarliga olägenheter, böra de i samfärdselns intresse bibehållas.

Däremot finnes enligt utskottets mening anledning att undersöka, huruvida icke möjlighet föreligger att, utan att vidtaga åtgärder av ovan angivna slag, genom tekniska förbättringar av kontrollen vinna tillfredsställande resultat. Enligt utskottets åsikt skulle i sådant hänseende vara av värde, att gränskontrollen ställdes under enhetlig ledning samt att i samband därmed

de svenska myndigheterna själva övertog utresekontrollen i Malmö och Helsingborg. Denna kontroll ombesörjes nu av danska myndigheter. Vidare synes det utskottet böra ifrågasättas, att staten skulle till väsentlig del åtaga sig kostnaderna för gränskontrollen. Det måste nämligen anses vara ett statsintresse av vikt, att densamma genom statens försorg anordnas på ett tillfredsställande sätt, bland annat genom förstärkning i erforderlig utsträckning av kontrollpersonalen. För närvarande synes kontrollen i vissa fall icke kunna, bland annat av kostnadsskäl, bliva på lämpligaste sätt ombesörjd. Förbättrade möjligheter till kontroll skulle måhända kunna ernås även på det sätt, att utstyrelsen å redan nu föreskrivna legitimationshandlingar ändrades. I sådant hänseende har bland annat ifrågasatts, att de s. k. nordiska resekorterna skulle förses med färgade nationalitetsmärken. Vidare böra myndigheterna tillhållas, att de skola låta sig angeläget vara att tillse, att nu gällande bestämmelser rörande avlämnandet av uppgifter genom ifyllandet av inresekort noggrant iakttagas. Ökad personal skulle säkerligen även i det avseendet medföra avsevärd förbättring.

Beträffande frågan om *utlännings rätt att vistas i riket* finner utskottet tillräckliga skäl icke vara anförda för ändring av de nu gällande bestämmelserna därom, att utlämning utan särskilt uppehållstillstånd äger vistas här i tre månader. Ett till frågan om uppehållstillstånd hörande detaljspörsmål, som berörts i socialstyrelsens till utskottet avgivna yttrande, synes böra i förevarande sammanhang behandlas. Styrelsen har ifrågasatt, huruvida icke styrelsen kunde tillerkännas behörighet att förbinda avslag å ansökning om uppehållstillstånd med förordnande, att den utlämning, varom fråga vore, icke skulle äga senare återkomma till riket med mindre han före ankomsten hit erhållit uppehållstillstånd. Detta spörsmål synes utskottet vara av den art, att det förtjänar tagas under övervägande.

I fråga om *fullgörandet av föreskriven anmälningsskyldighet beträffande utlämningar samt kontroll i övrigt angående deras vistelse i riket* förefinnes, enligt vad av yttrandena till utskottet framgår, fortfarande vissa brister. Enligt utskottets mening äro dock gällande bestämmelser i förevarande avseende sådana, att ändring av dem i skärpande riktning icke synes vara erforderlig. Utskottet anser sig emellertid böra uttala den förväntan, att myndigheterna sorgfälligt iakttaga vad på dem ankommer i fråga om bestämmelsernas tillämpning. Därjämte må framhållas, att förbättrad kontroll torde stå att vinna även därigenom, att olika myndigheter i så stor utsträckning som möjligt vidtaga åtgärder för ett gott samarbete med varandra.

I motionerna I: 284 och II: 604 har yrkats, att särskilda lagregler måtte införas i vårt land beträffande *politiska flyktingar*. Enligt de förslag, som i sådant hänseende framställts i motionerna, skulle åt sådana utlämningar beredas en särskilt gynnad ställning. Utskottet anser för sin del, att, med tillämpning av de för utlämningars vistelse härstädes i allmänhet gällande bestämmelserna, politiska flyktingar böra erhålla ett sådant bemötande, att under iakttagande av vårt eget lands intressen berättigade humanitära hänsyn bliva tillgodosedda. En oeftergivlig förutsättning härför måste emellertid vara

den, att utlänningen under sitt uppehåll här förhåller sig fullt neutral. Politisk agitation bör icke få förekomma. Ej heller böra stämplingar av något slag få bedrivas vare sig mot vårt eget eller annat land. Utlänning, som ej ställer sig till efterrättelse denna regel, som allmänt tillämpas, bör anses hava förverkat sin asylrätt.

Mot nuvarande tillämpning av gällande bestämmelser om *utlännings rätt att innehava arbetsanställning* finner utskottet icke anledning att göra anmärkning. På sätt kommerskollegium framhållit bör ihågkommas, att en alltför restriktiv politik i detta hänseende från svensk sida lätteligen kan leda till motåtgärder från utländsk sida, varvid det svenska näringslivets intresse att svenskar kunna vinna sysselsättning i utlandet kan komma att lida avbräck.

Vad angår frågan om *utlännings rätt att här i riket idka handel eller annat näringsyrke* får utskottet erinra om, att 1934 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstälta om utredning, huruvida och i vad mån näringsfrihetsförordningens bestämmelser härom kringginges, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan yttranden från vissa myndigheter infordrats till handelsdepartementet, är detta ärende fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Med anledning härav finner utskottet skäl icke föreligga för riksdagen att för närvarande vidtaga åtgärd beträffande denna fråga. Utskottet utgår emellertid ifrån, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad å det sätt, på vilket utläningar uppträda vid idkande av handel i vårt land. Bland annat bör iakttagas, att handelspass ej utfärdas för tid, under vilken utlänning ej kan visa sig hava rätt att vistas i riket. För kontroll härutinnan kunde månhända inrättandet av ett register över lösta handelspass vara av värde. I samband härmed vill utskottet betona, att en samverkan mellan skilda myndigheter bör äga rum såväl vid behandlingen av spörsmål rörande utlännings rätt att idka handel och driva näring som — vilket utskottet jämväl ovan i annat sammanhang framhållit — vid behandlingen av andra spörsmål rörande utlännings rättigheter och skyldigheter mot vårt land.

I motionerna I: 33 och II:115 har ifrågasatts skärpta bestämmelser för beviljandet av svenskt medborgarskap. Samma spörsmål har, såsom framgår av redogörelsen ovan i utskottets utlåtande, upptagits i motionen II: 28 och tidigare behandlats av andra kammaren. Utskottet finner för sin del spörsmålet om ändrade lagregler rörande naturalisation av utläningar vara av den invecklade beskaffenhet, att detsamma icke i nu förevarande sammanhang bör upptagas till bedömande. Utskottet får därför avstyrka riksdagen från att nu göra framställning härom till Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 32, II: 114 och II: 603, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående tekniska förbättringar av kontrollen över inresande utläningar, varvid

dock bör tillses, att kontrollen blir så anordnad, att den ej försvårar samfärdseln mellan de nordiska länderna för deras medborgare;

B. att motionerna I: 32, II: 114 och II: 603, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionerna I: 33, I: 284, II: 115 och II: 604 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 maj 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Frändén**, *Gustaf Tamm, Hagman**, *P. Sandström, Norman* och *Knut Petersson*;

från andra kammaren: herrar *Österström**, *Hage, Sandström* i Sollefteå och *Gardell* i Gahns*, fru *Nordgren** samt herrar *Hassler, Hermansson* och *Cruse**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Socialstyrelsen.

Stockholm den 10 mars 1936.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remisser den 7 februari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till riksdagens andra lagutskott senast den 10 mars 1936 överlämna yttrande över inom riksdagen väckta motionerna

nr 32 i första kammaren och nr 114 i andra kammaren, likalydande, om skärpning av kontrollen över främlingsinvationen i riket,

nr 33 i första kammaren och nr 115 i andra kammaren, likalydande, om revision av bestämmelserna angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m.,

nr 284 i första kammaren och nr 604 i andra kammaren, likalydande, angående revision av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas m. m., samt nr 603 i andra kammaren om revision av gällande invandringslag.

Genom remiss den 14 februari 1936 har Kungl. Maj:t vidare anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till riksdagens andra kammares första tillfälliga utskott senast den 10 mars 1936 överlämna yttrande över inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 28, angående strängare restriktioner i fråga om utländska studenters rätt att studera och avlägga examina vid svenska universitet och högskolor m. m.

Socialstyrelsen, som finner, att ifrågavarande motioner beröra spörsmål, vilka av skilda anledningar icke böra eller kunna isoleras från varandra eller över huvud taget från hela främlingslagstiftningen och dess tillämpning, sedda i ett sammanhang, har ansett sig böra över motionerna avgiva ett sammanfattande yttrande och får, med anmälan härom, anföra följande.

Lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, som gjordes temporärt giltig, nämligen till 1932 års utgång, och under nämnda år — med vissa smärre ändringar — erhöll förlängd giltighet för fem år, utlöper sålunda den 31 december 1937. Erinras må, att 1927 års temporära lag bland annat omslöt innehållet i den icke temporära främlingslagstiftning, som genomfördes år 1914. Det synes föga sannolikt, att de nya delar — särskilt bestämmelserna om arbets- och uppehållstillstånd — som infördes i 1927 års lagstiftning, skulle kunna sättas ur kraft år 1937. I allt fall lära dock bestämmelser av uppenbart stadigvarande natur ej kunna undvaras, varför frågan om lagstiftningens giltighet och innehåll påkallar en principiell omprövning år 1937.

Utlänningsklienteletets storlek och sammansättning.

Enligt 1920 års folkräkning (Folkräkningen den 31 december 1920 av Statistiska centralbyrån, del II) utgjorde antalet utländska medborgare i Sverige vid nämnda års utgång 22,811. Av dessa personer voro 9,044 eller två femtedelar födda i Sverige. Vad angår främlingsstockens fördelning på olika nationaliteter må nämnas, att i runt tal 3,000 voro norrmän, 2,700

danskar, 5,900 finnar, 4,500 tyskar, 1,900 ryssar, 750 polacker och 1,050 amerikanare. Återstående 3,100 utlänningar fördelade sig med smärre antal på skilda andra nationaliteter.

Jämförbara data till belysning av utvecklingen efter nämnda tidpunkt föreligga icke ännu. Emellertid synas vissa hittills framräknade preliminära siffror från 1930 års folkräkning giva vid handen, att utlänningsklientelet i Sverige minskat under det följande decenniet. Enligt föreliggande förhandsberäkningar skulle nämligen under tiden 1921—1930 antalet utländska medborgare ha nedgått i Stockholms stad från 5,972 till 4,846, å Stockholms läns landsbygd från 926 till 580, å Södermanlands läns landsbygd från 111 till 91, å Östergötlands läns landsbygd från 103 till 96, å Jönköpings läns landsbygd från 113 till 83, å Kronobergs läns landsbygd från 200 till 130, å Kalmar läns landsbygd från 109 till 85 samt å Örebro läns landsbygd från 218 till 119. Endast för två framräknade områden giva siffrorna vid handen, att utlänningsantalet undergått en ökning, nämligen i fråga om Uppsala läns landsbygd — från 59 till 91 — och Gotlands läns landsbygd — från 66 till 214. Anmärkas må, att dessa stegringar huvudsakligen torde bero på i förra fallet invandring av finsk och i senare fallet invandring av estlandssvensk, mestadels kvinnlig arbetskraft till jordbruket. Möjligt är, att en liknande tendens kommer att framträda beträffande Norrbottens läns landsbygd genom den fortgående finska invandringen av särskilt kvinnlig arbetskraft till jordbruket.

Det är endast i samband med de allmänna folkräkningarna, som uttömmande data angående hela utlänningsklientelet i Sverige storlek och sammansättning kunna vinnas. Det material, å vilket dylika mera fullständiga beräkningar kunde göras för tiden mellan två folkräkningar och som föreligger hos skilda myndigheter, kan ej användas för sådant ändamål utan mycket tidsödande och omfattande undersökningar. Däremot finnes uppgiftsmaterial, ägnat att belysa *de viktigaste förändringarna* i utlänningsklientelet, nämligen beträffande utlänningar, vilka för vistelse i riket behöva visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd. Medel för mera ingående bearbetning av detta material ha emellertid icke stått till förfogande.

Beträffande *viseringsärenden*, vilka handläggas i *utrikesdepartementet* och äsyfta medborgare i stater, gentemot vilka viseringstväng upprätthålles — samtliga östeuropeiska stater utom Finland samt utomeuropeiska stater med undantag av Amerikas förenta stater och Japan — samt statslösa eller icke med vederbörlig legitimationshandling försedda utlänningar, föres för närvarande ingen statistik. I nu förevarande sammanhang synas emellertid till detta utlänningsklientel hänförliga data vara av mindre intresse. Den ojämförligt större delen av viseringsärendena avser nämligen dels utlänningar, som besöka landet blott för genomresa eller rent tillfälliga besök, och dels utlänningar, vilka vistats här i riket under en lång följd av år och därför näppeligen utom på synnerligen starka skäl torde förvägras fortsatt visering. Restgruppen innefattar till mycket stor del estlandssvensk arbetskraft inom jordbruket eller i husligt arbete. Vad angår det under de senare åren inkomna flyktingsklientel — rent politiska eller judiska — som uppehåller sig härstädes på visering, torde detta enligt uppgift näppeligen överstiga tvåhundra personer, barn till dylika flyktingar inberäknade. Ifrågavarande flyktingar stamma från skilda stater.

I fråga om *uppehålls- och arbetstillståndsärenden* — dessa handläggas i *socialstyrelsen* — upprättas däremot vissa statistiska sammanställningar. Dessa omfatta det härstädes befintliga icke-viseringspliktiga främlingsklientelet, med tre undantag, för vilka redogörelse här skall lämnas.

1) Utlänningar, som, utan att uppehålls- eller arbetstillstånd erfordras, äga vistas i riket.

Till denna grupp höra i främsta rummet utlänningar, som, utan att inneha arbetsanställning, vistats här kortare tid än tre månader och till följd härav jämlikt främlingslagen icke behöva något tillstånd. I den mån de kvarstanna utöver nämnda tid och uppehållstillstånd blir erforderligt, komma de efter hand att ingå i förevarande statistik, givetvis dock icke i den mån de av skilda anledningar underlåta att söka tillstånd. Vidare höra hit utlänningar, som med stöd av främlingslagen av Kungl. Maj:t för längre eller kortare tid dispenserats från uppehålls- eller arbetstillstånd. Ifrågavarande klientel utgöres av utländska montörer — dispenstiden är här begränsad till allenast fjorton dagars arbetsutövning — av utlänningar som till födseln varit svenska medborgare samt, under vissa villkor, sådan medborgares make och barn under tjuugoett år. Framhållas må, att beträffande återinflyttande svensk-amerikan och dennes hustru och barn dispensen gäller för två års vistelse och arbetsanställning, varefter vederbörande i enlighet med konventionen den 26 maj 1869 mellan Sverige och Amerikas förenta stater automatiskt återvinner eller erhåller svenskt medborgarskap. Med medborgare i Förenta staterna, vilka av födseln varit svenska, samt vissa dessas närmaste anhöriga, tillsammans utgörande ett ej ringa antal, får socialstyrelsen alltså vid sin handläggning av ärenden rörande uppehålls- och arbetstillstånd överhuvud taget icke någon befattning. Slutligen äro jämlikt övergångsbestämmelserna i främlingslagen vissa främmande länders medborgare, vilka sedan tiden före vissa data (resp. $\frac{1}{3}$ 1927 och $\frac{1}{10}$ 1926) vistats i riket, befriade från skyldighet att inneha uppehållstillstånd samt skola vanligen anses ha erhållit arbetstillstånd, gällande tillsvidare. Antalet utlänningar, för vilka uppehålls- eller arbetstillstånd av denna anledning icke erfordras, uppgår antagligen till flera tusen.

2) Utlänningar, som underlåta att till socialstyrelsen inkomma med ansökningar om uppehålls- eller arbetstillstånd, trots att dylika tillstånd rätteligen äro erforderliga.

Denna grupp, vars storlek enligt sakens natur icke med större säkerhet kan uppskattas, torde till stor del utgöras av utländska medborgare, som vistats här i riket avsevärd tid, i många fall sedan födseln, och sålunda av allmänheten icke betraktas som främlingar samt ofta själva sväva i ovetenskap om sitt utländska medborgarskap, samt vidare av utlänningar, vilka vistas här för rent tillfälliga arbetsuppdrag, oftast av art, att vederbörande förutsätter, att arbetstillstånd ej påkallas (t. ex. montage- eller instruktionsuppdrag, beträffande vilka lön uppbäres från utländsk firma). Det förekommer i övrigt icke så ofta, att ansökningar om tillstånd ingivas mera avsevärd tid efter det tillstånd skulle vara påkallat, och antalet har icke nämnvärt ökat i samband med den under de senaste åren skärpta övervakningen. Detta ger vid handen, att antalet utlänningar, som härstädes söka och lyckas att helt och hållet undansticka sig, är förhållandevis obetydligt.

3) Hustrur och barn till utlänningar, som vistas i riket.

I de fall man och hustru inneha gemensamt pass eller minderåriga barn äro inskrivna i någondera makens pass, torde ej alltid lokala polismyndigheter tillse, att särskilda ansökningar om uppehållstillstånd avgivas för varje person. Den felkälla, som härigenom uppstår i styrelsens främlingsstatistik, torde beträffande hustrur vara relativt obetydlig, beträffande barn, som åtfölja föräldrar, större, men å andra sidan näppeligen så stor, att statistiken i sina huvuddrag blir missvisande. Å sedermera redovisade uppgifter rörande *arbetstillstånd* inverkar felkällan överhuvud taget icke.

Med hänsyn till nu berörda ofullständigheter kan socialstyrelsens uppgiftsmaterial icke läggas till grund för en *allmän* översikt av utlänningsklientelet. Inskränkas emellertid anspråken till att avse en sammanställning beträffande det klientel, å *vilket gällande främlingslagstiftning* i realiteten främst syftar, blir förhållandet ett annat. Såsom av ovanstående torde ha framgått, är materialet ur sådan synpunkt att betrakta såsom relativt fullständigt, nämligen för så vitt man bortser från å ena sidan utläningar, vilka genom härstamning, giftermål med f. d. svensk medborgare, mångårig vistelse i riket eller dylikt kunna betraktas såsom nära anknutna till vårt land, å den andra utländska medborgare, som rent tillfälligt vistas härstädes i och för besök eller dylikt. Materialet är alltså ägnat att tämligen väl belysa storleken och sammansättningen av det klientel, som åsyftas i diskussioner rörande främlingspolitiken, den utländska invandringen eller dylikt.

På grundval av ifrågavarande material ha sedan längre tid tillbaka vissa översikter uppgjorts beträffande antalet inresande utläningar. För de senare åren ha härjämte beräkningar gjorts angående det härvarande främlingsbeståndet.

Enligt de senare, vilka redovisas i följande tablå, utgjorde antalet utläningar, som den 1 januari 1934 med vederbörligt tillstånd vistades här i riket, 5,570. Antalet steg under år 1934 med i runt tal 300 och fortsatte under år 1935 att stiga, nu kraftigare, så att det den 1 januari 1936 uppgick till 7,036.

Nationalitet	Antal utläningar den 1 januari		
	1934	1935	1936
Tyskar	2,127	2,394	2,462
Finnar	1,387	1,284	1,937
Norrmän	525	590	863
Danskar	458	501	557
Österrikare	261	239	255
Engelsmän	257	257	271
Amerikanare	201	190	174
Tjecker	136	128	150
Italienare	61	77	100
Fransmän	47	54	71
Holländare	42	52	74
Schweizare	39	51	84
Övriga	29	41	38
Samtliga	5,570	5,858	7,036

Tablån ger vid handen, att stegringen på sista tiden i främlingsantalet till största delen hänför sig till finska och norska medborgare. Beträffande övriga nationaliteter äro antalshöjningarna, där sådana förekomma, obetydliga och återspegla närmast en kurva, vilken torde få anses typisk för tider av stigande ekonomisk konjunktur.

Stegringen av antalet finnar och norrmän torde böra närmare förklaras. I fråga om finska medborgare ha trenne faktorer verkat höjande på antals-siffrorna, nämligen dels en fortsatt och förstärkt inströmning av finsk arbetskraft till ladugårdsskötseln i Norrbotten, dels en tillströmning av framför allt åländskor till Stockholm och trakten däromkring till följd av där rådande brist på hembiträden, dels slutligen — vilket innebär att stegringen delvis är blott skenbar — en bättre övervakning av främlingsklientelet i Norrbotten, som medfört, att ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd för detta klientel numera, i motsats till vad tidigare varit fallet, mera

regelbundet ingivas i behörig tid. Vad åter angår norska medborgare hänför sig stegringen i icke ringa utsträckning dels till den mångenstädes i Sverige rådande hembiträdesbristen och dels till det förhållandet, att en del norska skogsarbetare erhållit kortare arbetstillstånd för avverkningar i fjälltrakterna invid gränsen.

I fråga om främlingsklientelet's närmare sammansättning torde det i förevarande sammanhang icke erbjuda större intresse att göra jämförelser mellan skilda år, då förändringarna endera äro relativt små eller ock bero på en eller annan speciell omständighet av temporär beskaffenhet. Vad sammansättningen den 1 januari 1936 beträffar, må följande anföras.

Av samtliga 7,036 utläningar vistades 2,050, därav 808 män och 1,242 kvinnor, härstädes blott på uppehållstillstånd. Återstående 4,986 personer, vilka innehade arbetstillstånd eller kombinerat uppehålls- och arbetstillstånd, fördelade sig på 2 580 män och 2 406 kvinnor. Av de senare ägnade sig ej mindre än i runt tal 1,700 åt husligt arbete eller närliggande sysselsättningar. Vad den utländska manliga arbetskraften beträffar var fördelningen följande.

Inom jordbruk och skogshushållning.....	231
Inom industri och bergsbruk.....	1,363
därav: personal i chefsställning	168
ingenjörer, ritare o. d.....	197
verkmästare, förmän o. d.....	334
montörer.....	177
kontorspersonal.....	25
arbetarpersonal.....	462
Inom handel och samfärdsel.....	488
därav: personal i chefsställning	95
handelsresande.....	94
affärs- och kontorspersonal.....	148
restaurangpersonal	74
övriga (transportarbetare o. d.)	77
Inom fria yrken.....	179
därav: arkitekter, tecknare o. d.	31
musici.....	56
gästuppträdande konstnärer.....	11
cirkusartister.....	6
varieté- o. d. artister.....	42
jockejer, tränare o. d.....	33
Inom övriga yrken.....	178
därav: fotografer	10
frisörer.....	13
utövare av intellektuella yrken (språklärare m. fl.).....	107
övriga.....	48
Volontärer, praktikanter o. d.....	141

Tillhoppa 2,580

Av ovanstående utläningar äro vissa att betrakta såsom nära knutna till riket genom långvarig vistelse. Enligt en företagen stickprovsundersökning skulle nämligen omkring en tredjedel av klientelet ha vistats i riket över fem års tid. En del andra utgöras av f. d. svenska medborgare, av utläningar gifta med svenska medborgare o. d. Å andra sidan förekomma bland utläningarna en hel del, som vistas härstädes allenast för fullgörande av kortfristiga arbetsuppdrag. Hit höra så gott som samtliga 177 montörer, 11 gästuppträdande konstnärer, 6 cirkusartister, 42 varieté- o. d. artister, 141 vo-

lontärer, praktikanter o. d. samt många personer även inom andra yrkesgrupper (t. ex. skogsarbetare).

Man synes ganska allmänt ha riktat blicken mer mot antalet inresande utlänningar än mot det i riket befintliga främlingsbeståndet. Man har härvidlag ej sällan bortsett ifrån, att nämnda antal inresande icke utgör ett tillskott till främlingsklientelet, utan att tillströmningen, såsom här tidigare anförda siffror giva vid handen, balanseras av en betydande avgång. Under åren 1934 och 1935 beviljades sålunda respektive 3 881 och 5 196 inresande utlänningar vederbörliga uppehålls- eller arbetstillstånd; den vid årens utgång kvarstående nettoökningen utgjorde emellertid endast resp. 288 och 1,178. Det kan för övrigt framhållas, att den ökning av främlingsbeståndet, som här redovisas, i viss utsträckning balanseras därav och i den mån här sedan längre tid tillbaka befintliga utlänningar, som icke beröras av förevarande redovisning, avflytta ur landet eller avlida.

Ehuru inresesiffrorna beträffande utlänningar icke äga samma intresse som beståndssiffrorna, torde dock vara befogat att meddela förstnämnda siffror för åren 1931—1935, d. v. s. för den tidrymd i fråga om vilken direkt jämförbara årsantal låta sig framräkna.

År	Inresande utlänningar, vilka erhållit uppehålls- el. arbetstillstånd					
	Danskar	Finnar	Norrmän	Tyskar	Övriga	Samtliga
1931.....	406	622	485	1,926	1,065	4,504
1932.....	268	503	424	1,709	1,057	3,961
1933.....	334	476	415	1,486	851	3,562
1934.....	396	467	449	1,718	851	3,881
1935.....	839	820	771	1,715	1,051	5,196

Siffrorna visa icke så stora förändringar från år till år, låt vara att de dock i viss mån återspegla växlingarna i vårt ekonomiska liv. Beträffande stegringen från år 1934 till 1935 må nämnas, att antalet inresande cirkus- o. d. artister ökade från 1,048 till 1,151 och antalet montörer från 439 till 618. Praktiskt taget samtliga dessa personer äro tyska medborgare och ha endast vistats här för kortvariga arbetsuppdrag eller för säsonganställning. Under samma tid ökade antalet inresande utländska byggnadsarbetare från 30 till 433. Ökningen kan praktiskt taget helt hänföras till vissa byggnadsarbetare från grannländerna, vilka på grund av temporär bristande tillgång på inhemsk arbetskraft tillätos arbeta här kortare tid under sommaren och hösten 1935. En annan ökning faller på gruppen husligt arbete o. d., beträffande vilken inresorna stigit från 422 till 776. Hela ökningen kan alltså i huvudsak hänföras till rent tillfälliga arbetsanställningar eller till invandring av kvinnlig arbetskraft i husligt arbete, mestadels finsk.

Ej sällan åberopas siffror rörande skillnaden mellan antalet in- och avpölicerade utländska medborgare. Denna skillnad, som ofta är avsevärd och kan uppgå till tiotusentals personer, registrerar endast det förhållandet, att uppgifterna rörande inresor äro avsevärt mera fullständiga än beträffande utresor. Vidare anföras ej sällan invandringssiffror ur Statistiska centralbyråns årspublikation »Ut- och invandring», utan att det tages i betraktande, att nämnda siffror innefatta ej blott utländska medborgare utan jämväl återinvandrande svenska medborgare. Det torde böra påpekas, att i motionen I: 32 till årets riksdag anförda data angående invandringsöverskottet under åren 1933 och 1934 på så sätt innefatta såväl utländska som svenska medborgare.

Socialstyrelsens främlingsstatistik är ej ägnad att belysa annat än antalet

beviljade tillstånd. Till belysande av frågan, i vilken utsträckning ansökningar faktiskt *avslås*, må meddelas, att styrelsen enligt numera allt oftare tillämpad praxis bifaller ansökan för viss begränsad tid men därvid meddelar, att förlängning av tillståndet ej kan påräknas (»sluttermin»). Vidare inträffar, att utlänningen eller hans arbetsgivare får kännedom om, att utsikt ej finnes till bifall till ingiven ansökan, varvid denna då gärna återkallas. Ofta händer det också, att utlänningen eller arbetsgivaren endast inkommer med förhandsförfrågningar — muntliga eller skriftliga — och sedan låter vid erhållna informationer bero. Statistiska uppgifter i sistnämnda hänseende kunna ej lämnas. I fråga om de övriga omständigheterna må nämnas, att under år 1935 529 sökta uppehålls- eller arbetstillstånd direkt vägrades, 81 »slutterminer» antecknades och att 116 ansökningar återkallades, de flesta på grund av att sökt tillstånd kunde förväntas bli vägrat.

Lagtillämpningen inom socialstyrelsen.

Med 1927 års främlingslagstiftning läser i främsta rummet ha åsyftats att sätta spärr mot spontan massinvandring till Sverige av utländsk arbetskraft, utgående från de stora arbetslöshetsarméer, som efter kriget uppstått ute i Europa. Det nya i denna lagstiftning hade en klar arbetsmarknadspolitisk inställning. Vidare åsyftade man — liksom med tidigare lagstiftningen i ämnet, senast av år 1914 — att från riket utestänga moraliskt mindervärda och för allmän ordning och säkerhet farliga personer, utlänningar, som saknade för sin existens härstädes nödiga medel, samt ur ras- eller annan synpunkt svårassimilerbara element. Av propositionen framgår tydligt, att en svensk företagsamhet icke bör förhindras att använda utländsk arbetskraft, där likvärdig inhemsk ej finnes att tillgå. Stöd saknas för den här och var rådande uppfattningen, att utlänning icke bör erhålla arbetstillstånd, där hans anställande skulle skärpa konkurrensen svenska företagare emellan. Sammanfattningsvis torde kunna sägas, att lagen vill skydda den svenska arbetsmarknaden från intrång av obehörlig eller mindervärdig utländsk arbetskraft och skydda vårt land från invandring av utlänningar, som ur allmänna ordningssynpunkter icke äro önskvärda.

I sin befattning med främlingskontrollen har socialstyrelsen givetvis haft att beakta främst dessa allmänna grundlinjer för lagstiftningen. En något mera detaljerad redogörelse för de synpunkter, å vilka styrelsen stöder sitt handlande i främlingsärenden, läser emellertid här vara på sin plats.

Arbetstillståndsärenden. Sedan utlänning vistats i Sverige tre månader, utgör erhållandet av uppehållstillstånd givetvis den primära förutsättningen för att arbetstillstånd skall kunna meddelas. Av praktiska skäl torde emellertid i en redogörelse för handläggningen av hithörande ärenden de synpunkter, som äga tillämplighet å arbetstillstånd såsom sådant, böra beröras först. Härvid må att börja med upprepas, att beviljandet av arbetstillstånd är beroende av utlänningens kvalifikationer såsom arbetskraft i förhållande till inhemsk tillgänglig arbetskraft inom vederbörande fackområde.

Till grund för den undersökning, som företages för fastställande av utlänningens kapacitet, ligger den motivering, som utlänningen, arbetsgivaren eller båda förebragt antingen direkt i samband med den ingivna ansökningen om arbetstillstånd eller — på socialstyrelsens särskilda anmodan — genom kompletterande upplysningar. Framhållas må, att den omständigheten, att handlingarna i främlingsärenden liksom andra handlingar äro offentliga, ej sällan innebär hinder för erhållandet av uttömmande upplysningar beträffande utlänningar, som sitta inne med yrkeshemligheter eller avses att samsättas vid tillverkningar av speciell natur.

Jämlikt främlingslagens 14 § har styrelsen i fortsättningen, där ej ärendet är av brådskande natur eller andra särskilda omständigheter föreligga, att inhämta yttrande från offentlig arbetsförmedlingsanstalt samt att bereda sammanslutningar av arbetsgivare och arbetare inom verksamhetsområdet tillfälle att uttala sig. I ärenden av större vikt eller berörande utpräglade yrkesspecialiteter plägar socialstyrelsen härjämte ofta till komplettering inhämta upplysningar från myndigheter eller organisationer, vilka intaga en mera obunden ställning till arbetsgivare och arbetstagare.

Sedan socialstyrelsen sålunda erhållit ett fulligare material för arbetstillståndsfrågans bedömning, kan styrelsen vanligen taga ärendet under närmare övervägande; dock inträffar ej sällan, att inhämtade yttranden giva styrelsen anledning att såsom ett nästa steg bereda arbetsgivaren eller utlänningen tillfälle att inkomma med påminnelser. Nämnas må, att frågan om ett enda arbetstillstånd ej sällan är av sådan natur, att handläggningen av ärendet binder en styrelsens tjänsteman för en eller till och med flera dagar framåt.

Det förekommer i flera fall dagligen, att arbetsgivare eller utlänning vid personligt besök å styrelsen framlägger sina synpunkter. Det må ihågkommas, att i många fall alldeles speciella, till utlänningen knutna personliga egenskaper kunna göra hans förvärvande för svenskt näringsliv och i varje fall för företaget i fråga till en betydelsefull angelägenhet. En utpräglad duglighet, en konstnärlig läggning, en starkt utvecklade organisationsförmåga kunna utgöra kvalifikationer, tillräckliga för att en utländsk medborgare, framför en svensk med samma rent tekniska kunskaper, även på en relativt obetydlig post skall kunna främja ett helt företags utveckling och därmed bidra till att skapa ökade arbetstillfällen för landets egna medborgare. Särskilt inom småindustrien och hantverket göra sig dylika egenskaper starkt gällande, och i styrelsens handlingar finnas många exempel på, hurusom utlänningar, vilka med hänsyn till dylika rent personliga kvalifikationer erhållit arbetstillstånd, kraftigt medverkat till verksamhetens främjande. Såsom exempel kan nämnas, att en utländsk ingenjör, för vilken vederbörande remissinstans på goda grunder avstyrkt arbetstillstånd med åberopande av att tekniskt likvärdig inhemsk arbetskraft funnes tillgänglig, men som detta till trots ansågs böra erhålla tillståndet, genom sina speciella insikter lade den fasta grunden för att årsomsättningen inom en verksamhetsgren vid ett industriföretag på få år växte ut från några tiotusental kronor till långt över en halv miljon kronor; inom produktionsgrenen nyanställdes under samma tid ett tiotal svenska ingenjörer och cirka 300 arbetare. I ett annat fall hade protesterats mot, att en utlänning med stöd av arbetstillstånd tilläts arbeta inom en mera hantverksmässig produktion. Socialstyrelsen fann emellertid klart styrkt — ehuru den med hänsyn till handlingars i främlingsärenden offentliga natur icke ansåg sig kunna infordra skriftliga belägg härför — att utlänningen i fråga i realiteten bar upp hela den produktion, varom här var fråga, och att ett vägrat arbetstillstånd skulle innebära, att ett tiotal svenska medborgare överfördes till de arbetslösa led. Såsom ytterligare exempel må nämnas, att smärre eller större bygdeindustrier, vilka kunnat eliminera betydande import, här och var växt upp, till följd av att utlänningar med dylika personliga kvalifikationer tillätits verka här i riket som instruktörer under längre eller kortare tid.

Beträffande speciella synpunkter, som ligga till grund för avgörandet av ärenden rörande arbetstillstånd, må vidare nämnas följande.

Socialstyrelsen, som är förhindrad att binda arbetstillstånd till viss arbetsgivare — en inskränkning, som styrelsen anser välgrundad — binder däremot ofta, då lokala förhållanden tala härför eller utlänning kan anses kvalificerad blott för anställning inom trakt med viss särprägel (t. ex. beträffande

huvuddelen av den finska arbetskraften i Norrbotten), dylikt tillstånd till särskild kommun eller annat administrativt område.

I regel beviljas icke arbetstillstånd för längre tid än ett halvt à ett år åt gången. I sådana fall, där inhemsk arbetskraft förr eller senare bör kunna erhållas för att fylla utlännings plats, plägar styrelsen, samtidigt med att sökanden underrättas om ansökningsärendets utgång, meddela, att det medgivna tillståndet icke får anses ha prejudicerande karaktär beträffande ansökning om förlängning. I de fall, där inhemsk arbetskraft rimligen synes kunna uppläras till den befattning, utlännings innehar, meddelas på samma sätt arbetsgivaren, att tillstånd endast kan beräknas komma att medgivas för den tid, dylikt upplärande tager i anspråk. I dylika fall antecknas till protokollet, att den medgivna tillståndstiden är att betrakta såsom »sluttermin»; meddelande härom lämnas sökanden.

I fråga om studievistelser här i riket, för vilka arbetstillstånd kan vara påkallat, anser sig styrelsen böra taga största hänsyn till att det av ålder förekommande, gagneliga utbytet i utbildningssyfte av lärlingar och dylika skilda länder emellan icke försvåras. Där ett direkt eller indirekt utbyte med utlandet av dylik arbetskraft kommer till stånd genom ömsesidigt tillmötesgående, plägar sålunda arbetstillstånd regelbundet beviljas. Även beträffande annan vistelse här i utbildningssyfte, t. ex. för volontärsanställning inom handels-, rederi- och fabriksföretag, beaktar styrelsen internationell kutym, detta jämväl i syfte att ej resa hinder för svenska medborgare att åtnjuta förmånen av utbildning i utlandet. Emellertid finner styrelsen naturligt, att utlännings icke här i riket, i konkurrens med därför lika väl lämpade svenska medborgare, utbildas i och för erhållande av speciell kompetens för framtida anställning eller verksamhet i Sverige. Styrelsen plägar alltså, vid beviljande av hithörande tillstånd, meddela sökanden, att det sålunda erhållna och eventuellt sedermera, på särskild ansökan, förlängda arbetstillståndet utslutande avser vistelse här för utbildning och att arbetstillstånd för anställning i förvärsarbete ej kan påräknas.

På i viss mån likartat sätt som beträffande praktikanter göra sig speciella praktiska synpunkter gällande i fråga om mera kvalificerad personal vid utländska företags filialer här i riket eller vid svenska företag, som i högre grad arbeta med utländskt kapital eller äro beroende av utomlandsförbindelser. Även här har man vid beslut angående arbetstillstånd för utländska anställda att beakta, att internationell kutym icke trädes för när och att företagens verksamhet och därmed även de svenska anställdas intressen icke skadas genom schablonmässig prövning. Ej sällan göra också våra handelsförbindelser påkallat, att visst tillmötesgående visas. Styrelsen har ock ansett sig behörig, att vid handläggningen av dylika ärenden beakta dels legitima intressen för företagen att få utvälja anställda i förtroendeställning och dels de olägenheter för den svenska exportindustriens ändamålsenliga representation i utlandet, som tillämpandet av alltför snäva arbetsmarknadssynpunkter i dessa fall otvivelaktigt direkt eller indirekt skulle kunna föranleda.

Beträffande de synpunkter, som anläggas på ärenden rörande arbetstillstånd, må tilläggas, att styrelsen — i överensstämmelse med vad i propositionen till främlingslagen angives — ej anser sig vid sin prövning böra bortse från den anknytning till Sverige, som en utlännings kan äga genom giftermål, mångårig vistelse här i riket eller på annat liknande sätt. Det synes ej heller skäligen att neka utländsk medborgare, som här under längre tid och med synnerlig framgång — vare sig detta skett i en framskjuten eller mera undångömd position — medverkat till vårt näringslivs främjande, fortsatt arbetstillstånd blott på den grund, att han fyllt sin ursprungliga uppgift. I en del fall medgives arbetstillstånd, där utlännings vistelse i riket för all

framtid av vissa skäl måste anses de facto avgjord eller där i övrigt rent humanitära skäl starkt tala för bifall till ansökning. I detta sammanhang må nämnas, att de intresserade arbetarorganisationerna själva i dylika fall visa utvecklade känslor för vad billigheten bjuder, detta ingalunda endast beträffande utlännningar, som av politiska förhållanden i hemlandet föranletts att uppehålla sig i Sverige.

Upphållstillståndsärenden. I 1927 års, av riksdagen godkända proposition (nr 198) till främlingslag anförde föredragande departementschefen beträffande uppehållstillstånd bland annat följande (sid. 41):

»Vad vårt land beträffar lär det med hänsyn till ordnings- och säkerhetsintresset anses påkallat att stadga särskilt villkor för rätt för utlännning att under längre tid uppehålla sig härstädes. Erfarenheten visar nämligen att många utlännningar, vilkas vistelse här i landet ur nämnda synpunkt måste anses olämplig, dock icke låta komma sig till last sådant förhållande, som lagligen kan föranleda deras utvisande. Anledning finnes till antagande, att antalet utlännningar av denna typ i framtiden kommer att avsevärt ökas. Dessa förhållanden giva vid handen, att myndigheterna måste äga i sin makt att även i sådana fall, då utvisningsanledning ej föreligger eller utvisningsförfarande lämpligen ej bör äga rum, förvägra utlännings rätt att uppehålla sig här i riket.

Emellertid måste även hos oss den immigrationspolitiska karaktären av en dylik bestämmelse i lika hög grad uppmärksammas. Otvivelaktigt kan en bosättning i mer betydande omfattning här i landet av invandrare, tillhörande folkslag, som äro oss till rasen mycket skilda, lända oss till skada. Härvid må särskilt beaktas, att man med hänsyn till praxis vid behandling av ansökningar om medborgarrätt måste räkna med att utlännning, som under visst antal år stadigvarande uppehållit sig härstädes, blir, därest han så önskar och anledning till anmärkning mot honom ej föreligger, upptagen till svensk medborgare.

Vid prövning av ansökan om uppehållstillstånd skall tagas i övervägande, huruvida med avseende å det uppgivna ändamålet med vistelsen i riket och övriga omständigheter utlänningsen härvaro må befinnas lämplig med hänsyn till landets intressen. — — — Avseende bör emellertid jämväl fästas å utlänningsens familjeförhållanden samt längden av den tid, han kan hava vistats härstädes.»

Dessa uttalanden angiva de riktlinjer, som styrelsen haft att följa vid handläggningen av ärenden om uppehållstillstånd. Emellertid synes påkallat att närmare redogöra för handläggningen beträffande uppehållsärenden av ett par speciella typer.

Först må då nämnas, att utländska *studerande*, vilka för sin utbildning härstädes icke behöva arbetstillstånd — vanligen studerande vid universitet och högskolor eller fackskolor av ett eller annat slag — i så måtto jämföras med praktikanter och dylika, att här i riket förvärvade specialkunskaper ej anses böra berättiga till framtida verksamhet inom landet. Då icke sökanden har speciell anknytning till riket eller erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att avlägga examen eller ock tydligen vistas här för rent vetenskapligt inriktade specialstudier, plägar han underrättas, att meddelat uppehållstillstånd avser allenast studievistelse. I vissa fall har även vederbörande läroanstalt gjorts underrättad härom. Nämnas må, att beträffande särskilt universitet och med dem jämförliga högskolor antalet studerande svenska medborgare vid utländska läroanstalter vanligen torde vara större än antalet utländska medborgare vid motsvarande svenska institutioner. Påpekas må vidare i sammanhanget, att tillträde för utländska studerande till svenska tekniska läroanstalter — liksom även i många fall till praktikantplatser vid industriella och andra företag — kan vara ägnat att främja vårt lands export.

Vidare må nämnas några ord rörande uppehållstillstånd för utlänningar, vilka här ämna i en eller annan form idka *affärsrörelse* eller vistas såsom *handelsresande*.

Beträffande de förra torde vara klart, att i sådana fall, där Kungl. Maj:t beviljat vederbörande utlännings rätt att här i riket idka näringsyrke, avslag å ansökning om uppehållstillstånd icke bör förekomma, med mindre det i avgivna yttranden konstaterats, att utlännings gjord sig skyldig till brott eller grövre förseelse. Där utlännings icke ämnar ägna sig åt sådan verksamhet, som erfordrar Kungl. Maj:ts tillstånd, men i lojal form önskar investera kapital i svenska företag och samtidigt önskar vistas här, synes näppeligen finnas anledning att vägra uppehållstillstånd. Emellertid kunna gränsfall förekomma, där utlännings vill ställa kapital till ett företags förfogande, detta dock allenast i syfte att därigenom vinna arbetsanställning vid företaget. Arbetstillståndet kan då knappast bedömas ur direkta arbetsmarknadssynpunkter; tillståndet kan snarast förliknas vid ett vidgat uppehållstillstånd. Socialstyrelsen söker i dylika tillståndsfrågor skaffa sig ingående informationer om motiven för ansökningen. Med hänsyn till ansökningshandlingars offentliga natur kan styrelsen emellertid ofta icke påfordra ingående skriftlig motivering, vilken kunde beröra för företagen interna ekonomiska förhållanden.

I fråga om handelsresande för utländska firmor må erinras, att dessa för sin verksamhet här i riket icke behöva arbetstillstånd och att de sålunda, utan att socialstyrelsen har att därmed taga befattning, äga bedriva verksamhet härstädes under uppehållstillståndsfri tid. I regel torde nämnda tid, tre månader, vara tillräcklig. Där så ej är förhållandet, har styrelsen att inhämta, huruvida i det enskilda fallet kan vara med hänsyn till verksamhetens omfattning och art, internationell kutym och gällande traktater med utländska makter påkallat att medgiva viss tids uppehållstillstånd.

Slutligen må beröras frågan om uppehållstillstånd för utlänningar tillhörande två speciella, ofta in i varandra flytande kategorier, nämligen politiska flyktingar och utländska medborgare av judisk börd.

I fråga om *egentliga politiska flyktingar*, d. v. s. personer, som i sitt hemland löpa risken av allvarlig påföljd för politiskt brott, demonstration av politisk inställning eller arbete inom misshagliga organisationer o. s. v., synas dessa ej böra förvägras rätt att uppehålla sig här i riket. Ett villkor för detta tillmötesgående är dock i sådana fall — liksom eljest — att vederbörande avhåller sig från politisk verksamhet i vårt land.

En utlännings egen uppgift, att han vore politisk flykting, accepteras icke reservationslöst, utan ett så vitt möjligt pålitligt utredningsmaterial eftersträvas. Ej alltid lyckas detta, vilket bland annat sammanhänger med handlingarnas offentliga karaktär. En utlännings hesiterar helt naturligt att lämna sådana för offentligheten tillgängliga upplysningar om sina politiska förhållanden i hemlandet, som definitivt kunna avskära möjligheten för honom att under rådande politiska regim återvända dit och som dessutom i många fall kunna äventyra hemmavarandes säkerhet. Det kan även ofta ligga i svenska myndigheters intresse att icke frampressa en offentlig utredning, som — i och med att innehållet kan komma till utländsk myndighets kännedom — de facto kan utgöra hinder för att i framtiden avveckla utlännings från riket.

Utlännings, som åberopar känsla av vantrevnad med den politiska regimen i hemlandet eller dylikt, godtages icke på enbart sådan grund som politisk flykting. Samma betraktelsesätt lär omfattas av mera betydande, politiskt betonade svenska hjälporganisationer för flyktingar.

Redan av det sagda torde ha framgått, att i många fall det politiska flyktingskapet och dess karaktär kan vara svår att fastställa och att därför tve-

kan kan råda, huruvida en föregiven flykting bör avvecklas eller ej. I andra fall kan det i praktiken visa sig nära nog ogörligt eller i allt fall ytterst tidskrävande att från riket avveckla en utlänning, som ej kan anses vara bona fide-flykting. I vissa fall torde det till och med — då utlänningen av ett eller annat skäl rimligen icke kan förpassas till sitt hemland — kunna anses mindre lämpligt att sända en politisk flykting med tivelaktiga föregående ur riket; han måste merendels förpassas till något annat land, vilket eventuellt skulle anse sig på grund härav oförhindrat att förfara på motsvarande sätt gentemot Sverige beträffande icke önskvärda personer.

Särskilt dylika flyktingsfrågor synas giva anledning till omprövning, huruvida icke under vissa betingelser uppehållstillstånd skulle kunna få bindas till visst administrativt område. Anordningen skulle kunna medge skärpt kontroll över misstänkta agitatorer och spioner och säkerligen ofta tjäna att direkt avhålla kringvandrar typer från att inresa i riket. Å andra sidan skulle anordningen knappast vara till molest för bona fide-flyktingar.

Antalet egentliga politiska flyktingar, som här i riket för närvarande inneha uppehållstillstånd, kan givetvis icke med full säkerhet konstateras. Ihågkommas må nämligen, att ett flertal utländska medborgare, som här erhållit uppehållstillstånd för visst annat angivet och plausibelt ändamål, t. ex. för besök hos släktingar, anställning vid svenska företag m. m., kunna vara politiska flyktingar, ehuru de icke ansett sig böra åberopa sådant förhållande. Antalet egentliga politiska flyktingar med uppehållstillstånd torde emellertid ej överstiga ett eller annat hundratal.

Under de senaste åren har av kända skäl uppkommit fråga om en speciell invandring, nämligen av utlänningar av *judisk börd*. Beträffande dessa bör särskilt beaktas, att deras ansökningar om uppehållstillstånd i realiteten ofta måste anses åsyfta bosättning för en längre tid eller all framtid. Detta innebär i sin tur, att man — efter att ha beviljat uppehållstillstånd — de facto näppeligen kan vägra utlänningen sådana tillstånd, att han blir i tillfälle att här i riket försörja sig genom arbete. På grund härav böra dylika ansökningar om uppehållstillstånd bedömas även ur arbetsmarknadssynpunkt. Framhållas må, att vissa judar i realiteten böra jämföras med egentliga politiska flyktingar.

Antalet »icke-ariska» invandrare från tiden efter år 1932, vilka för närvarande vistas i riket med stöd av uppehållstillstånd, är ej lätt att fastställa. Spörsmålet är ju icke enbart en religions- utan tillika en rasfråga, och den å ansökningsformuläret förekommande frågan om religion ger alltså ej ett uttömmande svar. Antalet inkomna och kvarvarande »icke-arier» torde snarare under- än överstiga femhundra, detta särskilt om man borträknar de icke få fall — mestadels barn och ungdomar — där vederbörande här endast söka förvärva viss utbildning i tanke att sedan ansluta sig till sina i andra länder boende föräldrar. Vissa av dem kunna redan vid ankomsten hit påräkna framtida inresa i Palestina.

Vad här återgivits torde — om än långt ifrån på ett uttömmande sätt — belysa den mångfald av faktorer, som påkalla beaktande och övervägande vid handläggningen av ärenden rörande arbets- och uppehållstillstånd. Alltför snäva eller schablonmässiga regler torde lätt komma i konflikt med praktiska livets eller humanitetens krav. Jämväl bör här beaktas, att en snäv regel — även där den i sig själv är lämplig — lätt kan föranleda slutsatser i en till äventyrs icke åsyftad riktning; ett uttryckligt medgivande med avseende å ett angivet specialfall kan lätt tolkas såsom ett förbud i ett annat specialfall, som ej angivits.

Enligt socialstyrelsens uppfattning måste 1927 års främlingslag allt fortfarande anses vara i det stora hela väl avvägd och genomtänkt.

Övervakningen av utlänningar.

Vad angår den övervakning, som utövas över utlänningar i riket, brister densamma otvivelaktigt i vissa hänseenden. Socialstyrelsen får härutinnan hänvisa till utlåtande i ämnet den 8 september 1934, vilket finnes tryckt (Sociala Meddelanden 1934, sid. 656 ff.). Utöver däri anförda allmänna synpunkter, vilka fortfarande torde i stort sett äga giltighet, må emellertid följande tillfogas.

Sedan ifrågavarande utlåtande avgavs, har återinförts tidigare gällande skyldighet för utlänning att vid inresa i riket avgiva skriftlig uppgift om resans ändamål; medborgare i våra nordiska grannländer äro dock befriade från dessa skyldigheter.

Kungl. Maj:t har i cirkulärbrev till länsstyrelserna den 21 december 1934 (Sv. förf. saml. nr 625/1934) angående vissa åtgärder avseende kontrollen över utlänningars vistelse i riket föreskrivit bland annat, att överståthållarämbetet har att genom särskilda polisbyrå i Stockholm för utlänningar i riket (numera benämnd statens polisbyrå) noggrant övervaka, att tiden för den utlänning i främlingslagen angivna tillståndsfria vistelsen i riket icke överskrides utan att ansökning dessförinnan gjorts, skolande vid bedömande av skyldigheten att utverka dylikt tillstånd beaktas, att, där ej särskilda förhållanden annat föranleda, såsom avbrott i vistelsen icke bör anses uppehåll i utlandet av kortare varaktighet än sex månader i följd. Nämnas må, att i vad ankommer på socialstyrelsens befattning med ärenden om uppehållstillstånd dylika grundsatsar redan tidigare tillämpats i praktiken.

Numera läser i s. k. handelspass finnas anteckning, att innehav av dylik handling icke innefattar befrielse från skyldighet att beakta bestämmelser rörande uppehålls- och arbetstillstånd.

Slutligen må nämnas, att vissa anordningar träffats till förstärkning av kontrollen över den eljest ganska fria resandetrafiken över hamnarna vid Öresund.

Genom här berörda anordningar har otvivelaktigt främlingskontrollen i viss mån effektiviserats. Beträffande cirkulärbrevet till länsstyrelserna må nämnas, att utländska handelsresande — enligt överenskommelser mellan Sverige och utländska makter tillförsäkrade viss rörelsefrihet här i riket — ej sällan uppge, att anordningen i fråga verkar hindersam för dem i deras legitima affärsresor.

Beträffande den i utlåtandet berörda frågan om kontrollen över utlänningarna efter deras passerande genom inresekontrollen (Sociala Meddelanden 1934, sid. 664 ff.), må till komplettering av därstädes framförda synpunkter anföras följande.

Av vad som i det föregående anförts torde framgå, att socialstyrelsen vid sin handläggning av ärenden rörande uppehålls- och arbetstillstånd har att taga en mångfald olika synpunkter under övervägande. Styrelsen handlägger för närvarande omkring 15,000 ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd per år, och vederbörande tjänstemän — som bland annat ha att granska och föredraga nämnda ärenden, införskaffa kompletterande utredningar, upprätthålla den alltmer påkallade kontakten med utrikesdepartementet och med de departement, som handlägga ärenden rörande medborgarskap, förpassning, rätt att idka näringsyrke m. m., överlägga med remissinstanserna, mottaga besök av utlänningar och arbetsgivare, stå allmänheten till tjänst med upplysningar etc. — kunna icke rimligen medhinna att beträffande varje ärende, vilket är försett med allenast ett summariskt yttrande, i önskvärd omfattning införskaffa kompletterande upplysningar. Det ligger därför stor vikt på, att i yttranden över hithörande ärenden medtagas

såvitt möjligt alla uppgifter av betydelse för ärendenas bedömande ur ordnings- och säkerhets- men också ur verkliga billighetssynpunkter; upplysningar i sistnämnda hänseende förstå utlänningarna själva ofta ej att lämna.

De lokala myndigheterna äro ofta av brist på arbetskraft icke i tillfälle att verkställa önskvärd utredning. Särskilt må härvid framhållas, att vid föreskriven remiss av ansökningar om uppehållstillstånd yttrandena ofta begränsas till att avse frågan, om utlänningen begått brott eller liknande. Där emot omnämnas i många fall icke sådana andra omständigheter, som kunna vara av stor betydelse för bedömande av frågan, huruvida arbets- eller uppehållstillstånd bör beviljas, exempelvis att utlänningen ej före inresan inhämtat arbetstillstånd och sedan — fortfarande utan sådant tillstånd — redan tillträtt anställning och kanske avsevärd tid innehaft densamma. Ofta vitsordas ej heller av utlänningen eller dennes arbetsgivare å ansökningshandlingen lämnade upplysningar om ändamålet med vistelsen härstädes, om arbetsanställnings art, löneförmåner m. m.

Såsom i det föregående omnämnts, är socialstyrelsen ej behörig att binda arbetstillstånd till anställning hos viss arbetsgivare men kan däremot begränsa tillståndets giltighet till visst område, t. ex. ett län. I upprepade fall inträffar dock, att utlänningar icke iakttaga härutinnan gjorda förbehåll, detta ehuru dylik begränsning särskilt tecknats i själva tillståndsbeviset samt därjämte påpekats i särskilt till passet fogat meddelande. Det förekommer knappast, att dylik överträdelse beivras eller omnämnes i yttranden. Styrelsen har kunnat utröna, att utlänningar med sålunda bundet arbetstillstånd, ofta lång tid innan ansökning om förändring av detsamma avgivits, innehaft tjänst å annan ort än den, det gällande tillståndet avsett.

Det är sålunda tydligt, att styrelsen i många fall får pröva ärenden på grundval av bristfälliga informationer. I vissa fall kan givetvis ur tidigare ansökningshandlingar, utlänningens pass m. m. utläsas en hel del; i många fall åter får man nära nog söka gissa sig till, huruvida särskilda omständigheter, värda beaktande, äro till finnandes eller icke, och med ledning härav anhålla om ytterligare upplysningar från myndigheter, utlänningen själv eller från dennes arbetsgivare. Emellertid må kraftigt understrykas, att socialstyrelsen i allmänhet har livligt intryck av, att det icke är viljan, som brister, då det gäller att förebbringa utredning; för övrigt förebringas i många fall mönstergill sådan.

Det kunde måhända ifrågasättas, huruvida icke särskilda detaljerade direktiv borde upprättas angående lokal polismyndighets yttranden över främlingsärenden. Emellertid torde det bliva svårt att i desamma angiva alla de skiftande synpunkter, vilka härvid kunna ifrågakomma. Vidare torde å en del håll anslagen till ortspolisen vara otillräckliga för igångsättandet av önskvärda utredningar beträffande främlingsärendena.

En föga kostnadskrävande anordning för åvägabringande av ökad effektivitet i denna del av främlingskontrollen vore måhända, att gällande föreskrifter i kungörelsen den 11 november 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas ändrades därhän, att ansökning om uppehållstillstånd beträffande utlänning, som redan vistades i riket, insändes *direkt* till socialstyrelsen. Härigenom bleve styrelsen i tillfälle att vid ansökning remitterande göra anteckningar beträffande de punkter, i vilka *särskild* utredning syntes påkallad. I fråga om ansökningar om förlängning av gällande tillstånd hade styrelsen god ledning av upprättade persondossiärer och av sitt kortregister över utlänningar och behövde sålunda ej betunga de lokala polismyndigheterna med onödiga och alltför vidlyftiga förfrågningar. Beträffande förstagångsansökningar kunde en efter det enskilda fallet lämpad frågepromemoria upprättas. Vidare skulle styrelsen genom en dylik anordning bli i

tillfälle att, innan ansökningarna remitterades för yttrande till de lokala polismyndigheterna, från statens polisbyrå i Stockholm inhämta de upplysningar om vederbörande utlänning, som byrån i egenskap av centralt övervakningsställe erhåller. Sådana upplysningar, som nu i många fall icke äro för de lokala polismyndigheterna kända, skulle därigenom kunna av dessa beaktas.

Anordningen skulle dock ej kunna genomföras, med mindre såväl socialstyrelsens som polisbyråns personal förstärktes, men det synes, som om denna utväg vore den billigaste för det allmänna och näppeligen behöfde medföra ökade kostnader beträffande lokala polismyndigheter å annan ort än möjligen Stockholm.

I sammanhanget må påpekas, att fall då och då förekomma av natur att böra föranleda specialutredning, för vilket ändamål särskild sakkunskap kan vara påkallad, t. ex. språkkunskaper, viss kännedom om förhållanden i annat land, förutsättningar att bedöma den reella innebörden av lämnade informationer och så vidare. Särskilt är så ej sällan fallet, då utlänningar under täckmanteln av politiskt flyktingskap söka skaffa sig rätt att vistas och finna utkomst här i riket. I och för utredning i dylika fall vore det önskvärt, att länsstyrelse kunde anordna utredning genom länsstyrelsetjänsteman, landsfogde, kommunal förtroendeman eller annan för uppgiften skickad person. I vissa dylika fall borde hänvändelse kunna göras även till statspolisens.

Understrykas må, att ett genomförande av dylika anordningar icke skulle föranleda styrelsen frågå sin i utlåtandet den 8 september 1934 hävdade mening om önskvärldheten av en *handbok med råd och anvisningar* till tjänst vid handläggning av främlingsärenden i allmänhet. På senare tid har styrelsen än mera ofta än tidigare haft tillfälle iakttaga svårigheterna, då det gäller bedöma, huruvida för viss verksamhet tillstånd att idka näringsyrke, arbetstillstånd eller intet tillstånd alls kan vara påkallat, om skäl för direkt åtgärd mot utlänning för förhindrande av hans vidare vistelse i riket kunna föreligga, och så vidare.

En överskådlig framställning av innehållet i hithörande olika författningsföreskrifter, försedd med praktiska råd och anvisningar, skulle utan tvivel vara till hjälp och nytta. Framhållas må, att utarbetandet påkallade samråd mellan utrikesdepartementet och flera andra departement, socialstyrelsen, länsstyrelserna, statens polisbyrå samt eventuellt representanter för ortspolis i stad och på landsbygd.

Remitterade motionerna.

Styrelsen övergår nu, efter denna allmänna orientering, till att — i den mån så icke med det anförda redan skett — söka belysa innehållet i envar av de remitterade motionerna.

Motionen nr II: 603 om revision av gällande invandringslag. I motionen anföres, att förpassning icke innefattar förbud för utlänning att återkomma till riket. Jämlikt 27 § lagen den 13 maj 1932 angående fortsatt tillämpning av 1927 års främlingslag kan emellertid numera, i motsats till vad tidigare varit förhållandet, länsstyrelse förordna, att utlänning, som ur riket förpassas, icke äger återvända, med mindre han före ankomsten till riket erhållit uppehållstillstånd.

Denna möjlighet har emellertid tillämpats i ringa — kanske alltför ringa — utsträckning.

Vid eventuell prolongation av gällande främlingslag borde måhända tagas under överbägande, huruvida icke socialstyrelsen kunde göras behörig att

förbinda avslag å ansökning om uppehållstillstånd med liknande förbehåll. Härigenom bereddes styrelsen möjlighet att i vissa fall markera, att utlänning — närmast ur arbetsmarknadssynpunkt — vore mindre önskvärd här i landet. Ihågkommas må nämligen, att avslag å en uppehållstillståndsansökan i många fall endast är en konsekvens av ett avslag å arbetstillståndsansökan, d. v. s. ett konstaterande av att utlänningen icke utan att ha arbetstillstånd kan här i riket försörja sig. Styrelsen hade även möjlighet att redan före inresa från fall till fall upptaga förnyad ansökan till prövning, vilket kan vara av betydelse, då man ej finner anledning medgiva stadigvarande bosättning i landet men däremot ej har anledning motsätta sig återkommande tillfälliga resor inom riket.

I motionen anföres vidare, att ett flertal av de utlänningar, som här driva affärsrörelse, aldrig torde söka arbets- eller uppehållstillstånd och att de besökte landet såsom turister samt vistades här å vanliga turistpass. Vidare skulle de var tredje månad göra ett kort besök i utlandet och därigenom förskaffa sig rätt att utan särskild ansökan vistas tre månader i landet.

Med »turistpass» åsyfta motionärerna måhända s. k. nordiskt resekort. Sådan legitimationshandling är giltig allenast för danska, norska, finska och isländska medborgare; giltighetstiden är sex månader och kan ej förlängas. Bevis om arbetstillstånd må ej tecknas i resekort.

Vad angår frågan, huruvida utlänning härstädes skulle kunna tillgodoräkna sig tre nya uppehållstillståndsfria månader genom att avbryta vistelse här genom tillfälliga utlandsbesök, må hänvisas till det föregående.

I vad rör inresekontrollen vid Öresund, må främst hänvisas till vad styrelsen härom anfört i utlåtandet den 8 september 1934 angående övervakningen av utlänningar i riket (Sociala Meddelanden 1934, sid. 660 ff.) och vilket fortfarande i huvudsak torde äga giltighet. Emellertid må härtill tilläggas, att polismyndigheterna med stöd av främlingslagens 21, 26, 38 och 39 §§ synas berättigade vidtaga åtgärd mot utlänning, som icke följt anvisningarna beträffande inresekontroll för icke-skandinaver. Framhållas må, att det även i efterhand kan konstateras, huruvida dessa anvisningar följts; icke-skandinavisk utlännings legitimationshandling skall nämligen vara försedd med inresestämpel. I socialstyrelsen plägar på detta sätt alltid granskas, huruvida tillståndssökande utlänning underlåtit att uppvisa pass vid inresekontrollen.

Beträffande slutligen de siffror, motionärerna anfört i fråga om antalet beviljade och vägrade arbetstillstånd, må hänvisas till dels det föregående och dels, vad särskilt angår förlängning av dylikt tillstånd, till de direktiv angående främlingslagens tillämpning, riksdagen givit genom godkännandet av 1927 års proposition till främlingslag.

I fråga om motionens allmänna syftning, nämligen mot en *allmänna skärpning* av nu gällande kontrollbestämmelser beträffande utlännings inresa och vistelse i riket, må hänvisas till meranämnda utlåtande den 8 september 1934, vari förordats, att åt särskilda sakkunniga skulle lämnas i uppdrag att verkställa utredning i hithörande frågor. Nu gällande kontrollföreskrifter torde emellertid finnas relativt tillfredsställande, därest samlade informationer om och tillräckliga medel för övervakningen av utlänningar stode skilda myndigheter till buds, och skärpta bestämmelser torde i och för sig näppeligen vara ägnade att befordra en bättre ordning.

Vad angår frågan om en *biologisk invandringskontroll*, förutsattes, att motionärerna näppeligen åsyftat individuell, personlig undersökning av alla utlänningar, som ansöka om uppehålls- och arbetstillstånd, utan endast beträffande sådana, som för längre tids vistelse eller fast bosättning önskade dylika tillstånd. Införandet av dylik obligatorisk undersökning — närmast väl genom läkare — skulle uppenbarligen beträffande ett land som Sverige, med

dess livliga förbindelser med närliggande och tillgränsande länder, medföra synnerliga vanskligheter, vilka knappast torde behöva närmare belysas.

Styrelsen vill med det sagda ingalunda bestrida, att synpunkten är av betydelse. Det lär emellertid böra ankomma på vederbörande myndigheter att i misstänkta fall företaga diskret undersökning, huruvida psykisk eller fysisk undermålighet kan anses föreligga, och därefter rätta sina avgöranden. Det må understrykas, att socialstyrelsen vid sin befattning med ärenden rörande uppehålls- och arbetstillstånd ej sällan redan av själva ansökningshandlingarna och av uppgifter om sökandens vandel m. m. kan draga vissa slutsatser angående hans fysiska och psykiska konstitution och att styrelsen även ägnat särskild uppmärksamhet åt sådana spörsmål.

Vad slutligen beträffar frågan, att endast med svenskar i *nationalitetshänseende närstående* invandrare skulle tillåtas inkomma i riket, må framhållas, att ifrågavarande problem lär sakna nämnvärd praktisk betydelse annat än i fråga om utlänningar av judisk ras. Vad judarna angår, torde Sverige genom deltagande i det internationella samarbetet ha iklätt sig vissa, åtminstone moraliska förpliktelser, vilka skulle upphävas genom en prohibitiv speciallagstiftning. En sådan lagstiftning skulle innebära, att vårt land på en omväg sökte fritaga sig från sin andel i ansvaret för lösningen av ett humanitärt problem. Den andel av bördorna, som vårt land hittills burit, synes näppeligen vara så stor, att tyngden därav skulle anses böra föranleda ett radikalt brytande med hittills följda grundsatser.

Motionerna nr I: 32 och II: 114 om skärpning av kontrollen över främlingsinvasionen i riket. De i dessa — likalydande — motioner framförda synpunkterna ha till stor del redan behandlats i det föregående. I anledning härav inskränker sig styrelsen nu till att yttra sig väsentligen i ett par spörsmål.

I fråga om den föreslagna *centraliseringen av kontrollväsendet* har socialstyrelsen uttalat sig i meranämnda utlåtandet den 8 september 1934 (Sociala Meddelanden 1934, sid. 656 ff.) och finner ej anledning frångå då uttalade uppfattning.

Vad angår införande i ökad omfattning av *passviseringstvång* må understrykas, att tillämpningen av viseringstvång gentemot utländsk makts medborgare näppeligen lär undgå medföra reciprok åtgärd mot Sverige. Stora olägenheter, ej minst av ekonomisk natur, torde härav kunna föranledas.

Härjämte må framhållas, att viseringstvång i och för sig ej är ägnat att tjäna eller särskilt väl lämpar sig för allmänrestriktiva syften; närmast siktar viseringsinstitutet mot utsovring före inresa av personer, som med hänsyn till ordning och säkerhet te sig mindre önskvärda.

Med det sålunda anförda må givetvis ej bestridas, att utomordentliga situationer kunna inträffa, där ett återinförande av viseringstvång kan befinnas ofrånkomligt.

Vad slutligen angår *skärpning av straffbestämmelserna* för underlåtenhet att fullgöra den i kungörelsen den 11 november 1927 (Sv. förf. saml. nr 411) stadgade anmälningsplikten finner styrelsen en strängare tillämpning önskvärd. Med hänsyn till att här i riket finnas ej få utländska medborgare, särskilt från grannländerna, vilka vistats här från födelsen eller den tidigaste barndomen, och då beträffande dylika utlänningar en arbetsgivare eller härbärgerare i många fall icke har anledning förutsätta utländskt medborgarskap, synes det emellertid, som om en eventuell skärpning av straffbestämmelserna eller deras tillämpning borde kompletteras med stadgande, som innebure möjlighet till straffbefrielse i fall, där utlänning sedan sina tidigaste år eller i övrigt under avsevärd tid uppehållit sig i riket.

Motionerna nr I: 33 och II: 115 om revision av bestämmelserna angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m. Beträffande dessa — likalydande — motioner må hänvisas till uttalanden här ovan och till utlåtandet den 8 september 1934 (Sociala Meddelanden 1934, sid. 656 ff.) samt, vad angår utlännings rätt att idka näringsyrke, till utlåtande samma dag angående inom riksdagen väckt fråga rörande näringsfrihetsförordningens bestämmelser om utlännings rätt att här i riket idka handel eller annat näringsyrke. Härutöver må anföras följande.

Motionärernas mening, att s. k. handelspass borde få utställas endast vid de större inreseorterna och på vissa andra platser samt först efter kommunikation med socialstyrelsen eller annan central myndighet, synes värd övervägande. Det bör emellertid ej förbises, att den skisserade anordningen i praktiken kunde visa sig medföra olägenheter för lojala utländska handelsresande och därigenom kunde få ogynnsamma återverkningar för svenska affärsintressen i utlandet, närmast i vad rör behandlingen av svenska handelsresande. Med hänsyn till frågans ömtåliga natur torde en utredning i ämnet göras grundlig och allsidig.

Beträffande frågan om utlännings förvärv av svenskt medborgarskap må — under erinran, att dylika ärenden ej falla under socialstyrelsens prövning — allenast till diskussion framkastas den synpunkten, huruvida icke praxis på detta område så vitt möjligt borde utveckla sig under hänsynstagande bland annat till frågan, huruvida och i vad mån svenska medborgare i annat land få röna reciprok behandling.

Motionerna nr I: 284 och II: 604 angående revision av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas m. m. En särslagstiftning beträffande »politiska flyktingar» komme i realiteten sannolikt att lämna dörren öppen för jämväl ett stort antal ur skilda synpunkter icke önskvärda utlännningar. Med hänsyn till dylika ärendens i eminent grad personliga och individuella natur, torde myndigheter, vilka ha att tillämpa främlingslagen, vare sig det gäller visering, uppehålls- eller arbetstillstånd, förpassning eller utvisning, ej kunna anlägga i författningsväg preciserade synpunkter utan behöva nödig frihet att alltefter de individuella omständigheterna handla i det enskilda fallet.

Det må ej bestridas, att ortspolis i sin befattning med främlingskontrollen allt emellanåt kan ställas inför situationer, där det ankommer på densamma att träffa snabba, kanske omedelbara avgöranden och där dessa avgöranden kunna vara av synnerlig betydelse för enskildas välfärd. I allmänhet torde i dylika fall, där tvekan kan råda om lämpligt förfarande, dock givas rådrum att — åtminstone under hand, per telefon eller på annat sätt — bringa frågan under överordnades bedömande. Jämväl förtjänar nämnas, att en handbok med praktiska råd och anvisningar, sådan som ovan ifrågasatts, just i dylika situationer skulle kunna tillgodose ett icke oviktigt behov.

Motionen nr II: 28 angående strängare restriktioner i fråga om utländska studenters rätt att studera och avlägga examina vid svenska universitet och högskolor m. m. Remissen av denna motion läser vara besvarad med vad i det föregående anförts.

GUNNAR HUSS.

Kurt Bergström.

Bilaga B.

Kommerskollegium.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 7 februari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att till riksdagens andra lagutskott avgiva yttrande över två inom riksdagens kamrar likalydande motioner, I: 32 och II: 114 samt I: 53 och II: 115, den förstnämnda angående föreslagen skärpning av kontrollen över främlingsinvasionen i riket samt den senare angående ifrågasatt revision av bestämmelserna om utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m.

I anledning härav har kollegium berett Stockholms handelskammare och Sveriges industriförbund tillfälle att till kollegium inkomma med yttrande över båda ifrågavarande motioner, varjämte kollegium lämnat övriga handelskamrar i riket ävensom Sveriges köpmannaförbund tillfälle att yttra sig över den senare motionen (I: 33). Yttranden i ärendet ha till kollegium inkommit från Sveriges industriförbund samt handelskamrarna i Norrköping, Jönköping, Göteborg, Borås, Karlstad, Örebro, Gävle, Sundsvall och Luleå. Kollegium har inhämtat, att Stockholms handelskammare, handelskammaren i Malmö samt Sveriges köpmannaförbund jämväl erhållit direkt remiss i ärendet från riksdagens andra lagutskott. Avskrifter av sistnämnda båda handelskamrars yttranden i ärendet ha inkommit till kollegium.

Överlämnande till kollegium inkomna yttranden i ämnet ävensom en inom kollegium utarbetad sammanfattning över innehållet i desamma får kollegium anföra följande.

Avgivna yttranden angående motionen I: 32.

Vad motionärerna anført rörande omarbetning och koncentration av författningsföreskrifterna samt centralisering av kontrollväsendet har synts Sveriges industriförbund förtjänt att tagas under närmare övervägande.

Beträffande införande av ökat passviseringstvång har industriförbundet framhållit, att det syntes principiellt riktigare att anknyta en skärpt kontroll icke till inresetillfället utan till utlänningsens uppehåll här i riket.

I stället för skärpning av straffbestämmelserna för underlåtenhet att fullgöra stadgad anmälningsplikt beträffande utlännningar har industriförbundet förordat skärpt tillsyn över ifrågavarande bestämmelsers efterlevnad, eventuellt möjliggjord genom en förstärkning av nu tillgänglig arbetskraft för ändamålet.

Avgivna yttranden angående motionen I: 33.

Yrkandena i motionen ha tillstyrkts av handelskamrarna i Norrköping, Jönköping, Karlstad och Sundsvall.

Handelskamrarna i Gävle och Luleå ha funnit önskvärt, att motionen måtte av riksdagen bifallas.

Sveriges industriförbund liksom handelskamrarna i Borås och Örebro ha uttalat sig för ökad kontroll över ifrågavarande utlännningar såsom ett botemedel mot påtalade olägenheter.

Handelskammaren i Göteborg har förordat en mera omfattande utredning än den motionärerna ifrågasatt.

Varningar mot alltför bryska åtgärder på ifrågavarande ömtåliga område ha emellertid uttalats av handelskamrarna i Norrköping, Göteborg, Borås, Karlstad, Örebro och Gävle samt Sveriges industriförbund.

Slutligen har handelskammaren i Karlstad förordat skärpta bestämmelser i fråga om beviljande av arbets- och uppehållstillstånd för utlänningar.

Kommerskollegii yttrande.

För egen del får kollegium anföra följande.

De remitterade motionerna beröra områden, där man, även då det gäller åtgärder, vilka ur vissa synpunkter i och för sig kunna te sig såsom befogade, av hänsyn till våra ekonomiska förbindelser med utlandet måste framgå med stor varsamhet.

När sålunda i motionen I: 32 bland åtgärder, vilka snarast möjligt böra tagas under överbägande i syfte att hindra en ovälkommen invandring, särskilt nämnes viseringstvång gentemot vissa länder, vill kollegium — i anslutning till vad som anförts i vissa av de avgivna utlåtandena — framhålla angelägenheten av att icke några speciella avstängningsåtgärder vidtagas mot ett särskilt land eller särskilda länder utan mycket starka skäl och utan att i samband därmed noga överbäges, vilka olägenheter för svenska intressen kunna uppstå genom eventuella motåtgärder från utländsk sida, med vilka man för dylikt fall kan hava att räkna.

När vidare i motionen I: 33 förordas, att handelspass ej måtte utställas utan föregående kommunikation med socialstyrelsen eller annan central myndighet, må påpekas, att även om en generell föreskrift härom ej skulle strida mot några traktatmässigt från svensk sida ingångna förpliktelser, likväl den omgång, som genom en sådan ordning skulle vållas, måste medföra olägenheter ej blott för den utländske handelsresanden utan också för de inhemska affärsmän, som måhända i brådskande fall ha intresse av att snabbt kunna träda i förbindelse med vederbörande utlänning. Även i detta fall måste beaktas risken av att i vårt förhållande till främmande länder, med vilka vi stå i ekonomiska förbindelser, införa irritationsmoment, som möjligen kunna komma att äventyra svenska intressen. Det bör härvid uppmärksammas, att just frågor om handelsresandes behandling i Sverige och önskemål om underlättande av handelsresandes verksamhet här i landet varit föremål för starkt intresse från utländsk sida vid flera traktatförhandlingar.

Vidare är att märka, att vissa traktatpolitiska bindningar förefinnas på förevarande område — såsom fallet för närvarande är gentemot Österrike och tidigare var i förhållande till Tyskland. I art. 10 av 1934 års handelsavtal med Österrike stadgas nämligen, att köpmän m. fl. från det ena landet, som skaffat sig s. k. näringslegitimationsbevis, skola vara *berättigade* att personligen eller genom i deras tjänst anställda resande, under iakttagande av föreskrivna formaliteter inom den andra partens område göra varuinköp hos köpmän m. fl. ävensom upptaga beställningar hos köpmän m. fl. Det är givet, att på grund av en sådan bestämmelse någon möjlighet att från svensk sida vägra utfärdande av handelspass icke är förhanden, där fråga är om näringsidkare, som uppfylla den stadgade fordran på näringslegitimationsbevis, vilket bevis utfärdas i vederbörandes hemland. Det vore sålunda enligt kollegii förmenande ej mycket att vinna med den av motionärerna förordade omgången vid utfärdande av handelspass. Däremot torde en föreskrift, som innefattar förbud för utländska handelsresande att sälja eller till salu utbjuda sina varor åt privatpersoner, ej strida mot gällande traktatförpliktelser och även ur allmänna synpunkter kunna vara lämplig.

Det torde med anledning av ett uttalande i motionen I: 33 måhända böra särskilt påpekas, att lösande av handelspass icke frikallar handelsresanden från skyldigheten att söka uppehållstillstånd i vanlig ordning. Efter tre månaders vistelse här i landet måste således den utländske handelsresanden — i likhet med vilken som helst annan utlänning — söka uppehållstillstånd. Däremot är det självfallet, att sökandet av arbetstillstånd icke ifrågakommer för de utländska handelsresandena.

I motionen I: 33 göras vissa uttalanden rörande den praxis, som under senare tid tillämpats vid beviljande av arbetstillstånd. Kollegium saknar anledning att närmare ingå på dessa spörsmål, men vill dock framhålla, att en alltför restriktiv politik i detta hänseende från svensk sida lätteligen kan leda till motåtgärder från utländsk sida, varvid det svenska näringslivets intresse i att svenskar kunna vinna sysselsättning vid affärsföretag i utlandet kan komma att lida avbräck.

I motionen I: 32 ifrågasättes en skärpning av främlingskontrollen vid de s. k. skandinavingångarna, närmast Malmö och Hälsingborg. Skånes handelskammare har för sin del avstyrkt att legitimationsfriheten för skandinaver skulle upphävas, och kollegium vill med hänsyn till den betydelse denna resandetrafik har för vårt land ansluta sig till handelskammarens uppfattning.

I samma motion framföras även vissa andra förslag, vilka dock knappast beröra ämnen, som falla inom området för kollegii verksamhet — så är fallet med önskemålet om lagtekniskt sammanförande av det ifrågakommande författningsmaterialet för vinnande av större överskådlighet och en centralisering av utlänningskontrollen hos en för ändamålet tillskapad centralmyndighet. Kravet i samma motion, att straffbestämmelserna i kungl. kungörelsen den 11 november 1927 (nr 333) måtte skärpas föranleder ej annan erinran från kollegii sida än ett påpekande, att straffbestämmelserna för uraktlåtenhet att efterleva författningens bestämmelser om anmälningsskyldighet äro meddelade i 38 § i lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, vilken lagbestämmelse innefattar en straffskala av det omfång, att dagsbötesbestämmelserna numera bli tillämpliga för förseelserna i fråga.

Vad slutligen angår det allmänna utredningsyrkande, vari motionen I: 33 utmynnar, har kollegium givetvis ingen anledning att motsätta sig, att en sådan utredning i de hänseenden, som i motionen beröras, kommer till stånd, men kollegium vill hemställa, att de av kollegium i det föregående framförda erinringarna måtte vid meddelande av direktiv för en eventuell utredning vinna beaktande.

HERMAN ERIKSSON.

Siegfried Matz.

Teofron Dahlman.

Länsstyrelsen i Malmöhus län.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom skrivelse från kungl. socialdepartementet den 7 februari 1936 har länsstyrelsen anmodats avgiva yttrande över inom första kammaren väckta motion nr 32 om skärpning av kontrollen över främlingsinvasionen i riket och motion nr 33 om revision av bestämmelserna angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m.; och får länsstyrelsen med överlämnande av infordrade yttranden från poliskamrarna i Malmö och Hälsingborg anföra följande.

Poliskamrarnas yttranden i ärendet giva ett klart och tydligt intryck av de svårigheter, som äro förenade med anordnande av en tillfredsställande främlingskontroll. Vad särskilt angår kontrollen över inresande må framhållas att eftergiften i passtvänet beträffande skandinaver skapat en situation, som gör att frågan om passkontrollen blivit särdeles svårlöst. Ett återinförande av passtvänet i förutvarande utsträckning torde emellertid möta starkt motstånd från allmänhetens sida. Den inställning, allmänheten intager till passtvänet, är sådan, att ett införande av skyldighet för resande att vara försedd med en enklare legitimationshandling, exempelvis av postverket utställt identitetskort, som betingar ett pris av 50 öre, helt visst ävenledes skulle röna motstånd. Länsstyrelsen vill emellertid icke underlåta att uttala den mening, att ett återinförande av legitimationstväng i denna omfattning, vilket skulle möjliggöra uppställande av fordran på legitimation för även andra skandinaver än svenskar, synes vara det enda medel att åstadkomma en kontroll över främlingsinvasionen, som kan anses fullt tillfredsställande inom möjligheternas gräns.

Men vid behandling av spørsmålet om bättre kontroll över främlingsinvasionen bör räknas med att någon utsträckning av nu gällande legitimationstväng icke låter sig genomföra. De brister, som nu vidlåda in- och utresekontrollen, bestå huvudsakligen dels däri att antalet polismän som användes för kontrollen är otillräckligt och dels däri att de lokala anordningarna vid spärställena äro otillfredsställande. Dessa brister framträda givetvis särskilt när tillströmningen av resande är stor. En förbättring av de lokala anordningarna möter stora svårigheter på grund av bristande utrymme. Uppställes den fordran att även vid stor resandeström passkontrollen skall försiggå i möjligaste mån friktionsfritt, skulle omfattande anordningar bliva nödiga, avseende att möjliggöra att de resande kunde genomsläppas i flera filer, men dylika anordningar torde ej vara möjliga att vidtaga vid de nu använda pasställen. Vidkommande ökningen av för passkontroll avdelad polis får länsstyrelsen i första rummet hänvisa till vad poliskamrarna därutinnan anfört samt till ett till andra kammarens femte tillfälliga utskott avgivet yttrande av länsstyrelsen i samma ämne den 13 mars 1934. Av skäl som i detta yttrande anförts anser länsstyrelsen att kostnaden för såväl passpolisen som de för åstadkommande av en bättre passkontroll nödiga lokala anordningar bör påvila statsverket, såvitt angår städerna Malmö, Hälsingborg och Trälleborg.

En sammanfattning av gällande föreskrifter rörande främlingskontrollen är enligt länsstyrelsens mening önskvärd, och mot förslaget att hos en enda central myndighet förlägga ledningen och beslutanderätten i fråga om dessa ärenden har länsstyrelsen icke något att invända. Ävenledes synes det läns-

styrelsen, som om en revidering i skärpande riktning av straffsatser i hit-hörande författningar och föreskrifter är av förhållandena påkallad.

Även om en förbättrad kontroll över utlänningars in- och utresa åstad-kommes på sätt ovan omförmålt, komme dock en del betydande olägenheter i detta avseende att kvarstå. Härvid får länsstyrelsen hänvisa till vad sär-skilt poliskammaren i Malmö anfört beträffande politiska flyktingar, utländska politiska agitatorer och invandringen av tyska judar. Politiska flyktin-gar, som hitkommit direkt från sitt land, synas, med hänsyn till asylrätten, ej kunna avvisas. Utlänningarna kunna inkomma till landet på annat sätt än genom de vanliga samfärdsmedlen för persontrafik; Danmarks närbelä-genhet underlättar detta. Vad angår invandringen av tyska judar äro dessa försedda med pass, vadan en skärpt inresekontroll beträffande dem saknar betydelse. Ett återinförande av viseringstvång synes vara ett medel, som bör övervägas. Såsom ett effektivt sådant kan det emellertid ej betraktas, därest icke särdeles rigorösa bestämmelser om visering meddelades, något som helt visst stöter på svårigheter.

Beträffande motionen nr 33 får länsstyrelsen med åberopande av vad po-liskamrarna anfört meddela att länsstyrelsen icke har något att erinra mot företagande av den i motionen föreslagna utredning.

Vid denna skrivelse fogas:

1) Poliskammarens i Malmö yttrande den 27 februari 1936 med därtill hörande bilaga.

2) Poliskammarens i Hälsingborg yttrande den 29 februari 1936.

3) Avskrift av länsstyrelsens ovannämnda yttrande den 13 mars 1934.

4) Avskrift av länsstyrelsens underdåniga utlåtande den 11 oktober 1934.

Malmö i landskansliet den 9 mars 1936.

På länsstyrelsens vägnar:

HJ. KJÄLL.

T. THEGE.

Poliskammaren i Malmö.

(Yttrande till länsstyrelsen i Malmöhus län.)

Till länsstyrelsen i Malmöhus län.

Anmodad avgiva yttrande över två i riksdagens första kammare väckta motioner i fråga om övervakningen av utlänningar m. m., får poliskammaren, med överlämnande av en skrivelse i ärendet från härvarande kriminalpolis, för egen del anföra följande.

Erfarenheten efter år 1930, då passfriheten mellan Sverige och Danmark blev införd, har till fullo bestyrkt de farhågor, som redan då yppades, att utlänningar skulle obehörigen kunna taga sig in i landet. Som ett korrektiv häremot anfördes emellertid då från ledande håll, att sådana utlänningar skulle dels bliva strängt bestraffade och dels utan alltför vidlyftiga formaliteter kunna utvisas ur landet. Detta har emellertid icke kunnat ske delvis på grund därav, att de politiska förhållandena särskilt i Tyskland under de senaste åren avsevärt förändrats. Ett stort antal av de hitkomna utlänningarna uppgiva sig nämligen vara politiska flyktingar, och dessa uppgifter hava med mer eller mindre fog ofta tagits för goda.

Skall emellertid den passfria trafiken mellan Sverige och Danmark bibehållas, bliver det en ofrånkomlig nödvändighet att man med mera eftertryck och stränghet må kunna ingripa mot hit obehörigen inkomna utlänningar, ävensom att polismyndigheten erhåller större resurser för att kunna på ett mera effektivt sätt fullgöra övervakningen av hitresande utlänningar. Därvid torde det tagas i övervägande, huruvida icke staten bör helt eller delvis bekosta denna främlingskontroll.

I övrigt vill poliskammaren för närvarande inskränka sig att åberopa vad i kriminalpolisens skrivelse anförts.

Malmö i poliskammaren den 27 februari 1936.

YNGVE SCHAAR.

/ D. Bergström.

*Bilaga C3.***Kriminalpolisen i Malmö.**

(Yttrande till poliskammaren i Malmö.)

Till poliskammaren i Malmö.

Med anledning av från länsstyrelsen i Malmöhus län infordrat yttrande rörande inom riksdagens första kammare vid innevarande års riksdag väckta motioner om skärpning av kontrollen över främlingsinvasionen i riket (nr 32) och om revision av bestämmelserna angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m. (nr 33) får undertecknad härmed fördsamt anföra följande:

I. Ang. ifrågasatt skärpning av kontrollen över främlingsinvasionen i riket.*a) Den nuvarande s. k. passfriheten vid Öresund m. m.*

Vid införande av ifrågavarande passfrihet mellan Sverige och Danmark år 1930 voro av passkontrollen berörda förhållanden helt annorlunda, än vad som under det senaste året varit fallet. I de skandinaviska länderna var den allmänna opinionen då allmänt inriktad på ett fullständigt upphävande av allt vad passkontroll heter. De efter hand införda lättnaderna, särskilt de s. k. passbiljetterna, vilka blevo föremål för allmänt missbruk, hade nämligen till följd, att förhållandena slutligen blevo sådana, att antingen en skärpning av passbestämmelserna, avseende skyldighet för varje inresande utlännings att vara försedd med någon såsom legitimationsbevis antagbar officiell handling, eller partiellt upphävande av passkontrollen för medborgare i de skandinaviska länderna blev en tvingande nödvändighet. Rörande förhållandena i passkontrollen härstädes vid nämnda tidpunkt anfördes av polismyndigheten härstädes i en till länsstyrelsen i Malmöhus län avgiven, den 14 februari 1934 dagtecknad promemoria, bl. a. följande:

»Den nuvarande passfriheten för medborgare i de skandinaviska länderna vid resor mellan Sverige och Danmark och vice versa infördes i slutet av maj månad år 1930 och avlöste det dittills tillämpade systemet med s. k. 3-dagarsbiljetters giltighet såsom pass. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 december 1927 hade nämligen föreskrivits, att resande av dansk nationalitet finge, utan hinder därav att de saknade pass, i någon av städerna Hälsingborg, Landskrona, Malmö och Ystad inkomma i riket för vistelse härstädes under högst tre dagar under villkor bl. a., att vederbörande innehade tur- och returbiljett samt att å biljetten funnes angivet namnet å den, för vilken biljetten utstälts. Dessa biljetter voro genom perforering avdelade i 5 olika delar, nämligen den egentliga passkupongen, som upptog den resandes namn, samt 4 mindre talonger, varav tvenne utgjorde de för fram- och återresan erforderliga biljetterna. De båda andra talongerna avskildes i passkontrollen vid resp. inresa till och avresa från grannlandet, under det den egentliga passkupongen avlämnades i passkontrollen vid återkomsten till hemlandet. Samma system tillämpades för inresande till Danmark av svensk nationalitet.

På grund av den livliga gränstrafiken mellan de båda länderna blev emellertid ovannämnda system alldeles för oformligt. Under vissa sön- och helgdagar kunde nämligen passagerareantalet uppgå till inemot 10,000 personer i vardera riktningen. Passkontroll var då anordnad såväl vid in- som utresa både från svensk och dansk sida, varvid på grund av lokalförhållandena en ganska långvarig och besvärlig köbildning icke kunde undvikas. Ett dagsbesök i grannlandet medförde sålunda, att den resande skulle utstå de med passkontrollen förenade olägenheterna

icke mindre än 4 olika gånger samma dag. Till slnt blevo förhållandena fullständigt farsartade, enär resandena, som själva skulle teckna sina namn på biljetten, i en del fall roade sig med att förse biljetterna med namn på såväl bibliska som historiska personer, vilket i den rådande brådskan ofta undgick passkontrollanternas uppmärksamhet. På söndagskvällarna, då flera av de hemvändande danskarna voro onyktra, sökte dessa bereda sig direkt tillträde till den avgående båten genom att bryta avspärningsanordningarna, varför förstärkt polisbevakning måste anordnas vid nämnda tillfällen, men trots detta inträffade flera ganska allvarliga intermezzon. Med anledning av nämnda missförhållanden uppstod i både danska och svenska tidningar en kraftig presskampanj för passkontrollens fullständiga avskaffande. I Sverige gjordes hos Kungl. Maj:t framställning om slopande av passkontrollen mellan Sverige och Danmark dels av Kungl. Järnvägsstyrelsen, som åberopade de genom köbildningen vid passkontrollen uppkomna förseningarna av tåg och färjor, och dels av härvarande stadsfullmäktige i anledning av en inom fullmäktige väckt motion, vari missförhållandena likaledes påpekades. Dessa framställningar hade till följd, att dåvarande justitieministern, borgmästare Georg Bismark, sammankallade polischeferna i de svenska städerna vid Öresund till en konferens å hotell Kramer härstädes söndagen den 11 maj 1930. Följande dag begav sig justitieministern till Köpenhamn för att underhandla med de danska myndigheterna. Resultatet härav blev det för närvarande tillämpade systemet med fullständig passfrihet för medborgare i de skandinaviska länderna.»

Så sent som vid den i juni månad 1934 företagna undersökningen rörande inom riksdagens båda kamrar vid den då avslutade riksdagen väckta motionerna om skärpning av vissa bestämmelser rörande utlännings rätt att här i riket vistas och inneha arbetsanställning kunde av polismyndigheten härstädes icke förebringas några bärande motiv för en skärpning av passkontrollen, i det undertecknad i nämnda sak då bl. a. anförde följande:

»Med hänsyn till den stora resandetraffiken mellan Sverige och Danmark torde, såsom utskottet i sitt ovannämnda utlåtande närmare framhållit, någon ändring för närvarande icke böra vidtagas i den härstädes sedan år 1930 tillämpade passfriheten för medborgare i de skandinaviska länderna. Under senaste tiden har det visserligen, tydligen på grund av i andra länder inträffade utomordentliga politiska förhållanden, förekommit, att utlänningar, som icke tillhört denna kategori, obehörigen berett sig tillträde till riket, men det därmed förenade obehaget jämte kostnaderna för dessa utlänningsars förpassning ur riket, där sådant kunnat ske, torde mer än väl uppvägas av den ökning i turisttraffiken, som dessa lättnader i pass-tvånget otvivelaktigt medfört.»

Sedermera ha emellertid förhållandena av skäl, som i det sist citerade utlåtandet antytts, blivit sådana, att de nuvarande förhållandena i passkontrollen härstädes knappast längre kunna försvaras. Ett förhållandevis stort antal utlänningar, huvudsakligen av tysk nationalitet, ha på sätt, varom tillfredsställande utredning icke stått att vinna, berett sig tillträde till riket utan att vara försedda med vederbörliga legitimationshandlingar och, med mer eller mindre rätt, förebärande sig vara politiska flyktingar, varigenom de tilltvingat sig att tillsvidare få kvarstanna här i landet. Det torde kunna antagas, att flertalet av dessa s. k. politiska flyktingar inkommit hit direkt från Danmark, varvid de på obehörigt sätt avsiktligt berett sig tillträde till riket genom att på den svenska sidan passera genom de i tullvisitationslokalerna uteslutande för medborgare i de skandinaviska länderna anordnade utgångarna. Förhindrandet av dylikt missbruk torde endast kunna ske genom återinförande av de före år 1927 gällande bestämmelserna om att envar, som ankommer till riket, skall, där han ej genom legitimationshandling eller på

annat sätt styrker sig vara svensk medborgare, vara försedd med pass eller annan såsom pass gällande, likvärdig legitimationshandling. För medborgare i de skandinaviska länderna bör såsom med pass likvärdig legitimationshandling kunna antagas av offentlig myndighet utfärdat och med fotografi försett nationalitetsbevis, upptagande utlänningens namn, födelsetid och nationalitet samt egenhändiga namnteckning. Giltighetstiden för dylikt bevis bör vara minst fem år. Utställandet av dylika nationalitetsbevis torde huvudsakligen komma att bli förlagd till Malmö och Hälsingborg. En å varje bevis åsatt stämpelavgift av en krona torde täcka de kostnader, varmed utställandet av bevisen, vilket åtminstone i de större gränssorterna bör ske på statens bekostnad, komme att bli förenat genom anställande av erforderlig extrapersonal. Vid eventuellt införande av skärpt passkontroll härstädes torde det även bli nödvändigt att återinföra passkontroll även vid utresan, enär beträffande vissa utlänningar, som vid inresan till riket äro skyldiga att avgiva skriftlig uppgift, varom anteckning göres i passet, vissa andra anteckningar skola verkställas även vid utresan ur riket. Dylika anteckningar, vilka enligt hittills vunnna erfarenhet icke är till något nämnvärt gagn för den lokala övervakningen, utan huvudsakligen torde tjäna till ledning för den i Stockholm inrättade polisbyrån för övervakande av utlänningar i riket vid uppgörande av statistik över in- och utresta utlänningar, har efter det nuvarande systemets införande utförts av det danska statspolitiets passkontrollanter, då från Sverige utresande utlänning landstigit i Danmark. Förhållandena i passkontrollen på den danska sidan synas emellertid vara enahanda som härstädes, nämligen att ett flertal utlänningar kunna misstänkas ha inrest dit utan att vid landstigningen ha uppvisat sina legitimationshandlingar, varför den för polisbyrån avsedda anteckningen icke blivit utförd med påföljd, att polisbyrån synes vara missnöjd med de hittills sålunda erhållna ofullständiga uppgifterna. Beträffande ifrågavarande förhållanden anfördes av undertecknad i ovannämnda år 1934 avgivna yttrande bl. a. följande:

»Stora svårigheter möta även för införandet av den i utskottets utlåtande föreslagna utökningen av de anteckningar, som jämlikt ovannämnda paragraf skola verkställas, då utlänning avreser från riket. Vid den i maj månad år 1930 mellan svenska och danska myndigheter träffade överenskommelsen, enligt vilken den utgående passkontrollen slopades å ömse sidor om Öresund, bestämdes det, att de danska passkontrollanterna tillsvidare skulle verkställa ifrågavarande anteckningar, när de från Sverige utresta uppgiftsskyldiga utlänningarna landstego i Köpenhamn.

Skulle på grund av den föreslagna utökningen av anteckningar jämlikt § 42 k. kung. 411/1927 passkontroll vid utresan ånyo bli erforderlig, måste den vid passkontrollen härstädes direkt sysselsätta personalen, som för närvarande uppgår till 4 polismän, utökas med ytterligare minst tvenne polismän, om köbildning vid utresan skulle kunna undvikas. Med inberäkning av de 2 å 3 kriminalkonstaplar, som för närvarande äro sysselsatta med övriga i anledning av invandringslagen med tillhörande författningar föranledda göromål, skulle främlingsövervakningen i Malmö kräva över en tredjedel av kriminalpolisens ordinarie personal, som utgöres av 24 kriminalkonstaplar, vilket icke står i rimlig proportion till övriga av kriminalpolisens huvuduppgifter. *Varje skärpning av passkontrollen, som eventuellt kan medföra ökat arbete för polisen, sammanhänger därför intimt med kravet på att staten övertar kostnaderna för denna verksamhet.*»

Såsom av det citerade närmare framgår, kommer införandet av skärpt passkontroll i förening med passkontroll jämväl vid utresan att även bli en ekonomisk fråga, som statsmakterna av billighetsskäl böra taga med i beräkningen vid behandling av nämnda förhållanden. På grund av beslutad yt-

terligare utvidgning av flygförbindelserna med Malmö torde det redan inom den närmaste framtiden bli nödvändigt att förstärka passkontrollen vid härvarande flygstation med ytterligare en passkontrollant, varför det år 1934 beräknade personalbehovet måste betraktas som absolut minimum. Den för passkontrollen direkt erforderliga personalen måste därför bestå av minst 6 passkontrollanter under sommarmånaderna och 4 under vintern, vartill kommer ersättare vid semester och fridagar samt event. sjukdomsfall.

Bland de utlänningar, som ankommit hit utan att vara försedda med vederbörliga legitimationshandlingar och som det, trots att de icke varit att anse såsom politiska flyktingar, dock mött stora svårigheter att bli kvitt, märkas särskilt de s. k. blindpassagerarna, vilka ofta äro statslösa. Liksom dessa i någon utländsk hamn obemärkt berett sig tillträde till något hit avgående fartyg, lämna de ofta fartyget under uppehåll här i riket på enahanda sätt, varjämte fall kan misstänkas ha förekommit, då fartygsbefälhavaren, särskilt om fartyget varit av utländsk nationalitet och endast tillfälligtvis uppehållit sig i svenskt farvatten, avsiktligt landsatt dem i någon svensk hamn, då lämpligt tillfälle därtill givits. Då det är otänkbart, att polismyndigheten till förekommande av att dylika utlänningar bereda sig tillträde till riket skulle kunna anordna polisbevakning vid varje från utländsk hamn ankommande fartyg, torde bestämmelser böra införas om skyldighet för tullbevakningspersonalen att vid invisitering av till riket ankommande fartyg i irreguljär trafik verkställa dylik visitation även med avseende å nämnda förhållanden och med skyldighet att, därest person som icke tillhör fartygets besättning, anträffas ombord, tillkalla polis, innan någon person tillåtes lämna fartyget. Befälhavaren å varje till riket ankommande icke passagerarförande fartyg skulle även, liksom förhållandena e. u. äro i de baltiska staterna, vid anlöpande av svensk hamn avgiva en skriftlig deklARATION om att fartyget icke medför någon »blindpassagerare», varvid medvetet oriktig deklARATION skulle vara belagd med strängt bötesstraff.

b) *Sammanfattning av förefintliga bestämmelser rörande kontrollen av utländska undersåtar, deras rättigheter och skyldigheter samt inrättandet av en centralmyndighet för behandling av frågor rörande utlänningar.*

En dylik sammanfattning vore givetvis till stor fördel för de övervakande myndigheterna, särskilt i sådana städer och samhällen, där dylika ärenden icke äro av sådan omfattning, att någon tjänsteman till större delen har samsättning med desamma och därigenom kunnat utbilda sig till expert på området, vilket i mer eller mindre utsträckning torde erfordras under nuvarande förhållanden. Vid kontroll av utlänningar, som tillfälligtvis uppehålla sig här i staden på genomresa till eller från utlandet, förekommer därför ofta fall, då utlänningar uppgivit sig ha besökt myndigheterna på andra orter och därvid erhållit felaktiga eller åtminstone delvis oriktiga och ofullständiga besked i dylika frågor. Inrättandet av en centralmyndighet för behandling av alla sådana ärenden skulle givetvis vara till stor fördel för såväl den enskilde individen som alla de myndigheter, som hava att taga befattning med ärendena.

c) *Ang. avvissning av icke önskvärda utlänningar.*

Såsom polismyndigheten härstädes i ett redan år 1931 infordrat yttrande framhållit, äro nuvarande avvissningsbestämmelser »för vagt formulerade för att vederbörande passkontrollanter mera allmänt skola våga taga risken av ett avvissande». Även om den vidsträckta tolkning, som kan givas andra

stycket i § 19 av Lag den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, bereder passkontrollanterna tillfälle att i ganska stor utsträckning vid ankomsten till riket avvisa såsom icke önskvärda ansedda utläningar, så har dock erfarenheten visat, att många sådana utläningar lyckats taga sig in i landet. Då dylika i vederbörlig ordning till riket inresta utläningar, d. v. s. sådana som fått sina pass stämplade vid inresan, anträffats härstädes inom en tidrymd av 2 å högst 3 veckor efter ankomsten, ha de, om den s. k. asylrätten icke lagt hinder i vägen, blivit avvisade ur riket. I varje särskilt fall har rapport i föreskriven ordning avgivits, utan att avvisningen föranlett någon anmärkning från de högre myndigheter, som författningsenligt haft att granska ärendet. Det vill sålunda synas, som om bestämmelserna i nämnda paragraf, att avvisning skall företagas vid »ankomsten till riket eller omedelbart därefter», kunde tolkas så, att dylik avvisning kan verkställas inom en tidrymd av högst en månad efter ankomsten, efter vilken tid heller icke förpassning ur riket kan verkställas utan hinder av anförda besvär (§ 30). Ofta lyckas det emellertid dylika utläningar, vilka på grund av medellöshet eller andra orsaker på goda grunder kunna misstänkas försörja sig genom bettleri eller liknande levnadssätt, men mot vilka för eventuell utvisning fällande bevis icke kan förebringas, att hålla sig kvar här i riket över den för avvisning nu angivna tiden. Nuvarande bestämmelser medgiva emellertid icke någon åtgärd mot sådan utlännings förrän vid utgången av den fria 3-månadersperioden. Genom att i vederbörlig ordning söka uppehållstillstånd och därefter överklaga Kungl. Socialstyrelsens avslag härå, kan emellertid en sådan utlännings bereda sig en frist av ytterligare ett par månader. Dylik utlännings bör därför utan hinder av anförda besvär kunna avvisas från riket inom en tid av 3 månader från ankomsten. För enhetlighets vinnande torde emellertid beslut om avvisning av sådan utlännings, som anträffats efter en tid av över en månads vistelse i Sverige, böra fattas av vederbörande länsstyrelse, till vilken polismyndigheten även i andra tveklaktiga fall bör vara hänvisad att hänvända sig för definitivt beslut om tillämnad avvisning.

d) *Ang. skärpning av vissa i främlingslagen meddelade straffsatser.*

I den mån dessa straffsatser beröra bostadsupplåtaren och arbetsgivaren torde en dylik skärpning icke erfordras. I stället bör återinföras skyldighet för utlännings att inom viss tid efter ankomsten till varje ort göra personlig anmälan hos polismyndigheten, varjämte försummelse av utlännings att göra dylik anmälan bör beläggas med kännbar påföljd. Erfarenheten har nämligen visat, att utläningar, vilkas vistelse först efter avflyttningen blivit för polismyndigheten härstädes känd, icke blivit i vederbörlig ordning anmälda av bostadsupplåtaren av den anledningen, att utlännings för bostadsupplåtaren uppgivit sig själv ämna göra dylik anmälan men uraktlåtit detta, vilken uraktlåtenhet, om icke i alla, så dock i flera fall kunnat antagas ha varit avsiktlig.

e) *Ang. de politiska flyktingarna.*

Att genom avvisning hindra verkliga politiska flyktingar från att inresa i riket torde icke, utan åsidosättande av asylrätten, kunna komma i fråga utom i de fall, då de söka bereda sig tillträde till Sverige från något ur politisk synpunkt neutralt land, dit utlännings ifråga tidigare tagit sig in efter sin flykt från hemlandet. Såsom ovan antytts kan det misstänkas, att flera dylika utläningar, trots att de saknat vederbörliga legitimationshandlingar, under den senaste tiden berett sig tillträde till riket från land, dit avvisning kunnat ske, om de ertappats vid själva inresan. Erfarenheten har

dessutom visat, att ett stort antal utlänningar, som varit i besittning av vederbörliga legitimationshandlingar, gällande för något eller några år framåt, men som vid förhör uppgivit sig ha lämnat hemlandet av politiska skäl, under de senaste åren rest omkring från det ena landet till det andra, utan att någonstades lyckas finna någon fristad. Förhållandet är ingalunda att förvåna sig över, då dessa utlänningar anses ovälkomna till vilket land de än komma. Men då de förr eller senare komma att sakna vederbörliga legitimationshandlingar, nämligen vid utgången av det innehavda passets giltighetstid, enär förlängning av giltighetstiden i regel icke kan erhållas, komma dessa utlänningar så småningom att definitivt hamna i något land, som icke kan bliva dem kvitt. Ett land, som icke vidtagit någon betryggande åtgärd för förhindrande av en överdriven dylik invasion, torde sålunda få vara berett på att mottaga ett i förhållande till övriga grannländer oproportionellt stort antal sådana utlänningar. Om därför icke på diplomatisk väg någon överenskommelse kan träffas med Sveriges grannländer, i detta fall huvudsakligen Danmark, om att dylika utlänningar i första hand skola beredas asylrätt i det land, dit de först ankommit vid sin flykt från hemlandet, torde det vara av vikt, att en synnerligen effektiv passkontroll kommer att upprätthållas vid rikets samtliga gränser och icke minst vid kusten av Öresund.

f) Ang. politiska agitatorer.

Dessa torde icke endast utgöras av personer med nationalsocialistisk åskådning utan även och sannolikt i ännu större omfattning av kommunistisk riktning. Dylika utlänningar, som i regel alltid äro försedda med legitimationshandlingar, som i enstaka fall visat sig vara förfalskade, torde vederbörande passkontrollanter icke kunna förhindra att inresa i riket, varför övervakningen av dessa helt faller på de lokala polismyndigheterna. Med nuvarande bestämmelser rörande utlännings utvisning, avvisning och förpassning ur riket torde endast § 36 i främlingslagen vara tillämplig å utlänningar, som beträdas med dylik verksamhet. Tillämpning av ifrågasatt paragraf synes emellertid vara en så omständlig procedur, att myndigheterna endast i synnerligen påtagliga fall torde vara benägna att tillämpa densamma. Vederbörande länsstyrelse bör därför vara behörig att besluta om förpassning ur riket i sådana fall, då för dylik verksamhet misstänkt utlämning anträffas inom en tidrymd av högst 3 månader efter ankomsten.

g) Ang. ifrågasatt begränsning av de judiska invandrarna genom skärpning av viseringstvånget.

Försök till dylik invandring äro under nuvarande förhållanden synnerligen talrika, varvid nästan inga medel, som kunna tänkas tjäna såsom förvärdning för vinnande av fast fot här i riket, lämnas oförsökta. Erfarenheten har nämligen visat, att sedan utlänningar av nämnda kategori väl lyckats taga sig in i riket, det icke mött några svårigheter för dem att komma i förbindelse med beskäftiga svenska medborgare, vilka av välvilja eller mot större eller mindre ekonomiska förmåner förhjälp utlämningarna till möjligheten att få kvarstanna i riket. Sådan hjälp har bestått däri, att de icke endast lämnat sitt biträde vid organiserandet av utlämningens tillämnade verksamhet här i riket utan även med stor beredvillighet inför myndigheterna intygat, huru nödvändig utlämningens fortsatta vistelse i riket är, varigenom en opartisk undersökning försvårats. Återinförandet av viseringstvånget för medborgare i vissa länder, som nu äro befriade därifrån, torde därför vara det effektivaste medlet mot dylik icke önskvärd invandring, då dessa utlänningar redan från början bleve förhindrade att även tillfälligtvis

inresa hit och knyta förbindelser härstädes. Under nuvarande förhållanden, då vissa länder genom införande av valutabestämmelser hindra sina medborgare att företaga turistresor bl. a. till Sverige, torde införandet av viseringstvång för dessa länders medborgare icke heller vara till någon skada för turisttrafiken.

II. Revision av bestämmelserna om utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m.

a) Ang. utländska handelsagenter och deras skyldighet att erlägga i § 3 av Kungl. förordningen den 23 oktober 1908 föreskriven bevillningsavgift.

Dessa frågor voro även föremål för undersökning i samband med det under år 1934 infortrade yttrandet, varvid undertecknad anförde bl. a. följande:

»För övervakandet av att utlänningar icke bedriva olaga gårdfarihandel eller uraktlåta att erlägga i § 3 av K. förordningen den 23 oktober 1908 ang. bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter föreskriven avgift (lösa s. k. handelspass), ha under de senaste åren olika tillvägagångssätt prövats härstädes. Ett försök att genom tullmyndigheten erhålla uppgift å de utlänningar, som vid inresa till riket medfört varuprov, visade sig emellertid icke vara till någon nämnvärd nytta. Uppgifterna inkommo nämligen så sent, att vederbörande utlänning redan hunnit avresa från staden, innan någon undersökning kunde företagas i saken. För övrigt torde det vara ytterst sällsynt, att en utlänning, som medför ett större provlager, försummar att erlägga nämnda avgift. En mera allmän regelbunden kontroll i sådant avseende av å hotell och logiställen boende utlänningar visade sig även vara mindre lämplig. Det kunde nämligen därvid icke undvikas, att utlänningar, som vistades här i fullt lojala syften, blevo föremål för kontroll, varvid dessa, huru taktfullt undersökningen än företogs, kände sig illa berörda av att polisen blandade sig i deras förhållanden. Det har även visat sig, att flertalet av sådana utlänningar, som gjort sig skyldiga till förseelser av detta slag, icke haft någon bostad härstädes utan ankommit hit på morgonen från Köpenhamn, dit de efter affärsbesök i Malmö med närliggande orter regelbundet återvänt på kvällen samma dag. För att kunna beivra dylika förseelser har polismyndigheten härstädes sedan någon tid sökt inleda ett visst samarbete med affärsmän, som de åsyftade utlänningarna kunna tänkas uppsöka för inledande av affärsförbindelser. Ett antal cirkulär med uppmaning till dylikt samarbete och innehållande närmare förklaring om huru detta samarbete lämpligen borde tillgå ha därför utlämnats till ledarna för olika affärsföretag härstädes. Resultatet härav kan anses ha motsvarat förväntningarna, ty under de senaste tre månaderna ha med anledning av det nämnda cirkuläret fyra utlänningar blivit åtalade för försummelse att lösa handelspass, en av dessa hade dessutom bedrivit olaga handel och fyra andra utlänningar ha blivit ställda under åtal för olaga gårdfarihandel. Dessa utlänningar, som endast tillfälligtvis uppehållit sig på affärsbesök här i riket, ha samtliga blivit fällda till ansvar, varvid böter utdömts till ett sammanlagt belopp av 1,525 kronor. För åtal erforderlig bevisning har dessutom erhållits mot ett flertal andra utlänningar, som gjort sig skyldiga till liknande förseelser, men som av olika anledningar icke kunnat anträffas för att höras och delgivas stämning i saken, varför dessa komma att bli åtalade, om de vid event. återkomst hit till riket anträffas inom de närmaste två åren.»

Såsom av ovanstående närmare framgår äro förhållandena sådana, att det i första hand bör övervakas, att utlänningar tillhörande denna kategori vederbörligt fullgöra sin skyldighet i fråga om erläggande av föreskriven be-

villningsavgift, under det att deras kvarstannande i riket utöver den fria 3-månaders perioden utan att söka uppehållstillstånd är en fråga, som måste komma i andra hand och som i jämförelse med den förra frågan inte torde bereda de övervakande myndigheterna några större svårigheter. Det torde därför kunna antagas, att varje begränsning vid utfärdandet av s. k. handelspass, så att dessa i enlighet med motionärernas förslag endast finge utfärdas i de större inreseorterna och efter särskild prövning, skulle bidraga till att öka antalet dylika förseelser. Såsom en följd av de vid 1934 års riksdag väckta motionerna i samma sak blevo de till utlänning vid erläggandet av nämnda bevillningsavgift utfärdade kvittona, de s. k. handelspassen, försedda med följande anmärkning avfattad på olika språk: »Denna kvittens innefattar icke tillstånd att vistas i riket.» En utlänning, som erlagt dylik avgift utan att vara berättigad att uppehålla sig i riket under handelspassets giltighetstid, får därför skylla sig själv, om hinder för hans fortsatta vistelse skulle visa sig föreligga.

Inrättandet av ett centralregister över lösta handelspass vore däremot till stor fördel, icke endast för övervakning av att vederbörande utlänningar icke kvarstanna i riket utan att förskaffa sig föreskrivet uppehållstillstånd, då skyldighet därtill inträtt, utan även och i ännu högre grad för underlättande av kontrollen av att utlänning erlägger dylik avgift. För att den myndighet, som utställt handelspasset, vilket på grund av det ovan anförda med avseende på utställande myndigheter bör tillhandahållas i samma omfattning som hittills, icke skall glömma bort att underrätta centralregistret om sålunda löst handelspass, bör varje blankett till sådant vara försedd med en perforerad talong, avsedd för uppgifter om passets giltighetstid och för vem detsamma utställts, vilken talong, vederbörligen ifylld, omedelbart bör över-sändas till centralregistret för att införas i detta.

Den av motionärerna föreslagna bestämmelsen om att utländska handelsagenter endast skulle få träda i affärsförbindelse med återförsäljare torde även fylla ett länge känt behov. En dylik bestämmelse torde redan finnas i åtskilliga andra länder, bland annat enligt uppgift i Danmark. Utländska handelsagenter, som dels själva och dels genom anställda underagenter direkt till allmänheten försälja t. ex. »hälsobringande underkläder» eller andra för privatbruk avsedda artiklar, äro nämligen en känd företeelse, som under inga förhållanden kan anses önskvärd.

b) *Ang. utlännings rätt att här i riket idka handel m. m.*

Beträffande nämnda förhållanden anförde undertecknad i det år 1934 av-givna yttrandet bl. a. följande:

»Bestämmelserna i näringsfrihetsförordningen kringgås vanligen på så sätt, att den utlänning, som önskar idka handels- och fabriksrörelse härstädes, genom för-medling av någon advokat låter bilda ett aktiebolag, vari de enligt 4 § i bolagslagen föreskrivna fem svenska aktieägarna, vilka endast tecknat sig för vardera en aktie, som de tydligen sedermera fått till skänks, i regel utgöres av advokaten, som väl-jes till bolagets styrelse, samt dennes biträden å advokatkontoret och till myndig-älder komma familjemedlemmar. Tidigare stod utlännen i regel själv som inne-havare av de övriga 95 % av aktiekapitalet, men sedan det genom härstädes väckta åtal blivit mera allmänt känt, att nämnda förhållande medför ansvar för förseelse mot näringsfrihetsförordningen, ha dessa aktier i regel genom skenköp blivit över-lättna på någon svensk bulvan. Vid de härstädes företagna undersökningarna ha därför påträffats dylika svenska 'aktieägare', vilka icke haft någon annan känne-dom om sitt innehav av aktiemajoriteten i det av undersökningen berörda aktiebo-laget, än att de vid något tillfälle varit uppe på ett advokatkontor och underskri-

vit en handling. I flera misstänkta fall ha emellertid bulvanskapen varit så skickligt arrangerade, att tillräcklig bevisning icke kunnat förebringas. Sedan i början av februari månad innevarande år ha emellertid de härstädes sålunda företagna undersökningarna i sex olika fall givit anledning till åtal, av vilka ett blivit ogillat och ett är fortfarande föremål för prövning vid polisdomstolen, men i de fyra övriga målen, som samtliga berört danska undersåtar, ha utslagen varit fällande, varvid böter utdömts till ett sammanlagt belopp av 4,350 kronor.

Med hänsyn till det ovan anförda rörande kringgåendet av i näringsfrihetsförordningen meddelade bestämmelser genom bildande av s. k. bulvanbolag hade det varit önskvärt, att den under innevarande år beslutade men ännu icke i tryck tillgängliga lagen rörande förbud för utlänning att genom bulvan innehava aktier i vissa svenska aktiebolag bleve tillämplig även beträffande aktiebolag med sådan verksamhet, som med avseende å utländska medborgare icke må utövas utan Kungl. Maj:ts tillstånd.

Vad som sålunda anförts rörande utsträckt tillämpning av den s. k. bulvanlagen har blivit i ännu högre grad aktuellt i anledning av den av motionärerna åberopade ökade invandringen av utlänningar, som på grund av de politiska förhållandena i hemlandet tvingats att förlägga sin affärsverksamhet till något annat land. I den händelse utlänning, som låtit grunda ett dylikt s. k. bulvanbolag, själv ämnar taga aktiv del i bolagets affärsverksamhet, kan denna i vissa fall hindras genom att för utlänningen i fråga sålunda erforderligt arbets- och uppehållstillstånd förvägras honom. Ansökningen om arbets- och uppehållstillstånd för arbetsanställning i bolag, som på goda grunder kunna tänkas ha tillkommit på ovannämnt sätt, ha därför av polismyndigheten härstädes alltid avstyrkts med resultat, att det sålunda sökta tillståndet i regel förvägrats, varigenom den tillämnade affärsverksamheten förhindrats. I vissa fall däremot, då utlänningen är medborgare i någon stat, vars medborgare i fråga om meddelandet av arbets- och uppehållstillstånd måste behandlas särskilt förmånligt med hänsyn till inom ifrågasatt land bosatta svenska medborgare, är däremot ett sådant förfaringsätt mot dylik ej önskvärd affärsverksamhet icke lämpligt. Ansökningar om arbets- och uppehållstillstånd ha därför vid sådana tillfällen endast blivit avstyrkta och vägrade i de fall, då vederbörande utlänning genom fällande bevisning kunnat dömas för förseelsen. Så länge utlänning enligt de i näringsfrihetsförordningen meddelade bestämmelserna icke får idka handel här i riket utan Kungl. Maj:ts tillstånd, torde det ligga i statsmakternas intresse att genom utvidgad lagstiftning, t. ex. vidsträcktare tillämpning av den s. k. bulvanlagen, hindra varje försök att på nyssnämnt sätt kringgå dessa bestämmelser.

c) *Ang. naturalisering av utländska medborgare.*

Då särskilt under den senaste tiden vissa utlänningar torde ha inflyttat till riket med tanke på att inom kortast möjliga tid vinna svenskt medborgarskap, torde det kunna ifrågasättas, om icke den tid, under vilken utlänning skall ha haft stadigvarande hemvist här i riket, bör höjas till 8 à 10 år, för det fall att utlänningen icke genom giftermål med svenska eller av annan grund blivit särskilt knuten till Sverige.

d) *Ang. ifrågasatta strängare straffbestämmelser för utlänning, som beträddes med förseelse mot näringsfrihetsförordningen.*

Bristerna i hithörande bestämmelser ha av undertecknad likaledes påpekats i 1934 års yttrande, vari anfördes bl. a. följande:

»I fråga om olaga gårdfarihandel har det visat sig vara ganska svårt att erhålla fällande bevisning, enär enligt nuvarande bestämmelser endast fullbordad försäljning är belagd med straff. Det har sålunda ofta blivit för polismyndigheten härstädes känt, att utlänning sökt avyttra av medfört varulager, men har därvid någon laga åtgärd för förseelse mot näringsfrihetsförordningen icke kunnat vidtagas, förrän det vid i saken företagen undersökning anträffats någon, som köpt eller bevitnat att dylik försäljning ägt rum, vilket i många fall varit förenat med stora svårigheter, om icke alldeles omöjligt. Med avseende å utlänning borde därför försök att inleda dylik handel, i likhet med föreskrifterna om skyldighet för utlänning att vara försedd med handelspass, medföra laga ansvar.

Det nuvarande rättegångsförfarandet torde även lämna åtskilligt övrigt att önska i fråga om lagförandet av här i riket icke bosatta utlänningar. För förseelser mot näringsfrihetsförordningen kan visserligen beslag av det medförda varulagret göras till ett värde av högst 700 kronor, men ofta medför utlänning icke dylikt lager till ett värde motsvarande det för förseelsen utdömda beloppet. *Dylik rätt till beslag föreligger däremot icke med avseende på utlänning, som försummat att lösa handelspass.* En utlänning, som blivit instämd till domstol för någon av nämnda förseelser utan att beslag kunnat göras till täckandet av i målet eventuellt framdeles utdömda böter, avreser i regel omedelbart till utlandet utan att därefter ingå i svaromål, när målet förekommer vid domstolen. Vitesföreläggande har ju i dylika fall icke heller någon betydelse, enär utlänningen icke kan anträffas för delgivning eller utkrävning av i målet eventuellt utdömt vite. I de flesta fall är emellertid utlänningen villig att underteckna ett erkännande av förseelsen, innan han lämnar polisstationen, men utlänningen kan sedermera i regel icke anträffas för indrivning av det utdömda beloppet. Under nuvarande förhållanden kan utlänning, som icke har hemvist här i riket, i de åberopade fallen till och med under fortsatt vistelse här i riket undandra sig laga påföljd blott genom att undvika besöka de orter, där han låtit något komma sig till last.»

Då nya bestämmelser i nämnt avseende sedermera icke tillkommit, äger det sålunda anförda fortfarande sin giltighet. Införandet av skärpta straffbestämmelser för utlänning, som beträdes med förseelse mot näringsfrihetsförordningen, böra därför kompletteras med bestämmelser, som möjliggöra en effektiv tillämpning av desamma, varjämte nuvarande 31 §, 3 mom. i lag den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas bör givas sådan lydelse, att även den utlänning, som dömts för förseelse mot näringsfrihetsförordningen, må kunna från riket utvisas.

Malmö den 21 februari 1936.

OLOF STEEN.

Ad. Johansson.

Poliskammaren i Hälsingborg.

(Yttrande till länsstyrelsen i Malmöhus län.)

Till länsstyrelsen i Malmöhus län.

Genom länsstyrelsens skrivelse till poliskammaren av den 13 i denna månad har poliskammaren anmodats avgiva och till länsstyrelsen inkomma med yttrande över inom riksdagens första kammare vid innevarande års riksdag väckta motioner om skärpning av kontrollen över främlingsinvasionen i riket (motion nr 32) och om revision av bestämmelserna angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m. (motion nr 33).

Beträffande motion nr 32 rörande kontrollen över främlingsinvasionen så anser sig poliskammaren böra lämna en redogörelse för huru därmed sammanhängande förhållanden här i staden gestalta sig.

I fråga om de nuvarande anordningarna med dubbla inresepassager, den ena för passfria skandinaver och den andra för passpliktiga övriga inresande, så torde knappast någon ändring till det bättre här kunna genomföras. Den ytterst livliga gränstrafiken här i staden kräver sådan anordning, som här kommer till utförande. Tillbakagång till det övergivna kravet på legitimation för skandinaver skulle väcka en storm av ovilja på båda sidor om Öresund. En sådan legitimation behöver väl för övrigt knappast diskuteras, förrän saken förelagts vederbörande danska myndigheter, ty i Danmark tillämpas här vid Öresund samma dubbelpassagesystem som här i staden. Om restriktioner tillgripas beträffande »skandinavingångarna», där dock viss möjlighet till ytterligare skärpt kontroll vid de tillfällen, då tillresandeströmmen ej är så stor, yppa sig, så blir helt visst följden den, att såsom också ägt rum enligt vad polismyndigheten har sig bekant icke önskvärda personer här vid det smala Öresund i större utsträckning än tidigare taga sig in på vårt kustland i småbåtar i allra största hemlighet. Intresserad och lämplig passkontrollpersonal i tillräckligt antal kräves emellertid under alla förhållanden. Härför borde staten helt naturligt också intressera sig och icke låta Hälsingborgs stad bära hela kostnaden för anordnandet av passkontrollen här med dess stora betydelse för riket i dess helhet. I detta sammanhang kan poliskammaren ej underlåta framhålla, att för handhavande av passkontrollen av poliskammaren avdelas under hela året tre samt under månaderna maj—september ytterligare tre konstaplar.

Poliskammarens statistik visar, att följande antal utläningar redan i passpärren hindrats inresa och frivilligt vänt tillbaka till sitt utreseland i stället för att bliva underkastade förhör i avvisningssyfte, nämligen år 1933: 122. år 1934: 81 och år 1935: 67.

Givetvis är man ej främmande för den uppfattningen, att icke önskvärda element ofta söka sig in här i riket genom »skandinavingången» även i vår stad, men straffhotet härför vilar dock i allmänhet över sådan inresande. Helt nyss hava vi dock här i staden sett ett par tendensfall hur detta straffhot kan bortelimineras. Tysk-judisk man i ett och tysk man i ett annat fall har nämligen inkommit hit till riket, helt visst på illegitimt sätt, möjligen genom »skandinavingång», och vänt sig eller från annat håll sänts till den s. k. Röda Hjälpens här och genast blivit dess skyddsling. Man har då varit ytterst angelägen från beskyddarehåll att infinna sig med skyddslingen så hastigt som möjligt hos kriminalpolisen och fullgöra dennes anmälningsplikt

enligt 3 § i nu ifrågavarande lag. Skyddslingen saknar godtagbart pass och egna försörjningsmedel samt lämnar hos polisen uppgifter, som ej verifieras, och som oftast icke kunna vederläggas och därför få godtagas, att han i tysk motorbåt av landsmän hjälpts över från Tyskland och landstigit på vår kust någon kort stund innan han anmält sig. Han har alltså fullgjort sin anmälningsskyldighet och undgår straffhotet för försummelse härutinnan. Men han är redan inne i landet, och han rör sig fritt. Samtidigt säger han sig vara politisk flykting. Ibland bestyrkes detta från beskyddarhåll. Han påyrkar därför asylrätt här i riket. Poliskammaren inleder avvsningsförfarande mot honom och utlänningen delgives omedelbart avvsningsbeslut. Detta kan emellertid ej verkställas. Poliskammaren underrättar länsstyrelsen härom och ärendet överlämnas till Kungl. Maj:t för vidare prövning. Medan ärendet hos Kungl. Maj:t handlägges, omhuldad han hos sina meningsfränder. Straff drabbar ingen. Väl kan antagas, att oriktig uppgift mot bättre vetande lämnats i dylikt fall, därför straff stadgas i 39 § i nämnda lag, men då bevisning härom ej står att vinna, blir straffhotet av intet värde. Trafiken i fråga, helt visst understödd från visst partihåll här i riket, måste otvivelaktigt betraktas såsom landsskadlig. Därför bör också i lagen stadgas straff och skadeståndsplikt icke allenast för den, som tagit sig in här i riket utan att kunna genast vid polisförhör med myndighets anteckning i sitt pass eller annorledes styrka, att han kommit in i riket på fullt lagligt sätt, utan även för den, som med råd eller dåd bistår eller hyser sådan inresande, ändå han haft skäl misstänka dennes inresa i riket såsom lagstridig.

Här i Skåne får man nog i fortsättningen räkna med icke önskvärda utlänningars landstigning på öppna kusten. Detta bör enligt poliskammarens förmenande straffbeläggas. Sålunda bör straff drabba såväl den person, som landsätter passpliktig utlänning å svensk kust annorledes än vid angoringskaj inom hamn, som är ständigt tullbevakad, som ock den passpliktige utlänningen, som landstiger på annat ställe än nu sagts.

Ävenledes bör finnas föreskrivet, att avvisad persons legitimationshandling skall förses med anteckning eller påstämpling om avvsnigen. Detta skulle hindra dylik person att såsom hänt resa in i landet över annan hamnort och passkontroll redan några timmar efter avvsnigen.

Ett inresefall kan poliskammaren ej underlåta referera som bevis på några av de besvärligheter, som passkontrollen här måste dragas med:

En 40-årig tysk-judisk köpman lämnade Tyskland den 8 augusti 1933 såsom politisk flykting (pacifist, fredsvirare) och inreste i Danmark, men förteg sin flyktingsegenskap. Han erhöll uppehållstillstånd under viss tid i Danmark och fick anställning såsom lantbrukselev i Helsingörstrakten. Han lärde där känna en rik dansk dam, som ömmade för hans belägenhet. Det danska uppehållstillståndet utgick och hans ansökan om förnyelse av sådant tillstånd lämnades utan bifall. Föreläggande att avresa delgavs honom av vederbörande dansk polismyndighet. Han fick välja nytt inreseland och detta blev Sverige. Ledsagad av den danska damen, som väl kände till inreseanordningarna här, kom han den 23 november 1934 i dansk bil, fördd av dansk chaufför, med färja till Hälsingborg och åkte vidare utan att låtsa om passpärren in i landet för att kvarbliva här. Han ertappades sedan på hotell här i staden. Han förebar vid polisförhör, att han hållit sitt pass i handen i bilen vid inresan. En tjänsteman i uniform (tulltjänsteman) hade enligt hans uppgift öppnat bildörren och frågat honom om någon sak. Denne tjänsteman hade han tagit för passkontrollant. Enligt hans uppgift hade han två gånger förut besökt Hälsingborg och passerat passpärren. Han ville göra gällande, att passkontrollanten då ej brytt sig om att stämpla hans pass för inresa, varför han nu förmenade, att det ej var så noga med att gå

genom passpärren. Ifrågavarande utlänning avvisades av poliskammaren ur riket och delgavs avvsningsbeslutet, över vilket han anförde besvär. Härvarande rättshjälpsanstalt biträdde honom, varefter avvsningsbeslutet upphävdes. Han ställdes därefter under åtal vid polisdomstolen för underlåten anmälan vid inresan, men polisdomstolen ogillade åtalet.

Här i Öresundsfarleden inträffar ej så sällan att befälhavare å svenska fartyg, kommande från Östersjöhåll, vid förbifarten här påyrka, icke så sällan understödda av sina redare, att bliva genom polisens hjälp befriade från utländska s. k. blindpassagerare, som i utländsk loss- eller lastningshamn smugit sig ombord och dolt sig samt givit sig tillkänna först sedan fartyget kommit ut i öppen sjö. Sådan hjälp har här lämnats åren 1932—1935 rörande tillhoppa 32 utlänningar. Dock har bistånd kunnat lämnas endast när det antages, att dylik utlänning, som merendels saknar godtagbar legitimationshandling, komme att mottagas i annat land samt först efter det befälhavaren förpliktigt sig och sitt rederi att betala alla omkostnader, som föranleddes av omhändertagandet. Föreskrift saknas rörande förfarande i dylika fall, men polismyndigheten här har ansett sig böra visa förståelse i en dylik situation. Vid några tillfällen har redaren dock opponerat sig mot att betala utlänningens hemtransport och framlagt saken inför redaresammanslutning. Man har därifrån hit gjort förfrågan, på vilken grund betalning fordrats hos enskild. Poliskammaren har då åberopat den upprättade förbindelsen och den har måst infrias.

Ytterligare två rättsfall synas emellertid också värda att här i korthet omnämnas:

1) På redde i Hälsingborg överlämnade befälhavaren å svenskt fartyg två finska »blindpassagerare» till en tulltjänsteman, som hade tjänsteärende ombord, med anmodan att avlämna dem till härvarande polismyndighet. Fartyget fortsatte omedelbart sin resa. De hit överlämnade finländarna blevo avvisade och genom poliskammarens försorg bringade ur riket. Denna återtransport till hemlandet åsamkade staten en kostnad av 154 kronor. Allmänne åklagaren ställde tulltjänstemannen, befälhavaren och en styrman å fartyget under åtal för det de förhjulpt finländarna att inkomma i riket och företrädde åklagaren Kronan såsom målsägare. Polisdomstolen ogillade ansvarstalan och blev vid denna utgång av målet Kronans på 6 kap. strafflagen grundade skadeståndstalan ogillad. Kungl. hovrätten över Skåne och Blekinge, dit åklagaren fullföljt åtalet, gjorde ej ändring i ansvarsfrågan, men skadeståndsfrågan kunde ej där till prövning upptagas på grund av underkännande av en i målet åberopat fullmakt.

2) En befälhavare med sitt fartyg på härvarande redd infann sig å polisstationen den 25 oktober 1935 med två utlänningar s. k. blindpassagerare. Befälhavaren delgavs polismästarens besked, att dessa, vilkas nationalitet var oviss, ej kunde på några som helst villkor mottagas här. Befälhavaren avlägsnade sig då omedelbart från polisstationen för att enligt givet löfte återkomma och taga männen åter ombord, men han avseglade i stället vidare med sitt fartyg. Männen avvisades och bringades genom poliskammarens försorg tillbaka över Östersjön. Omkostnaderna härför utgjorde kronor 150:30. Fartygets rederi krävdes av poliskammaren gång på gång på kostnadsbeloppet utan resultat, men när befälhavaren av allmänne åklagaren delgivits stämning med yrkande om ansvar för det han landsatt männen här, hitsändes beloppet. Under tiden var ärendet föremål för en klandrande artikel i Nautisk Tidskrift mot Hälsingborgspolisen för att densamma »tapat huvudet». Befälhavaren dömdes av härvarande rådhusrätt jämlikt 40 § i meromnämnda lag att böta tio dagsböter à tio kronor.

Dessa två senare fall torde visa, att besvärligheter även möta lokala myn-

digheter att effektivt handhava främlingskontrollen. I synnerhet förefaller det poliskammaren som om lagens i fråga bestämmelser om skadeståndsplikt i vissa fall äro oklara och böra bestämmelserna förtydligas till det allmännas skydd.

Beträffande såsom önskvärda framhållna mera centrala kontrollanordningar och skärpning av straffbestämmelserna för underlåtenhet att fullgöra den stadgade anmälningsplikten torde poliskammaren nu kunna inskränka sig till ett instämmande i motionärernas mening härutinnan.

Beträffande motionen nr 33.

Poliskammaren, som i allo delar de av motionärerna framhållna synpunkterna i hithörande avseende, anser sig obetingat kunna instämma i motionärernas hemställan. En företeelse, som ej berörts, men som nog framskymtat här och var, är den, att medborgarrättssökande, isynnerhet sådana av judisk trosbekännelse eller härstamning, nästan undantagslöst referera till tros- och meningsfränder och f. d. egna landsmän, ej sällan till dem, som själva erhållit svensk medborgarrätt. Dessa å sin sida gå in för att bistå och rekommendera dylika sökande, måhända anförvanter eller närstående. På så sätt rullar hjulet ständigt. När de tyska emigranterna, som måst lämna hemlandet på grund av nya statsskicket där, varit här fem år och sålunda bliva berättigade att söka svensk medborgarrätt, så komma nog nu åsyftade företeelser att än mer framträda. Kanske det vore skäl att sätta vistelsetiden här i riket till längre tid än fem år, innan medborgarrätt här kunde vinnas.

Hälsingborg i poliskammaren den 29 februari 1936.

E. ULFSBERG.

Bilaga D.

Statspolisintendenten.

Till riksdagens andra lagutskott.

Av Kungl. Maj:t anbefalld att till utskottet avgiva yttrande över de vid in-
nevarande års riksdag väckta motionerna nr I: 32 och 33 samt II: 114 och
115 får jag härmed anföra följande.

I: 32 och II: 114.

I dessa motioner hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t
anhålla om skyndsammaste åtgärder i syfte att skärpa kontrollen över främ-
lingsinvasionen i främsta rummet avseende

- 1) en centralisering av kontrollväsendet,
- 2) införande av ökat passviseringstvång samt

3) skärpning av straffbestämmelserna för underlåtenhet att fullgöra den
i Kungl. kungörelsen den 11 november 1927 (nr 333) stadgade anmälnings-
plikten.

Vad först angår frågan om centralisering av kontrollväsendet så kunna
härvidlag vissa åtgärder otvivelaktigt vidtagas för åstadkommande av en
mera effektiv tillsyn över utlänningarna. Något förslag härutinnan kan
jag emellertid icke framlägga, enär denna fråga såsom berörande ett fler-
tal myndigheter kräver en allsidig utredning under samtidig medverkan av
representanter från dessa myndigheter.

Införande av ökat passviseringstvång skulle givetvis ur vissa synpunkter
vara av stort värde, men jämväl denna fråga är av sådan beskaffenhet att
ett positivt förslag icke kan framläggas utan förutgången utredning.

Vad slutligen angår kravet å skärpning av ovan angivna straffbestäm-
melser, som innefatta dagsböter, så torde missförhållandena härvidlag
mera bero på att förseelser beträffande anmälningsplikten icke alltid be-
ivras än att straffbestämmelserna skulle vara för milda. Någon ändring i
dessa bestämmelser synes därför icke, åtminstone för närvarande, vara på-
kallad.

Det torde i detta sammanhang vara av intresse att omnämna några syn-
punkter, som framkommit under det löpande arbetet å statens polisbyrå
för övervakande av utlänningar i riket, nämligen följande.

Gällande bestämmelser angående utlänningar äro så splittrade och i
vissa fall så formulerade, att de ofta tydas på olika sätt av de myndigheter,
som handhava kontrollen. Sålunda inkomma ett stort antal arbetslösa
från de övriga skandinaviska länderna och även från Finland till Sverige
och taga arbetsanställning utan att innehava annan legitimationshandling
än nordiskt resekort. Det har även förekommit, att länsstyrelser tillstyrkt
ansökningar grundade å sådana handlingar trots det att nordiskt resekort
författningenslignigt icke kan åberopas vid sökande eller beviljande av till-
stånd till arbetsanställning. Under senaste åren har det visat sig, att ett
stort antal finska arbetslösa mot uppvisande av nordiskt resekort inkommit
i Sverige och tagit arbetsanställning utan att innehava föreskriven legitima-
tionshandling. Detta förfaringssätt har åsamkat de kontrollerande myn-
digheterna mycket arbete och stor tidsspillan, varjämte härigenom utländ-
ska medborgare i flera månaders tid kunnat innehava arbetsanställning —
till förfång för svenska medborgare — utan tillstånd under uppgift, att de
begärt men ännu icke erhållit gällande pass. Antalet dylika inresor har

under år 1935 ökat avsevärt och finska tjänsteflickor hava sökt sig så långt ned som till Malmöhus län.

För inresa och vistelse i Sverige utan arbetsanställning under högst tre månader kan eventuellt fortfarande förordas nordiskt resekort, men mycket skulle vinnas i kontrollhänseende, om första sidan å resekortet utmärktes med nationalitetsmärke, t. ex. för svenskar blå-gult band eller kors, för danskar rött-vitt, för norrmän rött-vitt-blått och för finska medborgare blått-vitt. Resekortet borde även i likhet med vad som tillämpas i Finland icke få utfärdas av vilken posttjänsteman som helst utan av polismyndighet, varjämte resekortet borde förses med fotografi. Det har nämligen visat sig, att den nuvarande typen av resekort i stor utsträckning användes av sådana personer, även av kriminell typ, som okända önska inkomma i riket. Här bör måhända anmärkas, att de finska myndigheterna trots godkännande av de nordiska resekorterna fordra, att samtliga inresande skola ifylla särskild blankett angående avsikten med besöket i landet, vilken blankett skall avlämnas till passkontrollören vid den finska gränsorten. Såsom ytterligare kontrollåtgärd beträffande båttrafiken till Finland förekommer att styrmannen redan i utländsk hamn tager hand om samtliga legitimationshandlingar och jämför desamma med passagerarelistan. Ytterligare tillkommer, att utlänning inom viss angiven tid efter ankomsten är skyldig att till hotellportier eller härbärgerare avlämna sin legitimationshandling. Av sistnämnda personer överlämnas därefter legitimationshandlingen till polismyndigheten å platsen för ytterligare kontroll.

Det s. k. fria vistelsetillståndet om tre månader missförstås ofta och tolkas att även gälla arbetstillstånd. Ur kontrollsynpunkt synes det fria vistelsetillståndet vara för långt, enär en verklig turist sällan eller aldrig kvarstannar så lång tid. Inkommer en icke önskvärd person såsom turist och stannar här tre månader, kan han icke efter den tiden avvisas enligt nu gällande bestämmelser. Det långa fria vistelsetillståndet använda dylika personer för att lokalisera sig här och för att undgå kontroll, t. ex. gårdfarihandlare och musikanter ävenså personer av kriminell typ.

Kontrollen över utläningar, som innehava eller vägrats tillstånd, försvåras därigenom, att ortsmyndigheterna icke utöva den tillsyn, som avses med kungl. socialstyrelsens meddelanden till dem om att utlänning erhållit eller vägrats uppehålls- och arbetstillstånd hos viss arbetsgivare. Polisbyrån får således i de flesta fall beträffande landsorten särskilt begära författingsenliga kontrollåtgärder såsom införskaffande av härbärgerare- och arbetsgivarekort samt av anmälningar. Det bör även anmärkas, att vissa polismyndigheter i månadtal underlåta att vidarebefordra från utläningar inkomna ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd.

Vid avslag förekommer det mycket ofta, att utläningar icke ställa sig givet föreläggande till efterrättelse utan ingiva förnyade ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd upprepade gånger och därigenom hålla sig kvar i flera månader samt därunder innehava anställning utan tillstånd.

Beträffande kontrollen över utläningar som utresa över Malmö och Häl-singborg har det visat sig, att de från Danmark kommande uppgifterna om från Sverige anlända utläningar äro i högsta grad missvisande och otillförlitliga, varför det synes nödvändigt, att även denna kontroll i likhet med vad tidigare skett utföres av de svenska passkontrollanterna vid utresan. Det stora, under senaste åren ökade överskottet mellan in- och utresande utläningar får i huvudsak tillskrivas bristfälligheterna i den danska kontrollen.

Räckvidden av dispensen för svensk-amerikaner är omöjlig att bestämma

för de lokala myndigheterna. På grund härav har så gott som all kontroll härutinnan omöjliggjorts.

I: 33 och II: 115.

I dessa motioner hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om bland annat genomgående revision av alla gällande bestämmelser angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring ävensom angående kontrollen över här arbetande utländska handelsresande.

Den sålunda ifrågasatta utredningen måste anses i hög grad behövlig. Bland de olägenheter, som under nuvarande förhållanden mest framträtt vid det löpande arbetet å polisbyrån, märkes frånvaron av meddelanden till polisbyrån om utfärdade handelspass.

Såsom exempel på omfattningen av det registreringsarbete som föranledes av en enda utländsk handelsresande bifogas två förteckningar (bil. A och B).

Beträffande polisbyråns organisation får jag framhålla, att en ökning av dess personal med 2 kvinnliga biträden under alla förhållanden och sålunda oberoende av övriga ifrågasatta åtgärder beträffande främlingskontrollen skulle vara till mycket stor nytta, enär polisbyrån då kunde åstadkomma en betydligt effektivare kontroll över inresekorterna, varigenom vederbörande utläningar skulle tvingas att söka uppehållstillstånd så snart det fria vistelsetillståndet utgått. På grund av personalbrist kunna för närvarande motsvarande åtgärder vidtagas först sedan åtskillig tid förflutit från utgången av det fria vistelsetillståndet. De stämpelavgifter, som skulle inflyta till statsverket för det ökade antalet tillståndbevis, skulle mer än väl täcka årskostnaden för de 2 nya biträdena, vilken kostnad kan beräknas till 4,800 kronor.

Stockholm den 6 mars 1936.

ERIK ROS.
Statspolisintendent.

Stockholms handelskammare.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan riksdagens andra lagutskott genom en den 4 februari 1936 hit inkommen skrivelse berett Stockholms handelskammare tillfälle att avgiva yttrande över motionerna I: 32 och 33 samt II: 114 och 115 om skärpning av kontrollen över utläningar m. m., får handelskammaren härmed anföra följande.

I de likalydande motionerna I: 32 och II: 114 föreslås, att behandlingen av frågor angående utlännings rätt att här i riket vistas och därmed närbesläktade spörsmål, vilka nu handläggas av vissa olika statsmyndigheter, skall överflyttas till en för ändamålet särskilt skapad centralmyndighet. I anledning härav önskar handelskammaren framhålla såsom en fördel med nu gällande ordning, att enligt densamma de olika ärendena handläggas av den myndighet, inom vars verksamhetsområde ärendena på grund av sin beskaffenhet naturligen höra hemma. På grund härav anser handelskammaren ändring i det nuvarande systemet icke vara påkallad. Däremot finner handelskammaren det vara synnerligen önskligt, att alla de administrativa åtgärder vidtagas, vilka kunna vara ägnade att befordra samarbetet mellan myndigheterna för ernående av såväl erforderlig enhetlighet vid ärendenas handläggning som bättre effektivitet i fråga om utlänningskontrollen.

Självfallet instämmer handelskammaren med motionärerna därutinnan, att de restriktionsbestämmelser, som gälla, böra i möjligaste mån effektivt upprätthållas. Även handelskammaren anser det således vara angeläget, att lämpliga åtgärder vidtagas för ernående av skärpt kontroll över de genom s. k. skandinavångarna i Malmö och Hälsingborg inpasserade utlännarna. Därest dessutom erfarenheten visar, att ansvarsbestämmelserna för den, som underlåter att göra föreskriven anmälan om mottagande av utläning till härbärgerande etc., behöva skärpas, synes det handelskammaren viktigt, att nödiga åtgärder vidtagas härutinnan.

Beträffande de i motionerna I: 33 och II: 115 framförda yrkandena om revision av bestämmelserna angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring m. m., må till en början erinras om, att enligt näringsfrihetsförordningen främmande rättssubjekt icke må driva självständig näringsverksamhet utan Kungl. Maj:ts tillstånd. Även för utlännings rätt att inneha tjänsteställning hos annan kräves tillstånd, vartill kommer att utläning icke annat än i vissa undantagsfall äger att utan tillstånd uppehålla sig här i riket mer än tre månader. Det vill därför synas, som om de önskemål, till vilka motionärerna torde syfta, borde kunna tillfredsställas inom ramen för de bestämmelser, som redan finnas. Dessa torde lämna utrymme för myndigheterna att vid tillståndsprövningen taga hänsyn till alla de synpunkter, som böra ha betydelse för bedömandet av såväl sökandens egen som den av honom avsedda verksamhetens önskvärdhet.

Handelskammaren vill i detta sammanhang understryka nödvändigheten av att hithörande frågor handläggas på sådant sätt, att vår viktiga exportindustri ej därigenom utsättes för olägenheter eller risker, vilka väga mångfaldigt tyngre än de resultat, man vill vinna genom att yttermera inskränka möjligheterna för utläning att utöva näringsverksamhet här i landet. En från utlandets synpunkt alltför sträng behandling av dess undersåtar kan lätt nog föranleda svåra repressalier mot svenska medborgare i utlandet. I detta

sammanhang vill handelskammaren, ej minst med hänsyn till riskerna för motåtgärder från utlandets sida, uttala sitt bestämda avrådande av ytterligare inskränkningar av utlännings rätt att förvärva aktier i svenska bolag.

Å andra sidan må framhållas att det — med den lockelse som Sverige genom sin relativt glesa befolkning och höga standard utövar på utläningar, vilka av olika anledningar ha svårt att finna verksamhet inom sitt eget land — måste nog tillses, att dessa förhållanden icke leda till att vårt land får tjäna som tillflyktsort för ur olika synpunkter mindre önskvärda utländska element. Men till förhindrande av en dylik utveckling torde, enligt vad ovan sagts, icke erfordras nya lagbestämmelser, utan denna fråga bör kunna regleras genom en klok och efter förhållandena anpassad tillämpning av de föreskrifter på området, som redan finnas. Vid prövningen av ansökningar om förnyat uppehållstillstånd bör exempelvis icke lämnas utan beaktande, att dylika fortsatta förnyanden kunna göra det svårt nog att senare avvisa de anspråk på erhållande av svenskt medborgarskap, som i sinom tid må framställas.

Vad slutligen angår utlännings möjlighet att uppehålla sig här i riket på s. k. handelspass må erinras, att lösandet av dylikt pass icke befriar från skyldigheten att efter tre månaders vistelse i Sverige söka vederbörligt uppehållstillstånd. Det föreligger sålunda redan nu en viss centraliserad övervakning av de utländska handelsresande, som uppehålla sig här någon längre tid.

Handelskammaren hemställer, att andra lagutskottet måtte vid ärendets behandling skänka beaktande åt de av handelskammaren här ovan anförda synpunkterna.

Stockholm den 24 februari 1936.

För Stockholms handelskammare:

JOHN JOSEPHSON.

Olof Leffler.

Skånes handelskammare.

Till riksdagens Andra Lagutskott.

Skånes Handelskammare, som beretts tillfälle inkomma med yttrande över vid årets riksdag väckta motioner, I: 32 och 33 samt II: 114 och 115, om skärpning av kontrollen över utläningar m. m., får i anledning härav anföra följande.

Det torde under nuvarande tidsförhållanden få anses såsom en samhällsangelägenhet av synnerlig vikt att effektivt övervaka utläningars inresa och vistelse här i landet. Emellertid bör det ävenledes tillses att de inskränkningar i ett fritt folkutbyte, som i sådant syfte vidtagas, icke givas en sådan form eller eljest så skärpas, att kommersiella och andra intressen onödigt trädas för nära.

I likhet med motionärerna håller Handelskammaren före, att åtskilliga brister i det nuvarande kontrollförfarandet skulle bortfalla, därest härför lämnade bestämmelser sammanfördes i klar och överskådlig form. Handelskammaren vill ävenledes instämma i förslaget om en centralisering av kontrollverksamheten, varigenom ytterligare stadga i systemet borde kunna vinnas.

Däremot kan Handelskammaren icke dela motionärernas uppfattning att legitimationsfriheten för skandinaver vid vissa inreseorter i Skåne är ägnad att ingiva betänkligheter. Även om på detta sätt en eller annan utläning utan legitimation skulle lyckas komma in i vårt land, anser Handelskammaren likväl, att så betydande olägenheter av skilda slag skulle uppstå genom ett återinförande av legitimationstvång för skandinaviska resande, att en sådan åtgärd icke kan anses försvarlig. Redan omfattningen av den svensk-danska resandetrafiken gör det utan vidare klart, att ett legitimationstvång för denna trafik måste vålla densamma irriterande svårigheter, och lika tydligt är, att kontrollens upprätthållande måste draga betydande kostnader, vilka givetvis böra bäras av staten och icke av de berörda kommunerna. Med beaktande tillika därav, att Danmark å sin sida upprätthåller en främlingskontroll, som i effektivitet ej torde vara den svenska underlägsen, måste Handelskammaren nu såsom tidigare bestämt motsätta sig en sådan åtgärd.

Ej heller är Handelskammaren fullt övertygad om lämpligheten av att utsträcka kravet på passvisering. Handelskammaren vill visserligen icke förneka, att under nuvarande förhållanden situationen kan bli sådan, att det blir nödvändigt att för medborgare i något land föreskriva viseringstvång, men detta bör i så fall ske med största varsamhet och först efter noggrann prövning av behovet härav.

Huruvida ökad effektivitet vid övervakningen av utläningar, som vistas i landet, står att vinna genom skärpt straff för underlåtenhet att fullgöra anmälningsplikt rörande utläning, är måhända ävenledes tveksamt. Emellertid synes det ej böra resas någon invändning mot att även på detta sätt söka ernå en mera betryggande ordning.

Till det förnyade kravet om utredning rörande revision av bestämmelserna om utlännings rätt att här i landet idka handel och driva näring m. m. vill Handelskammaren uttala sin fulla anslutning. Åtskilliga företeelser under senare år giva otvivelaktigt vid handen, att förhållandena på detta område icke äro nöjaktiga, och gällande bestämmelser torde, delvis beroende på att de äro föråldrade, icke erbjuda tillräckliga garantier mot att utläningar

med kringgående av dem utöva en icke önskvärd näringsverksamhet här i landet.

Emellertid får Handelskammaren starkt understryka vikten av att man vid en revision av lagbestämmelserna på detta område går fram med den allra största varsamhet, så att icke en legitim affärsutövning av utlänningar här i landet otillbörligen försvåras eller förhindras. Det föreligger nämligen eljest fara för att svenska exportföretag vid sin verksamhet i utlandet bliva utsatta för repressalier, som för dem kunna medföra betydande olägenheter av skilda slag. Erfarenheten på senaste tid har också givit vid handen, att dessa farhågor icke äro överdrivna.

Några av motionärerna framförda synpunkter, bl. a. rörande de s. k. handelspassen, kunde från Handelskammarens sida föranleda vissa uttalanden. Då Handelskammaren emellertid förmodar, att den under utredningens gång blir i tillfälle uttala sig i dessa frågor, finner sig Handelskammaren icke nu böra ingå härpå.

Malmö den 5 mars 1936.

Skånes Handelskammare omfattande Skåne och södra Halland.

N. W. LUNDBLAD.

Malte Ström.

Bilaga G.

Sveriges köpmannaförbund.

Till riksdagens Andra Lagutskott.

Sedan riksdagens andra lagutskott berett Sveriges Köpmannaförbund tillfälle att avgiva yttrande över motionerna I: 32 och 33 samt II: 114 och 115 om skärpning av kontrollen över utlänningar m. m. har förbundet äran anföra följande.

I de likalydande motionerna I: 32 och II: 114 hemställles, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsammaste åtgärder i syfte att skärpa kontrollen över främlingsinvasionen i riket. I främsta rummet skola dessa åtgärder avse en centralisering av kontrollväsendet, införande av passviseringstvång samt skärpning av straffbestämmelserna för underlåtenhet att fullgöra den i kungl. kungörelsen av 11 november 1927 stadgade anmälningsplikten. I de ävenledes likalydande motionerna I: 33 och II: 115 hemställles, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning om genomgående revision i av motionärerna antydd riktning av alla gällande bestämmelser angående utlännings rätt att här i riket idka handel och driva näring samt angående kontrollen över här arbetande utländska handelsresande, ävensom att Kungl. Maj:t vid prövning av ansökningar om svenskt medborgarskap måtte beakta vissa av motionärerna framställda anmärkningar.

Under åren närmast efter världskriget hyste man på många håll den förhoppningen, att förbindelserna staterna emellan snabbt skulle bli normala, och att sålunda strängare invandringsbestämmelser skulle bli överflödiga.

Dessa förhoppningar skulle emellertid icke gå i uppfyllelse. I världskrigets spår följde en allmän politisk, social och ekonomisk oro, vilket i sin tur i många länder skapade en omfattande arbetslöshet. Detta gjorde det för flertalet stater nödvändigt att för att i första rummet bevara arbetstillfällena åt landets egna invånare vidtaga åtgärder, vilka allt djupare kommo att ingripa i det fria folkutbytet länderna emellan. Samtidigt som allt högre tullmurar hindrade varuutbytet försvårade sålunda stränga invandringslagar folkutbytet. Särskilt den av Nordamerikas Förenta Stater förda invandringspolitiken fick djupgående följder för Europa och även för vårt land. Tidigare var Förenta Staterna invandringslandet framför andra. År 1914 uppgick sålunda antalet till Förenta Staterna invandrade utlänningar till 1,200,000. Genom den s. k. kvotlagen begränsades emellertid invandringen till en bråkdel av den nyss angivna siffran. Kvotlagen medförde en betydligt ökad folkomflyttning inom Europa. Från länder med befolkningsöverskott samt med relativt låg levnadsstandard sökte sig sålunda emigranter till länder med mindre folktäthet och högre levnadsstandard. Uppenbarligen har vårt land, som är gles befolkat, och där levnadsstandarden ligger på en relativt hög nivå, kommit att bli ett eftersökt invandringsland.

Redan år 1927 stod det klart för regeringen och riksdagens majoritet, att en effektivare invandringskontroll måste skapas. I de motioner, som nu äro föremål för behandling, ifrågasättes, huruvida de garantier, som 1927 års främlingslag jämte följdförfattningar ge mot en alltför kraftig invandring, äro tillräckliga. Motionärerna ifrågasätta även, om de nuvarande bestämmelserna för övervakning av de utlänningar, som inkommit i riket, möjliggöra en effektiv kontroll. Enligt förbundets mening torde 1927 års invandringslag jämte följdförfattningar böra revideras i vissa punkter. Av vikt är emellertid även, att man tillser, att gällande bestämmelser verkligen tillämpas.

Motionärerna förmena, att utlänningar, vilka av en eller annan anledning önska undgå registrering vid inresa i riket, ha möjlighet att begagna sig av de s. k. »skandinavångarna» i Malmö och Hälsingborg. För närvarande avfordras som bekant icke över dessa stationer inpasserande skandinaver någon legitimation, och motionärerna göra gällande, att även icke-skandinaver kunna passera genom dessa ingångar. Förbundet delar motionärernas uppfattning om den bristfälliga kontrollen vid skandinavångarna i Malmö och Hälsingborg. Såsom i motionerna påpekas måste man emellertid härvid taga hänsyn till den livliga trafiken mellan Skåne och Danmark och det lär icke vara möjligt eller önskvärt att införa sådana kontrollbestämmelser för denna trafik att skandinaviska resande utsättas för onödigt besvär. En tänkbar anordning vore emellertid att varje resande vid spärren tillfrågades, om han är skandinav. I tveklaktiga fall kunde vederbörande avfordras legitimation av något slag. En dylik kontroll synes vara praktiskt genomförbar. Visserligen kan den icke sägas vara fullt effektiv, men den skulle dock innebära en förbättring i jämförelse med de anordningar, som för närvarande gälla. Någon större olägenhet för de skandinaviska resandena torde en sådan bestämmelse icke innebära.

Motionärerna föreslå vidare, att alla bestämmelser angående kontrollen av utländska undersåtar, deras rättigheter och skyldigheter skulle omarbetas och koncentreras. Härvid borde även tagas under omprövning huruvida det icke vore möjligt överflytta handläggningen av alla ärenden rörande främlingskontroll till en myndighet. Förbundet finner den föreslagna centraliseringen önskvärd och vill tillstyrka motionärernas hemställan i denna punkt.

Motionärerna anse även, att myndigheterna borde givas möjlighet avvisa

en utlänning, som är medellös. Även denna framställning torde vara värd beaktande. Förbundet vill erinra om, att Frankrike nyligen infört liknande bestämmelser för att skydda sig mot invandring av medellösa personer.

I syfte att vinna ytterligare effektivitet vid övervakningen av utlänningar, som vistas här, hemställa motionärerna om införande av vissa skärpta straffsatser för förseelse mot i samband med främlingslagen utfärdade föreskrifter. Motionärerna framhålla särskilt, att underlåtenhet att fullgöra den i främlingslagen föreskrivna anmälningsskyldigheten borde bestraffas hårdare än nu är fallet. Enligt förbundets mening torde ett höjt bötesstraff för ifrågavarande förseelse knappast hindra en *avsiktlig* underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldigheten. Man torde emellertid med skäl kunna ifrågasätta, huruvida den förseelse, varom här är fråga, verkligen kan beläggas med fängelsestraff. Under alla förhållanden synes det orimligt att straffa den med fängelse, som av okunnighet eller oförstånd underlåter att anmäla, att han hos sig hyser utlänning. Svårigheter komma emellertid säkerligen att uppstå, om man söker skilja mellan avsiktlig och oavsiktlig underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldigheten. Enligt förbundets mening när man bättre det av motionärerna angivna syftet genom att skärpa tillsynen över att gällande bestämmelser efterlevas. För att möjliggöra en effektivare kontroll, torde det vara nödvändigt att särskilt i de större städerna förstärka den polispersonal, som närmast har till uppgift att öva kontroll över inresta utlänningar.

Motionärerna erinra även om den allt kraftigare invandringen från Tyskland. Att denna invandring på grund av de politiska förhållandena i Tyskland på senare år alltmera ökat, är omvittnat. Enligt förbundets erfarenhet är det särskilt tyska medborgare av judisk börd, som söka sig till Sverige. Socialstyrelsen anhöll år 1934, att förbundet skulle yttra sig om sammanlagt 49 ansökningar om arbets- och uppehållstillstånd. Av dessa ansökningar härrörde 30 eller 61 % från tyska medborgare, vilka så gott som utan undantag voro av mosaisk trosbekännelse. Under år 1935 handlade förbundet 52 ansökningar, av vilka ej mindre än 37 eller 72 % härrörde från tyska medborgare. Enligt förbundets erfarenhet hade tysk-judiska affärsmän, som sökt sig hit, icke utgjort någon elit inom tysk köpenskap. Den svenska detaljhandeln liksom handelsresandekåren har direkt fått känna av följderna av denna invandring. Illojala för svensk köpenskap främmande affärsmetoder ha börjat bli allt vanligare och strävan efter att till varje pris sälja billigt även på bekostnad av kvaliteten gör sig allt mera märkbar inom olika branscher. Man spårar här ett olyckligt inflytande från de främmande affärsmännens sida. Förbundet hyser sålunda den meningen, att den tysk-judiska invandringen uppnått en sådan omfattning, att särskilda åtgärder böra vidtagas för att begränsa densamma. Icke minst av hänsyn till de svenska medborgarna av judisk härkomst torde restriktioner vara önskvärda. I likhet med motionärerna anser förbundet, att möjlighet bör givas myndigheterna att vägra inresetillstånd redan vid gränsen. Det torde nämligen möta betydande svårigheter att utvisa invandrare, som redan inkommit i riket, detta allra helst om de äro s. k. statslösa. Huruvida det av motionärerna föreslagna viseringstvånget gentemot vissa länder är praktiskt genomförbart, kan förbundet för närvarande icke bedöma. Vilka åtgärder, som skola vidtagas, får bli beroende av den utredning, som skyndsammast bör företagas.

Ur detaljhandelskårens liksom ur handelsresandekårens synpunkt torde det vara önskvärt att de av motionärerna föreslagna ändrade bestämmelserna för utfärdande av handelspass genomföras. Visserligen skall utlänning, som löst s. k. handelspass, efter tre månaders vistelse ansöka om uppehållstillstånd. Genom att handelspassen såsom motionärerna föreslå blott utläm-

nas vid de större inreseorterna och ett fåtal andra ställen torde emellertid ökade garantier vinnas för, att denna bestämmelse verkligen iakttages.

Motionärerna hemställa vidare, att den bestämmelsen införes, att utländsk handelsresande endast får träda i förbindelse med återförsäljare men däremot icke med privatpersoner. Förbundet vill kraftigt tillstyrka denna hemställan. Utländska s. k. handelsresande torde nämligen för närvarande ofta söka förbindelser direkt med privatpersoner.

Motionärerna fäste även uppmärksamheten på, att den nuvarande lagstiftningen i Tyskland, som inskränker de tyska judarnas rättigheter att inneha affärsrörelse, fått den verkan, att tyskt-judiskt kapital i ökad utsträckning insatts i svenska företag. Enligt förbundets erfarenhet har denna kapitalinvestering tagit allt större omfattning. Ofta torde den utländske affärsmannen som villkor för sin kapitalinsats ha uppställt den fordran, att han i någon form måtte beredas anställning i företaget. Uppenbarligen kan anställning av utländska medborgare enligt sådana villkor leda till, att svensk arbetskraft utestänges. Särskilt inom konfektionsbranschen har vidare förekommit, att tysk-judiska företagare sökt föra sina varulager till Sverige. Resultatet av sådana transaktioner blir sålunda, att vi icke blott begåvas med affärsmän, som vi icke behöva, utan också att våra svenska varor utsätts för en hård konkurrens från utländska varor, vilkas kvalitet ofta lämnar mycket övrigt att önska. Det ökade tysk-judiska inflytandet inom svenskt affärliv har bland de svenska köpmännen väckt en betydande ovilja och oro. I likhet med motionärerna anser förbundet det önskvärt, om en sådan anordning kunde träffas, att utländska företagare, vilkas verksamhet icke vunnit uppskattning i hemlandet, kunde hindras köpa in sig i svenska företag. Hur bestämmelser i antydd riktning skola utformas torde böra göras till föremål för särskild utredning.

Såväl när det gäller de föreslagna ändringarna beträffande utfärdande av handelspass som nu senast berörda spörsmål, har förbundet låtit sitt ställningstagande väsentligen dikteras av omtanke om den svenska enskilda detaljhandeln. Emellertid är förbundet angeläget framhålla, att innan här föreslagna restriktiva ingrepp företagas nödig hänsyn till den svenska exportindustriens intresse tages.

I likhet med motionärerna hyser förbundet den meningen, att man vid beviljande av svenskt medborgarskap icke alltid tagit hänsyn till, om den sökande verkligen varit önskvärd såsom svensk medborgare. Det torde i ett icke ringa antal fall ha förekommit, att utlänningar sökt ett relativt kortfristigt arbetstillstånd, vilket de sedan undan för undan fått förnyat, hela tiden med den avsikten att till sist vinna svenskt medborgarskap. Med hänsyn till de rådande säregna invandringsförhållandena torde jämväl grunderna för beviljande av svenskt medborgarskap böra närmare granskas.

Till sist vill förbundet uttala sin anslutning till motionärernas yrkande, att utländsk medborgare, som bryter mot näringsfrihetsförordningen i uppenbar avsikt att kringgå dess bestämmelser, bör kunna straffas med utvisning och förbud att utan tillstånd återvända till Sverige.

Stockholm den 14 mars 1936.

SVERIGES KÖPMANNAFÖRBUND.

V. Strömberg.

Gustaf Borgström.